
Abstract

Several studies and reports show that the collaborate between the Danish Prison and Probation Service and the municipalities are not sufficient for the release of substance drug abusers. Objective of the study is to clarify the reasons for the lack of collaborate through an extensive qualitative case study of the Statsfængslet i Jyderup and Københavns Rådgivningscenter Nord. This is done by answering the problem through a hypothesis that has been prepared on the basis of Niklas Luhmanns system theory. For that reason the study has a hypothetical-deductive approach, based on the social constructivist epistemology. Luhmann can explain the lack of collaborate between the two organizations, because they do not understand each other due to different primary codes and meaning emerges, in order to see other parts of his theory involved.

Empirical the study is based on focus group interviews with Statsfængslet i Jyderup and Københavns Rådgivningscenter Nord. Moreover, supplemented with information from the organizations' websites.

The study produced a matrix in which the focus group interviews are coded according to Luhmann's concepts. The content of the matrix form the basis for the analysis. The study results point out that the Statsfængslet i Jyderup and Rådgivningscenter Nord have different primary codes and meaning emerges, and therefore in a Luhmannian optic they will have difficulties understanding each other.

Whereby a collaboration in the releasework of imprisoned drug abusers will be challenging. This allows the study's hypothesis to be confirmed by purely looking at the hypothesis and empirical basis of Luhmanns system theory.

However, it will through the focus group interviews be obvious that there are aspects Luhmann can not explain because his theory does not prescribe the existence of individual differences or discrepancies in-company in a system, which appear in the focus group interviews. That is why the hypothesis can only be partly confirmed, because Luhmanns system theory confirms the hypothesis while the other aspects disprove the hypothesis. It is therefore necessary to use another theory if the problem should be answered adequately.

The study concludes with a perspective using new institutional theory and implementation explaining the individual factors as a possible cause for the lack of collaborate. The study may

contribute to current research to explanations for the lack of collaborate, since the study's literature has merely shown that the collaborate problematic, but did not provide possible explanations. Also the study is important as it helps to put focus into the area and thereby change conditions for released drug addicts who already have a higher mortality rate than other recently released.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	6
Læsevejledning.....	7

Kapitel 1 - Undersøgelsens fundament

1.1 Indledning.....	9
1.2 Baggrundsviden.....	10
1.2.1 Retlig ramme.....	10
1.2.2 Eksisterende empiri.....	11
1.2.3 Socialpolitiske tiltag på området.....	13
1.2.4 Kriminalforsorgen og kommunerne.....	14
1.3 Begrebsafklaring.....	15
1.4 Afgrænsning.....	16
1.5 Forskningsstrategi (Lisa).....	17
1.5.1 Generaliserbarhed, validitet og pålidelighed (Lise).....	19
1.5.2 Udvalgelse af case (Lisa).....	20
<i>Statsfængslet i Jyderup og Københavns Kommunes Rådgivningscenter Nord (Lise).....</i>	<i>21</i>
1.6 Problemformulering og hypotese.....	21
1.7 Hypotetisk-deduktiv tilgang (Lisa).....	22

Kapitel 2 - Det teoretiske grundlag

2.1 Videnskabsteori.....	25
2.1.1 Socialkonstruktivisme (Lise).....	25
2.2. Systemteori.....	27
2.2.1 Udviklingen i systemteorien (Lisa).....	27
2.3 Luhmanns systemteori.....	29
2.3.1 Systemtyper (Lise).....	30
2.3.2 Meningsgrænse (Lisa).....	33
2.3.3 Åbne og lukkede sociale systemer (Lise).....	34

2.3.4 Autopoiesis (Lisa).....	35
2.3.5 Iagttagelse (Lise).....	35
2.3.6 Kommunikation (Lisa).....	36
2.4 Teoriens betydning for metoden (Lise).....	37

Kapitel 3 - Det empiriske grundlag

3.1 Kvalitative fokusgruppeinterviews (Lisa).....	41
3.2 Interviewguide (Lise).....	43
3.2.1 Transskribering (Lisa).....	44
3.3 Tema- og personcentreret metodisk tilgang (Lise).....	44
3.4 Empiri.....	45
3.4.1 Informanter (Lisa).....	45
3.4.2 Hjemmesider (Lise).....	46

Kapitel 4 - Undersøgelsens analyse

4.1 Analysestrategi (Lisa).....	47
4.1.2 Systemanalyse som analysestrategi (Lise).....	47
4.2 Undersøgelsens matrice (Lisa).....	49
4.3 Selv- og omverdensbeskrivelse.....	62
4.3.1 Statsfængslet i Jyderup.....	62
<i>Selvbeskrivelse af Statsfængslet i Jyderup (Lise).....</i>	62
<i>Omverdensbeskrivelse af Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa).....</i>	67
4.3.2 Københavns Rådgivningscenter Nord.....	71
<i>Selvbeskrivelse af Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa).....</i>	71
<i>Omverdensbeskrivelse af de åbne fængsler (Lise).....</i>	75
4.4 Lukkede/åbne systemer (Lise).....	79
<i>Statsfængslet i Jyderup – lukket (Lisa).....</i>	79
<i>Københavns Rådgivningscenter Nord – lukket (Lise).....</i>	80
<i>Statsfængslet i Jyderup – åbne (Lise).....</i>	81
<i>Københavns Rådgivningscenter Nord – åbne (Lisa).....</i>	82
4.5 Beslutninger og rutinemæssige handlinger (Lise).....	83
<i>Statsfængslet i Jyderup (Lise).....</i>	84
<i>Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa).....</i>	86

4.6 Koder (Lisa).....	87
<i>Statsfængslet i Jyderup (Lise)</i>	87
<i>Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)</i>	90
4.6.1 Ligheder og forskelle i organisationernes koder (Lise).....	93
4.7 Meningsgrænse (Lisa).....	95
<i>Statsfængslet i Jyderup (Lise)</i>	95
<i>Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)</i>	97
4.8 Opsamling på analysen.....	100
 Kapitel 5 - Undersøgelsens afslutning	
5.1 Kritik af samspillet mellem empiri og teori (Lise).....	103
5.2 Kritisk refleksion (Lisa).....	105
5.3 Konklusion.....	107
5.4 Perspektivering.....	111
 Litteraturliste.....	115

Bilagsoversigt

Bilag 1:	Køreplan for God Løsladelse
Bilag 2:	Skabelon til samarbejdsaftale
Bilag 3:	Interviewguide til Statsfængslet i Jyderup
Bilag 4:	Interviewguide til Københavns Rådgivningscenter
Bilag 5:	Søren Winters Implementeringsmodel
Bilag 6:	Ny-institutionel analysemodel

Forord

Baggrunden for specialets tema er en undren, vi begge har oplevet i vores praktik på modul 5 på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde. I forbindelse med vores praktik hos henholdsvis Center for Rusmiddelforskning og Direktoratet for Kriminalforsorgen, har vi erfaret, at der kan opstå vanskeligheder i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ved løsladelse af indsatte, der har modtaget misbrugsbehandling i en af Kriminalforsorgens institutioner. Således bygger vores motivation ikke på konkrete sager, men derimod på faglig sparring og litteraturstudier under vores praktikperioder. Nærværende undersøgelse vil derfor beskæftige sig med udfordringerne i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne i forbindelse med løsladelse af stofmisbrugere.

Forud for undersøgelsen ønsker vi først og fremmest at give en særlig tak til vores vejleder Marco Goli, der igennem hele forløbet har været yderst behjælpelig og entusiastisk på både det faglige og humoristiske plan. Desuden ønsker vi at takke undersøgelsens informanter og deres organisationer for deres medvirken og positive indstilling til undersøgelsen. Endelig vil vi rette en stor tak til henholdsvis Center for Rusmiddelforskning og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at bistå med faglig sparring og inspiration til undersøgelsen.

God læselyst!

Læsevejledning

Nærværende undersøgelse er opdelt i følgende fem kapitler:

Kapitel 1 - Undersøgelsens fundament

I undersøgelsens første kapitel er der redegjort for problemstillingen samt relevant baggrundsviden. Ydermere indeholder kapitlet en afgrænsning, problemformulering, hypotese samt undersøgelsens forskningsstrategi.

Kapitel 2 - Det teoretiske grundlag

Kapitel 2 indeholder en kortlægning af undersøgelsens videnskabsteoretiske fundament samt en redegørelse for Niklas Luhmanns systemteori og teoriens betydning for metoden.

Kapitel 3 - Det empiriske grundlag

Dette kapitel omhandler det kvalitative fokusgruppeinterview som metode, en redegørelse for undersøgelsens interviewguide samt indsamling af empiri. Ydermere redegøres der for den tema- og personcentrerede matrice som grundlag for undersøgelsens analyse.

Kapitel 4 - Undersøgelsens analyse

Kapitel 4 indeholder undersøgelsens analysestrategi og matrice samt analyse og en opsamling herpå.

Kapitel 5 - Undersøgelsens afslutning

Undersøgelsens afsluttende kapitel indeholder en kritisk refleksion over undersøgelsen, undersøgelsens endelige konklusioner samt en perspektivering.

KAPITEL 1

Undersøgelsens fundament

1.1 Indledning

I Danmark er dødeligheden blandt nyløsladte stofmisbrugere væsentligt højere end blandt misbrugere, der lever i frihed, hvad enten de modtager misbrugsbehandling eller ej (Christensen, 2006: 13-19). Officielle tal viser, at knap halvdelen af de indsatte i landets fængsler er stofmisbrugere. Dog påpeger både fængselspersonale og Direktoratet for Kriminalforsorgen, at op imod 70 % af de indsatte er stofmisbrugere (www.annewinther.com, den 24.07.2012). Gruppen af indsatte stofmisbrugere udgør altså en betydelig størrelse samtidig med, at dødeligheden er højere for nyløsladte stofmisbrugere end for stofmisbrugere generelt.

Flere rapporter og fagpersoner (Socialrådgiveren nr. 11, 2011: 10-12, Sundhedsstyrelsen, 2011: 77, Damm, 2007: 31-32) påpeger, at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ved løsladelse er mangelfuldt. Det manglende samarbejde kan medføre, at de løsladte misbrugere ikke får tilstrækkelig behandling efter løsladelse, hvilket øger risikoen for dødelig overdosis samt tilbagefald til misbrug eller kriminalitet. Det manglende samarbejde ved løsladelse af misbrugere kan således have fatale konsekvenser. I forlængelse heraf kan de nyløsladte stofmisbrugere udgøre et socialt problem for samfundet, såfremt de falder tilbage til stofmisbrug og/eller kriminalitet. Der er altså tale om konsekvenser for både de nyløsladte misbrugere og for samfundet. For at imødekomme denne problemstilling, har der siden 1998 været iværksat to tiltag, for at forbedre samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne (Servicestyrelsen, 2009: 18-20). Ovenstående rapporter indikerer imidlertid, at tiltagene på nuværende tidspunkt ikke har haft den ønskede effekt.

Efter 14 år med tiltag indenfor området er det interessant at undersøge, hvorfor der umiddelbart stadig er betydelige udfordringer i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. Samfundet har en interesse i og et behov for at denne problemstilling undersøges, således at overgangen til frihed for nyløsladte misbrugere kan forbedres og det sociale problem afhjælpes. På den måde er en undersøgelse af denne problemstilling med til at kvali-

ficere det sociale arbejde med hensyn til løsladelse af stofmisbrugere.

Undersøgelsens teoretiske fundament er Niklas Luhmanns systemteori, og derfor også socialkonstruktivismen, hvorved udfordringerne i samarbejdet betragtes som forårsaget af en manglende forståelse mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. Problemstillingen danner udgangspunktet for undersøgelsens problemformulering, som besvares ved at be- eller afkræfte en hypotese. Hypotesen er formuleret ud fra Luhmanns systemteori, hvilket netop er undersøgelsens omdrejningspunkt.

1.2 Baggrundsviden

For at kunne gennemføre en grundig undersøgelse, må relevante historiske faktorer gennemgås. I følgende afsnit vil der redegøres for relevant viden i forhold til problemstillingen. Afsnittet skal være med til at danne baggrundsviden, således at undersøgelsen og dens konklusioner gøres forståelige i forhold til dens kontekst. Endvidere har afsnittet til formål at skabe et vidensfundament, der er med til at styrke undersøgelsens relevans. Afsnittet omhandler viden om den retlige og empiriske ramme, socialpolitiske tiltag på området samt relevant viden om Kriminalforsorgen og kommunerne.

1.2.1 Retlig ramme

Gennemgangen af de retlige rammer skal ikke ses som udtømmende, men nærmere som et overblik over relevant lovgivning i forhold til problemstillingen. Der er således detaljer og undtagelser, der er udeladt, idet de ikke er fundet relevante for forståelsen af undersøgelsen.

Retssikkerhedsloven (Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område) danner et grundlæggende fundament for borgernes retssikkerhed, når en sag behandles af den offentlige forvaltning. Persondataloven (Lov om Det Centrale Personregister) omhandler reglerne for videregivelse af elektroniske oplysninger mellem offentlige myndigheder og private. Der er således klare regler for, hvornår Kriminalforsorgen og kommunerne må udveksle oplysninger. Disse regler er dels med til at skabe retssikkerhed for de indsatte stofmisbrugere og dels med til at danne rammen for videregivelse af oplysningerne i forbindelse med løsladelse.

I straffuldbyrdelsesloven (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.) § 31, stk. 2 findes regler om, at Kriminalforsorgen og den indsatte skal samarbejde om en plan for strafudståelse og tiden efter løsladelsen. I §§ 82 og 95 findes reglerne for Kriminalforsorgens

pligt til at udarbejde handleplaner og behandlingsplaner for den indsatte og prøveløsladte. Serviceloven (Lov om social service) §§ 140 og 141 redegør for kommunernes pligt til at udarbejde handleplaner for unge og voksne med særlige sociale problemer. Kommunen har jævnfør Bekendtgørelse om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med Kriminalforsorgen for visse persongrupper, herunder stofmisbrugere §§ 1 og 3 pligt til at koordinere handleplaner med Kriminalforsorgen. Kriminalforsorgen har dog pligt til at tage initiativ til koordineringen, som kommunen følger op på. I handleplanscirkulæret (Cirkulære om udarbejdelse af handleplaner efter straffuldbyrdelsesloven m.v.) findes regler og rammer for hvordan Kriminalforsorgen skal udarbejde handleplaner både under afsoning og under tilsyn. § 10 redegør for, at handleplanen skal koordineres med kommunerne for at understøtte en langsigtet indsats og sikre kontinuitet i samarbejdet med fælles borgere.

Samlet set findes der således lovgivning, der anviser hvorledes samarbejder mellem Kriminalforsorgen og kommunerne skal foregå med henblik på at skabe så gode vilkår under løsladelsen som muligt. Disse regler skal bl.a. sikre, at der er en plan for den videre behandling af løsladte misbrugere. På den måde danner ovenstående lovgivning det juridiske grundlag for en god løsladelse og rammen for Kriminalforsorgen og kommunernes samarbejde.

1.2.2 Eksisterende empiri

Gennem de seneste år, er der udarbejdet flere undersøgelser, artikler og rapporter indenfor nærværende undersøgelses problemfelt. Rapporterne er med til at underbygge denne undersøgelses relevans og aktualitet. Nedenfor gennemgås et uddrag af den empiri, der findes særlig relevant.

Sundhedsstyrelsens rapport "*Narkotikasituationen i Danmark 2011*" (Sundhedsstyrelsen, 2011: 77) påpeger at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne er mangelfuldt i forbindelse med løsladelse. Det manglende samarbejde og dermed overlevering ved løsladelse er medvirkende til, at misbrugsbehandlingsforløbet ikke fuldføres efter løsladelse. Rapporten understreger desuden, at samarbejdet ikke har fungeret i en årrække, idet daværende Socialministerium allerede i 1998 gennemførte tiltag for at imødekomme problemstillingen. I artiklen "*Løsladt uden foranstaltninger*", redegør socialfaglige konsulenter fra Statsfængslet i Jyderup og Statsfængslet ved Sdr. Omme desuden for, at det kan være vanskeligt for Kriminal-

forsorgen at skabe kontakt til kommunerne i forbindelse med løsladelse. Dette kan medføre, at der bliver udarbejdet en mangelfuld plan for løsladelsen. Endvidere må fængslerne i visse tilfælde løslade en ikke færdigbehandlet misbruger til ingen eller utilstrækkelig behandling. Dette resulterer i en øget risiko for dødelig overdosis efter løsladelse, og risikoen for tilbagefald til misbrug eller kriminalitet er desuden forhøjet de første dage og uger efter løsladelsen (Socialrådgiveren nr. 11, 2011: 10-12). Endvidere påpeger flere rapporter, at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne er udfordrende i forbindelse med løsladelse (Sundhedsstyrelsen, 2011: 77, Damm, 2007: 31-32, Socialrådgiveren nr. 11, 2011: 10-12). Udfordringerne i samarbejdet har konsekvenser i form af bl.a. forhøjet risiko for tilbagefald til stofmisbrug og kriminalitet, og kan således have fatale konsekvenser for de løsladte og samfundet. Herudover konkluderede Rigsrevisionen i august 2011, at der stadig er et forbedringspotentiale i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. Således oplyser Direktoratet for Kriminalforsorgen, at Kriminalforsorgens institutioner orienterer kommunerne, når en indsat skal løslades med henblik på koordinering af handleplaner. Dog oplyser flere kommuner, at de hverken modtager koordineringsskrivelse eller handleplan ved løsladelse (Rigsrevisionen, 2011: 3). Rigsrevisionen påpeger desuden, at lovgivningen på området danner et tilstrækkeligt grundlag for et godt samarbejde, samt at ansvaret for et godt samarbejde påhviler såvel Kriminalforsorgen som kommunerne (Rigsrevisionen, 2011: 3).

Det bekræftes dermed, at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne til tider er problematisk og mangelfuldt. Endvidere redegøres der for, at samarbejdet er afgørende for de løsladte misbruges fremtid i forhold til recidiv eller tilbagefald. Dette underbygges af daværende behandlingsleder i Statsfængslet Østjylland Jens Damm. Han påpeger, at behandling i fængselsregi ikke er tilstrækkelig. Der er derimod behov for yderligere foranstaltninger ved løsladelse. De værktøjer, de indsatte lærer i behandlingen i fængslet, er ikke tilstrækkelige til at kunne klare en tilværelse i frihed uden misbrug. Efter løsladelsen er det således afgørende med yderligere behandling og tiltag, der kan færdiggøre den misbrugsbehandling, der er opstartet i fængslet. Jens Damm påpeger endvidere, at såfremt misbrugsbehandlingen skal lykkes, skal Kriminalforsorgen og kommunerne indgå et tæt samarbejde (Damm, 2007: 31-32).

Ifølge cand.psych.aut. Anja Leavens kan konsekvenserne af en afsoning komme til udtryk igennem psykiske reaktioner hos den løsladte. Dette kan bl.a. være i form af søvnforstyrrelser, angstreaktioner, PTSD (posttraumatisk stress syndrom), paranoide reaktioner, forøget

aggressionsniveau og indvaderende tankemylder. Reaktionen medfører bl.a. en forhøjet risiko for tilbagefald til misbrug og kriminalitet (Leavens, 2007: 9). Det er altså yderst vanskeligt for løsladte at vende tilbage til et liv i frihed, og endda mere vanskeligt for misbrugere at skabe en tilværelse efter afsoning uden misbrug. For at den indsatte oplever en god løsladelse, er det derfor afgørende, at Kriminalforsorgen og kommunerne har et godt samarbejde herom.

Sammenfattende peger den empiriske baggrundsviden i retning af, at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ikke fungerer på trods af de juridiske og dermed politiske intentioner på området. Desuden påpeges det, at et manglende samarbejde både har konsekvenser for såvel samfundet som de løsladte. Et litteraturstudie har desuden vist, at der ikke på nuværende tidspunkt findes undersøgelser, der har til hensigt at klarlægge årsagen til det mangelfulde samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne.

1.2.3 Socialpolitiske tiltag på området

Som det fremgår af ovenstående har det i flere år været kendt, at samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne i forbindelse med løsladelse ikke har fungeret optimalt. For at imødekomme denne problemstilling, har der været igangsat tiltag siden 1998. Det nyeste tiltag på området er "God Løsladelse", som Servicestyrelsen præsenterede i 2009. Servicestyrelsens rapport har fokus på, at der i løsladelsen af indsatte skal være et tæt samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne, for derved bl.a. at nedbringe recidiv. I rapporten anbefales det, på baggrund af en treårig undersøgelse, at landets kommuner og Kriminalforsorgen skal arbejde efter en bestemt metode: *Køreplan for God Løsladelse* (bilag 1). Formålet med Køreplan for God Løsladelse er at koordinere samarbejdet mellem kommunerne og Kriminalforsorgen ud fra allerede eksisterende lovgivning (Servicestyrelsen, 2009: 20-21). Når en borger indsættes i en af Kriminalforsorgens institutioner, skal Kriminalforsorgen således underrette pågældende kommune herom. Herefter udpeges en handleplansansvarlig medarbejder, og der afholdes en informationssamtale med den indsatte. Inden der er gået fire uger, skal den handleplansansvarlige i samarbejde med den indsatte udarbejde en handleplan, der skal skabe grundlag for afsoningen og løsladelsen. Et år inden løsladelsen skabes kontakt til handlekommunen med henblik på at koordinere samarbejdet, hvorefter det er kommunens pligt at følge op på koordineringen. Senest tre måneder inden løsladelse indkaldes Kriminalforsorgen i Frihed og den relevante kommune til et løsladelsesmøde, for at planlægge

løsladelsen. Senest fire uger inden løsladelsen skal den handleplansansvarlige sikre, at der er aftalt møde mellem kommunen og borgeren på løsladelsesdagen. Køreplanen skaber med udgangspunkt i lovgivningen således et overblik over, hvad der skal ske, fra en borger bliver indsat i en af Kriminalforsorgens institutioner, til vedkommende løslades.

Køreplanen er endvidere suppleret med lokale samarbejdsaftaler i hver af landets 98 kommuner (bilag 2). I samarbejdsaftalerne er defineret hvem i kommunerne Kriminalforsorgen skal tage kontakt til ved løsladelse. Kriminalforsorgen tager initiativ til at indgå samarbejdsaftalerne med kommunerne. Aftalerne indeholder bl.a. punkter vedrørende den indsatte indsættelse, løsladelsesmøde, boligsituation og misbrugsbehandling. Kriminalforsorgen har siden den 1. april 2010 arbejdet efter Køreplanen (www.kriminalforsorgen.dk, den 01.02.2012).

Ud fra ovenstående afsnit kan det således undre, at der stadig er udfordringer i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne på trods af såvel juridiske rammer samt socialpolitiske tiltag. Det er derfor både interessant og aktuelt at undersøge, hvorfor der stadig er udfordringer i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ved løsladelse. I forlængelse heraf kan nærværende undersøgelse endvidere være med til at opkvalificere det sociale arbejde på området.

1.2.4 Kriminalforsorgen og kommunerne

Kriminalforsorgen

Direktoratet for Kriminalforsorgen er organiseret under Justitsministeriets ressortområde, og varetager den overordnede ledelse og administration af den samlede kriminalforsorg, der omfatter 13 fængsler hvoraf 5 er lukkede og 8 er åbne, 37 arresthuse, Kriminalforsorgen i Frihed (14 afdelinger og 8 pensioner) samt Kriminalforsorgens Uddannelsescenter (www.kriminalforsorgen.dk, den 05.02.2012).

Kriminalforsorgen har to sidestillede opgaver; de skal være medvirkende til at begrænse kriminalitet, og de har ansvar for at sikre, at domme fastsat af domstolene bliver fuldbyrdet. I forbindelse med sidstnævnte, har Kriminalforsorgen ansvaret for at gennemføre tilsyn af lovovertrædere, der har fået andre domme end frihedsberøvelse (www.justitsministeriet.dk, den 05.02.2012).

Kriminalforsorgen har aktuelt ansvar for omkring 12.400 klienter, hvoraf 4.400 er ind-

satte i fængsler, arresthuse eller pensioner (www.justitsministeriet.dk, den 05.02.2012). Årligt bruges der 400 millioner på misbrugerens fængselsophold og tilsyn af Kriminalforsorgen (Forlaget Grifo, 2008). Kriminalforsorgens samlede budget for 2011 var 2,9 milliarder (www.kriminalforsorgen.dk, den 02.02.2012). Der er således både en samfundsøkonomisk og politisk interesse i at begrænse tilbagefald til kriminalitet og misbrug.

Landets kommuner

Danmark består af 98 kommuner, der har det fulde myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar på det sociale område. Det vil sige, at hver enkel kommunalbestyrelse har det samlede ansvar for kommunens opgaver. Kommunerne har desuden ansvaret for at tilbyde rådgivning af brugere og pårørende, som de efter loven har krav på (www.sm.dk, den 18.07.2012). Landets kommuner er organiseret i interesseorganisationen KL, der varetager kommunernes interesser og bidrager til at kommunerne løser deres opgaver (www.kl.dk, den 18.07.2012).

For at kunne imødekomme Kriminalforsorgens intention om at begrænse kriminalitet, er der således behov for et samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne i forbindelse med løsladelse (Servicestyrelsen, 2009: 5). Der ligger dermed en politisk intention om at begrænse recidiv bag samarbejdet. Endvidere afspejles de politiske intentioner i de juridiske rammer, der er redegjort for i det foregående afsnit, idet de danner grundlag for samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne.

1.3 Begrebsafklaring

I nærværende undersøgelse henvises udelukkende til stofmisbrugere, når betegnelsen *misbruger* anvendes. En stofmisbruger karakteriseres endvidere som en person, der er afhængig af euforiserende stoffer.

Hver gang betegnelserne *behandling*, *behandlingsforløb* og *misbrugsbehandling* anvendes, henvises der til stofmisbrugsbehandling. I de danske fængsler er der endvidere behandlingsgaranti på to uger efter den indsatte har ytret ønske herom og desuden har mindst tre mdr. tilbage af afsoningen (www.kriminalforsorgen.dk, den 26.03.2012).

Betegnelsen *løsladelse* anvendes både om prøveløsladelse og løsladelse på endt straf, dette for ikke at skabe forvirring for læseren. Idet undersøgelsens målgruppe har fået misbrugs-

behandling, har de en dom på over tre mdr., og har derfor også mulighed for prøveløsladelse. Iøvrigt har Kriminalforsorgen og kommunerne kun pligt til at samarbejde, såfremt en indsat har dom på over tre mdr. (Servicestyrelsen, 2009: 5).

Når betegnelsen *god løsladelse* anvendes i undersøgelsen, og der iøvrigt ikke henvises til Servicestyrelsens tiltag *God Løsladelse*, henvises til en løsladelse hvor samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne har fungeret optimalt, således at der har været kontinuitet i misbrugsbehandlingen. På den måde har misbrugerens behov været i fokus og er blevet varetaget før, under og efter løsladelsen. Herudover er der i en god løsladelse ikke tvivl om, hvilken myndighed, der varetager hvilke opgaver.

I undersøgelsen defineres *godt samarbejde* med udgangspunkt i Køreplan for God Løsladelse. Først og fremmest forudsætter et godt samarbejde, at de lovgivningsmæssige procedurer i bl.a. retssikkerhedsloven og serviceloven overholdes. Dernæst er det i undersøgelsens kontekst f.eks. afgørende, at punkterne i Køreplan for God Løsladelse gennemføres, hvorved samarbejdet struktureres med fokus på de indsatte og deres løsladelse. Hermed vil et godt samarbejde være, at Kriminalforsorgen og kommunerne taler sammen om at koordinere løsladelsen for at gøre den så god som mulig for de indsatte og dermed afhjælpe det sociale problem. I forlængelse heraf er et *udfordrende* eller *mangelfuldt samarbejde* præget af modsættede interesser og handlinger mellem Kriminalforsorgen og kommunerne.

1.4 Afgrænsning

Undersøgelsens omfang taget i betragtning, er det nødvendigt med en afgrænsning. Der er i undersøgelsen fokus på Kriminalforsorgen og kommunernes forskellige forståelser af løsladelsesarbejdet, hvorfor Luhmanns systemteori vil blive anvendt i undersøgelsens analyse og konklusioner.

Undersøgelsen afgrænser sig til at beskæftige sig med ét åbent fængsel med en behandlingsafdeling. Ved at inddrage ét åbent fængsel, giver det mulighed for at komme i kontakt med socialfagligt personale, der arbejder med indsatte misbrugere, som står overfor en prøveløsladelse eller løsladelse, hvorimod indsatte i lukkede fængsler ofte bliver udsluset via et åbent fængsel eller en pension. Desuden afgrænser undersøgelsen sig til at inddrage én kommune med en afdeling, der samarbejder med det åbne fængsel om løsladelse af misbrugere. Herudover skal kommunen have en størrelse, der gør den repræsentativ i forhold til erfaringer med samarbejdet. Denne afgrænsning må opfattes som repræsentativ, idet der ud fra

den eksisterende empiri må antages, at det udfordrende samarbejde er et generelt problem mellem Kriminalforsorgens institutioner og landets kommuner.

Målgruppen for undersøgelsen er misbrugere med dom på over tre måneder, som enten prøveløslades med vilkår om misbrugsbehandling, eller har ønske om behandling efter løsladelse. Målgruppen skal desuden have været i behandling i det åbne fængsel og iøvrigt være løsladt fra fængslet.

1.5 Forskningsstrategi (Lisa)

Følgende afsnit er en redegørelse for det kvalitative casestudium som undersøgelsens forskningsstrategi. Afsnittet er centralt, idet det danner den forskningsstrategiske ramme og grundlaget for undersøgelsen samt anvendelsen af dens resultater.

En case udgør altid et fænomen, der opstår inden for en given kontekst, og et casestudium kan med fordel anvendes, hvis formålet er at forandre noget i praksis. I et casestudium er antallet af informanter få, hvorved fordelene er, at casen bliver grundigt studeret og kan generere store mængder af detaljeret information. Udvalget af cases vil altid ske på baggrund af formålet med undersøgelse og dermed hvilket output, der ønskes (Neergaard, 2007: 7, 11-12, 17-18). Nærværende undersøgelses forskningsstrategi er et kvalitativt casestudium, idet vi ønsker at undersøge problemfeltet i samarbejdet mellem én behandlingsafdeling i et åbent fængsel og én afdeling i en kommune og dermed belyse praksis.

Fordele ved at anvende casestudium som forskningsstrategi er bl.a., at den viden der bliver produceret er kontekstafhængig. Kontekstafhængig viden giver en nuanceret virkelighedsopfattelse, fordi kommunikation kan karakteriseres som kontekstafhængig og dermed ikke regelstyret. Endvidere er casestudiet fordelagtigt, så længe udbredelsen af et fænomen ikke ønskes afdækket. Dermed kan den nye viden senere indgå i større opsamlinger inden for feltet, hvorved casestudiet kan være vejen til nytænkende videnskabelig viden og kan således ses som et pilotstudie (Flyvbjerg, 1991: 142-143).

Der findes fire former for kvalitative casestudier; *ateoretiske studier*, *teorifortolkende studier*, *teorigenererende studier* og *teoritestende studier*. I undersøgelsen læner vi os op ad det teorifortolkende casestudium, hvor formålet er at generere ny empirisk viden, og den videnskabelige fortolkning tager afsæt i eksisterende teoretisk viden. I denne form for casestudier fungerer teorien som en ramme, hvorudfra casen afgrænses og strukturerer det empiriske

materiale (Antoft et al., 2007: 38-41). Undersøgelsen befinder sig ikke inden for de ateoretiske studier, der har til formål at afdække unikke og enkeltstående sociale systemer eller processer og derved generere ny empirisk viden (Antoft et al., 2007: 34-35). De åbne fængsler og kommunerne kan således ikke siges at være enkeltstående eller unikke, da der forefindes flere. Endvidere befinder undersøgelsen sig ikke inden for de teorigenererende studier, der har til formål at formulere ny teoretisk viden igennem indsamling af empirisk viden og data (Antoft et al., 2007: 36-37), idet undersøgelsen anvender eksisterende teoretisk viden i form af Luhmanns systemteori. Undersøgelsen beskæftiger sig ikke med de teoritestende casestudier, der har til hensigt at videreudvikle og udforske eksisterende teorier med afsæt i empiriske studier (Antoft et al., 2007: 41-42), da undersøgelsen ikke har til formål at videreudvikle Luhmanns systemteori.

Når en case skal udvælges forud for en undersøgelse, findes der to tilgange hertil, der ligeledes danner baggrund for casens design; *den teoridrevne* og *den datadrevne*. Den teoridrevne udvælgelse anvender teori til at klarlægge en ramme, der kan danne grundlag for udvælgelsen inden undersøgelsen påbegyndes. I modsætning hertil benytter den datadrevne oftest ikke teori for udvælgelse af cases, idet nye cases udvælges løbende. Forskellen i de to tilgange er altså tidspunktet for udvælgelse af cases. For at opnå et robust resultat og øge læringen, er det centralt, at der argumenteres for valget af den specifikke case (Neergaard, 2007: 12-13). I nærværende undersøgelse anvendes den teoridrevne tilgang, idet Luhmanns systemteori er udvalgt på forhånd.

Undersøgelsens forskningsstrategi er et kvalitativt casestudium, idet der i afgrænsningen påpeges, at vi blot vil undersøge problemfeltet i samarbejdet mellem ét åbent fængsel og en afdeling i én kommune. Det vil altså sige, at undersøgelsen ikke er generaliserbar, men derimod går i dybden med én case og skaber indblik i problemfeltet. Dette kan således være med til at give et bud på nogle tendenser, der har betydning for samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne.

Udvælgelse af det åbne fængsel sker på baggrund af undersøgelsens afgrænsning og ud fra en formodning om, at såfremt de indsatte afsoner på en behandlingsafdeling, har de ligeledes modtaget behandling og er eller har været misbrugere. Endvidere giver valget af et åbent fængsel os mulighed for at gennemføre undersøgelsen i et felt, der beskæftiger sig med proceduren omkring løsladelse. Udvælgelsen af kommunen sker på baggrund af udvælgelsen

af det åbne fængsel, idet det er centralt, at de to organisationer arbejder sammen.

Forskningsstrategien tager udgangspunkt i *det enkelte casestudium*. Årsagen hertil er, at vi i undersøgelsen ønsker at gå i dybden med en case, hvor undersøgelsen kan opfattes som et pilotstudium, og hvor casen er et eksempel inden for feltet. Desuden ønsker vi ikke at påbevise en bestemt tendens, men derimod komme med forslag til mulige tendenser og be- eller afkræfte hypotesen. Overfor det enkelte casestudium findes *multiple cases*, der kan styrke resultatets validitet og stabilitet, idet der er tale om flere cases. Dog er der ikke på samme måde mulighed for at gå i dybden, hvorfor multiple cases er fravalgt (Neergaard, 2007: 21-22).

For at øge undersøgelsens resultaters pålidelighed, er det centralt, at være stringente i forhold til empirien og fortolkningen. Endvidere er resultaterne i casestudier altid afhængige af konteksten, hvilken vil blive redegjort for løbende igennem undersøgelsen. I casen er vi desuden nødt til at være kritiske overfor vores fortolkninger og deres indflydelse på analysen. Det er derfor centralt, at eventuelle fænomener, der afkræfter hypotesen medtages (Neergaard, 2007: 43-47). Undersøgelsens pålidelighed underbygges ved dels at fremlægge en hypotese, dels løbende at redegøre for undersøgelsens kontekst og ved dels i forordet at redegøre for vores faglige baggrund i henholdsvis Center for Rusmiddelforskning og Direktoratet for Kriminalforsorgen. Herudover fremlægges undersøgelsens videnskabssteoretiske positionering i teoriasnittet.

1.5.1 Generaliserbarhed, validitet og pålidelighed (Lise)

I undersøgelsen vil begreberne generaliserbarhed, validitet og pålidelighed løbende blive anvendt for at gøre analysen og dens resultater gennemsigtige for læseren. Det er derfor nødvendigt at præcisere begrebernes betydning i forhold til casestudiet.

Generaliserbarhed omhandler en redegørelse for, hvor relevant undersøgelsen er i forhold til andre situationer. Generalisering skal i denne sammenhæng ikke forstås som lovmæssigheder, men derimod som en generalisering inden for et konkret område (Olsen, 2003: 81). Casestudiet som forskningsstrategi medfører, at undersøgelsen ikke er statistisk generaliserbar, men derimod går i dybden med én case og får indblik i problemfeltet. Målet med kvalitativ forskning er således ikke at opnå repræsentativitet, men derimod at gå tilstrækkeligt i dybden med en kompleks problemstilling, hvorved der kan opnås større viden om et givent felt (Neergaard, 2007: 51). Dermed kan et casestudium være analytisk generaliserbart, hvilket betyder, at generaliseringen finder sted via en proces, hvorved der dannes slutninger ved at kæde

enkelte tilfælde sammen med de teoretiske forestillinger (Antoft et al., 2007: 49). Det betyder således, at analysen tager udgangspunkt i det indsamlede empiriske materiale og sammenholdes med Luhmanns systemteori. Derved kan der, såfremt der var andre undersøgelser inden for problemstillingen, gennemføres en analytisk generalisering ud fra analysens resultater.

En undersøgelses *validitet* styrkes ved, at forskeren forholder sig kritisk til sine egne tolkninger, så tolkningerne bliver så troværdige og nøjagtige som muligt. Validiteten kan desuden styrkes, ved at forskeren gør opmærksom, på hvornår der tolkes, hvornår informanten citeres, hvordan informationerne er indhentet samt forskerens relation til informanten (Olsen, 2003: 86-87). For at styrke validiteten i undersøgelsen, vil citater være kursiveret og indrykket, så det tydeligt fremgår, hvornår der henvises til citater, og hvornår der analyseres. Endvidere afsluttes analysen med en kritisk refleksion over teorivalg og dennes indvirkning på undersøgelsens fortolkninger.

Pålidelighed sikrer, at undersøgelsen gennemføres på en måde, hvorpå resultatet vil være uændret, såfremt en anden forsker gennemførte samme undersøgelse og anvendte samme procedure (Olsen, 2003: 88). Undersøgelsens pålidelighed styrkes ved løbende, at redegøre for hvad der gøres og baggrunden herfor, hvorved undersøgelsen gøres gennemsigtig.

1.5.2 Udvalgelse af case (Lisa)

I følgende afsnit udvælges og defineres undersøgelsens case. Statsfængslet i Jyderup udvælges, da det opfylder undersøgelsens kriterier, idet det er et åbent fængsel med en behandlingsafdeling. Desuden er fængslet med sine 38 behandlingspladser repræsentativt i forhold til landets øvrige åbne fængsler. Endvidere afgrænser undersøgelsen sig til udelukkende at inddrage Københavns Kommunes Rådgivningscenter Nord, idet Statsfængslet i Jyderup ofte arbejder sammen med dem i forbindelse med løsladelse af indsatte misbrugere, og da Københavns Kommune har en størrelse, der gør dem repræsentative i forhold til erfaringer med samarbejdet.

I udvælgelsen af case er vi opmærksomme på, at Københavns Kommune på flere måder adskiller sig væsentligt fra landets øvrige kommuner. Dels er der tale om landets største kommune, hvilket afspejles i mange underafdelinger/-centre i bl.a. socialforvaltningen (www.kk.dk, den 01.05.2012). Dels har kommunen landets andenstørste koncentration af stofmisbrugere i behandling (www.statistikbanken.dk, den 01.05.2012) og landets tredje største koncentration af kontanthjælpsmodtagere (www.noegletal.dk, den 01.05.2012). Dermed er

Københavns Kommune en kommune med mange udsatte borgere sammenlignet med landets øvrige kommuner. Københavns Kommune findes dog stadig relevant for undersøgelsen, idet Statsfængslet i Jyderup ofte samarbejder med Københavns Kommune ved løsladelse af misbrugere. Fordelen ved at inddrage Københavns Kommune er desuden, at kommunen i kraft af dens størrelse og befolkningssammensætning har erfaring inden for undersøgelsens problemfelt, hvilket ligeledes bekræftes af Statsfængslet i Jyderup.

Herudover afgrænser undersøgelsen sig til udelukkende at beskæftige sig med socialfagligt personale i Statsfængslet i Jyderup samt i Rådgivningscenter Nord. På den måde kan vi afdække de praktiske forhold og udfordringer ved løsladelse af misbrugere og dermed deres forståelse heraf.

I undersøgelsen vil Statsfængslet i Jyderup blive betegnet som SJ og Københavns Kommunes Rådgivningscenter Nord vil blive betegnet som RN.

Statsfængslet i Jyderup og Københavns Kommunes Rådgivningscenter Nord (Lise)

Nedenfor gives en kort gennemgang af de organisatoriske rammer for henholdsvis SJ og RN. Hermed gives et overblik over de to organisationer, der udgør casen.

SJ er et af i alt 8 åbne fængsler i Danmark og har 162 pladser, hvoraf 38 er til behandling af misbrugere (www.kriminalforsorgen.dk, den 16.02.2012). Fængslet modtager både narkomaner, ludomaner og alkoholikere, og behandlingen varetages af Sct. Ols, som er den behandlingsinstitution, der varetager behandlingen på SJ (www.sfyderup.dk, den 16.02.2012).

Københavns Kommune har Danmarks største socialforvaltning med i alt 6.600 ansatte (Københavns Kommune, 2011: 5). RN er organiseret under Socialforvaltningen og omfatter fire modtageenheder og fire behandlingsenheder. Modtageenhedernes opgaver er at afklare og visitere til misbrugsbehandling, hvor behandlingsenhederne har til opgave at varetage længelevende ambulante forløb (www.kk.dk, den 31.05.2012).

1.6 Problemformulering og hypotese

Problemformulering

Undersøgelsens problemstilling danner rammen for undersøgelsens formål med udgangspunkt i problemformuleringen:

Hvorfor er der udfordringer i samarbejdet mellem Statsfængslet i Jyderup og Københavns Kommunes Rådgivningscenter Nord ved løsladelse af stofmisbrugere?

Problemformuleringen vil blive besvaret ved at be- eller afkræfte følgende hypotese, der er udarbejdet ud fra Luhmanns systemteori, der i øvrigt vil blive gennemgået i kapitel 2:

Hypotese

Samarbejdet mellem Statsfængslet i Jyderup og Københavns Kommunernes Rådgivningscenter Nord ved løsladelse af stofmisbrugere er udfordrende, da de to organisationssystemer kommunikerer ud fra forskellige primære koder og meningsgrænser, hvorfor de ikke kan forstå hinanden.

1.7 Hypotetisk-deduktiv tilgang (Lisa)

Den deduktive tilgang indbefatter, at vi som forskere klarlægger den analytiske ramme på baggrund af allerede eksisterende teori. Den analytiske ramme giver mulighed for at opnå en forståelse af de aspekter, der fremkommer i det empiriske materiale (Thagaard, 2008: 180-182). Inden for den hypotetisk-deduktive tilgang opstilles en hypotese, hvorefter det udledes hvilke konsekvenser, der ville opstå, såfremt hypotesen kan bekræftes (Fjelland & Gjengedal, 1996: 43). Hvis undersøgelsens hypotese kan bekræftes, og de to organisationer ikke kan samarbejde pga. deres forskellige meningsgrænser og primære koder, er konsekvensen at samarbejdet ikke vil kunne fungere, idet Luhmanns systemteori ikke er handleanvisende. I forlængelse heraf vil forholdene for de løsladte misbrugere således heller ikke forbedres. Hypotesen viser endvidere hvilke faktorer, forskeren skal undersøge, idet den definerer hvilke data, der er relevante. Hovedformålet i den hypotetisk-deduktive metode er ikke at få bekræftet hypotesen, men derimod at opnå ny viden hvad enten hypotesen be- eller afkræftes. Der kan derfor med fordel udarbejdes en risikabel hypotese, som ikke nødvendigvis kan bekræftes og dermed kan bidrage til ny viden. Hvis en hypotese kan bekræftes inden undersøgelsen er gennemført, er der ikke behov for en undersøgelse, hvorfor hypotesen ikke kan siges at være bekræftet. Pointen er derfor, at der bør fremstilles en risikabel hypotese, hvor der også søges efter data, som kan afkræfte hypotesen. Såfremt hypotesen afkræftes åbnes der op for, at hypotesen kan erstattes af en mere omfattende hypotese, hvorved ny viden produceres, og der skabes en større forståelse (Fjelland & Gjengedal, 1996: 42-52).

I kraft af undersøgelsens luhmannske udgangspunkt og idet problemformuleringen besvares ved at be- eller afkræfte en hypotese, bevæger undersøgelsen sig inden for den hypotetisk-deduktive tilgang. Da Luhmanns systemteori ønskes anvendt på den empiri der indsamles, er undersøgelsen deduktiv. Endvidere er den deduktiv, da vi ønsker at teste en hypotese, der er udarbejdet ud fra systemteorien. Undersøgelsens hypotese er endvidere risikabel, da den ikke på forhånd kan bekræftes, men kræver en dybdegående undersøgelse. Selvom hypotesen muligvis ikke kan bekræftes, vil den stadig bidrage til ny viden på området, idet den kan udelukkes som mulig forklaring, hvorved der kan udarbejdes nye hypoteser.

Eftersom systemteorien på forhånd er valgt som undersøgelsens udgangspunkt, er det således ikke muligt at have en induktiv tilgang til undersøgelsen (Thagaard, 2008: 180-182).

Ud fra ovenstående medfører den deduktive tilgang, at vi i mindre grad er åbne overfor teoretiske perspektiver, som empirien evt. vil lægge op til. Før analysens påbegyndelse vil der derfor blive udarbejdet en lukket kodning og dermed en tematisering ud fra empirien (Olsen, 2003: 78-79). For at opkvalificere undersøgelsens pålidelighed, vil empiriske aspekter, der ikke udelukkende er i overensstemmelse med teorien og kan bekræfte hypotesen, forsøges inddraget. Dette vil der reflekteres over i en kritik af samspillet mellem teori og empiri i undersøgelsens kapitel 5.

KAPITEL 2

Det teoretiske grundlag

Følgende kapitel har til formål at redegøre for undersøgelsens teoretiske ramme. Kapitlets afsnit redegør for henholdsvis socialkonstruktivisme som videnskabsteoretisk positionering, systemteoriens udvikling og Niklas Luhmanns systemteori¹ som teoretisk fundament for undersøgelsen.

Teorivalgene er foretaget med udgangspunkt i teoriernes sammenhængskraft og problemstillingen. Således skabes en sammenhæng og relevans mellem teorierne, den efterfølgende metode samt besvarelse af problemformuleringen. Denne sammenhæng består i en fælles forståelse teorierne imellem, hvorved de har samme epistemologiske opfattelse, hvilket vil fremgå af nedenstående. Endelig vil der i afsnittet blive redegjort for teoriens betydning for metodevalg.

2.1 Videnskabsteori

2.1.1 Socialkonstruktivisme (Lise)

Idet Luhmanns systemteori anvendes i undersøgelsen, vil hans socialkonstruktivistiske forståelse blive udspecificeret. Det er dog nødvendigt indledningsvis at redegøre for hovedtrækkene i socialkonstruktivismen, da den danner den videnskabsteoretiske baggrund for Luhmanns systemteori.

Den socialkonstruktivistiske videnskabsteori befinder sig på grænsen mellem filosofi og samfundsvidenskab. Det mennesket opfatter som logisk og naturligt er, ifølge socialkonstruktivismen, opretholdt gennem forskellige samfundsmæssige praksisser (Jacobsen et al., 2010: 230). Det vil sige, at vi som mennesker skal være opmærksomme på de forhold, vi opfatter som naturlige, eftersom de netop er konstrueret ud fra de samfundsmæssige praksisser. Således vil vilkårene ikke kunne eksistere uden de samfundsmæssige forhold, de er indlejret i. Forholde-

¹ Litteraturen til redegørelse for Luhmanns systemteori bygger hovedsageligt på litteratur af andre forfattere. Valget er truffet idet de anvendte forfattere har været tro mod Luhmann og udarbejdet originale behandlinger af hans begreber, hvorved der er konsensus i fremstillingen af Luhmanns systemteori.

ne og dermed vilkårene varierer derved fra samfund til samfund og fra kontekst til kontekst, og er således ikke kontingente, hvilket vil sige, at de ikke er nødvendige eller universelle (Jacobsen et al., 2010: 230).

Der findes mange forskellige former for socialkonstruktivisme med rødder i forskellige filosofiske traditioner. Der skelnes mellem epistemologisk og ontologisk konstruktivisme. Den epistemologiske konstruktivisme redegør for, at det er menneskets erkendelse af verden, der er socialt konstrueret. Det betyder således, at erkendelse og viden er formet af den sociale kontekst. Endvidere er den viden der opnås en midlertidig viden, der er konstrueret ud fra konteksten. Den ontologiske konstruktivisme redegør derimod for, at det er selve virkeligheden, der er en konstruktion. Det betyder, at såvel den fysiske som den sociale verden er konstrueret, og altså kun eksisterer i kraft af menneskets erkendelse heraf (Jacobsen et al., 2010:231-232).

Der findes ingen systematisk forskel på definitionen af *socialkonstruktivisme* og *socialkonstruktionisme*. Begreberne er ikke entydige, og det er derfor nødvendigt at redegøre herfor. Der må således tages udgangspunkt i forståelserne eller antagelserne af den enkelte forfatter, der ønskes anvendt (Jacobsen et al., 2010: 233). I forlængelse heraf befinder *socialkonstruktionismen* sig primært inden for det psykologiske genstandsfelt, hvor det subjektive og relationelle er i fokus (Gergen, 2010: 116-120, Gergen & Gergen, 2005: 10). I modsætning hertil befinder *socialkonstruktivismen* sig primært inden for det samfundsvidenskabelige felt, hvor sociologiske og samfundsmæssige forhold er omdrejningspunktet (Jacobsen et al., 2010: 230).

Ud fra ovenstående redegørelse positionerer undersøgelsen sig inden for den *socialkonstruktivistiske* tilgang, idet problemformuleringen og problemfeltet er inden for det samfundsmæssige og sociologiske felt, og dermed ikke betragter det subjektive eller relationelle mellem individer. Endvidere tages der udgangspunkt i Luhmanns positionering, som netop er epistemologisk socialkonstruktivistisk, da han anvendes som teoretisk baggrund for undersøgelsen.

Med socialkonstruktivismen ønskes det at afsløre og afdække hvorledes samfundsmæssige opfattelser, traditioner og institutioner er historisk kontingente og betinget af den samfundsmæssige kontekst. Formålet er at afsløre deres autoritet og dermed give mennesket mulighed for at ændre herpå (Jacobsen et al., 2010: 233). Hensigten med undersøgelsen er netop at afdække henholdsvis SJ og RNs opfattelser og rutiner i forhold til deres samarbejde,

når misbrugere løslades. De resultater, der fremkommer, er derved afhængige af den samfundsmæssige og historiske kontekst, og undersøgelsen åbner derfor ikke op for, at der nødvendigvis kan generaliseres til andre forhold. Med undersøgelsen ønskes derimod en afdækning af hvorledes organisationernes konstruktioner påvirker forståelsen af samarbejdet og dermed løsladelse af misbrugerne. Det videnskabsteoretiske fundament er således afgørende for forståelsen af problemfeltet og dermed konklusionerne samt valg af teori og metode.

Luhmann befinder sig inden for den epistemologiske socialkonstruktivisme, idet han er af den opfattelse, at virkeligheden eksisterer uafhængigt af observationer. Således er erkendelse ikke en genspejling, men derimod en konstruktion af virkeligheden (Hagen, 2007: 403). Endvidere betragter Luhmann sin teori som én ud af flere mulige, der tager afsæt i en systemforståelse, og samtidig er det en generel teori da systemerne eksisterer. Hermed eksisterer systemerne samtidig med, at det er forskelligt hvorledes de iagttages (Fuglsang & Olsen, 2003: 183-184).

Socialkonstruktivismen har i forlængelse af ovenstående en række konsekvenser for undersøgelsens teorivalg og resultater.

For det første giver socialkonstruktivismen ikke undersøgelsen mulighed for at afspejle en virkelighed, eftersom den vil være konstrueret forskelligt alt efter hvilket system, der iagttages. Desuden kan vi ikke finde en endegyldig sandhed om samarbejdet mellem SJ og RN, da undersøgelsen ikke beskæftiger sig med generel viden, men derimod med konstrueret viden. Vi kan dog komme med et bud på mulige tendenser og derved få et indblik i hvorledes de to organisationer konstruerer samarbejdet.

2.2. Systemteori

2.2.1 Udviklingen i systemteorien (Lisa)

I følgende afsnit gennemgås relevante dele af Talcott Parsons systemteori. Dette er med til at forstå udgangspunktet for Niklas Luhmanns systemteori, idet den netop har rødder i Parsons systemteori.

Ifølge Talcott Parson (1902-1979) må et konstrueret felt afgrænses for at gøre forskning inden for sociologien mulig, hvilket er grundstenen for systemteorien. Behovet for systemteorien opstod i kraft af de krav, der var for forståelse i efterkrigstidens moderne samfund (Luhmann,

2007: 17-22).

Grundlæggende for Parsons systemteori er, at systemer skal betragtes for på den måde at kunne forstå en given handling. Dette står i modsætning til de subjekt- og individorienterede handlingsteorier, såsom rational choice, hvor systemteorien var mere abstrakt og i stand til at afdække makrostrukturer. Parsons systemteori bygger således på, at handling og system ikke kan adskilles, og dermed er handling kun mulig som system. Den enkelte handling er skabt og sammensat ud fra de systemer mennesket indgår i. Den sociologiske forskningsopgave bliver dermed at analysere og identificere komponenterne eller vilkårene i systemerne, for teoretisk at kunne forstå handlingerne i systemerne. Dermed giver Parsons systemteori mulighed for at bringe betingelserne eller vilkårene for handling i centrum, samtidig med at der er mulighed for at analysere de situationer, hvor handling forekommer som handling. Rent analytisk vil teorien således kunne identificere komponenter eller vilkår, der medfører handling, men som ikke er individuelle handlinger. Parson positionerer sig i forlængelse heraf inden for det funktionalistiske paradigme (Luhmann, 2007: 22-24).

For at kunne analysere komponenterne eller vilkårene, er det nødvendigt at betragte normerne, der danner baggrund for formålet og midlerne. I denne del af teorien refererer Parson til Émile Durkheims antagelse om, at samfundet primært var en moralsk enhed, der kun kunne eksistere, såfremt der kunne skabes tilstrækkelig moralsk konsensus. Det vil sige, at valget af formålet og midlerne ikke blot overlades til de agerende, men derimod forefindes der allerede etablerede, sociale retningslinjer i samfundet. Inden der kan handles i et samfund, skal handlingerne tilpasses moralen eller værdierne i samfundet. Det betyder, at handlinger ikke er uafhængige og individuelle, men derimod afhængige af systemerne og samfundets kontekst (Luhmann, 2007: 22-25).

Hermed er det teoretiske grundlag for Luhmanns systemteori dannet igennem Parsons systemteori. Der findes således flere elementer i Luhmanns systemteori, der stammer fra Parsons systemteori, eksempelvis deres overordnede systemforståelse. Dog adskiller de to systemteoretikere sig på tre centrale områder:

Først og fremmest mener Luhmann, at systemer skabes indefra fremfor at skabes udefra, som Parson redegør for. Derved ser Parson, i modsætning til Luhmann, samfundet som normativt. Hermed understreger Luhmann, at systemets opretholdelse eller reproduktion sker ud fra systemets skabelse af mening. Desuden adskiller de to teoretikere sig i forhold til kommunikationsteori. Parson ser udelukkende kommunikation som en udveksling af oplysninger

med en afsender og en modtager. Hos Luhmann er kommunikation mere end blot et verbalt sprog. Kommunikation skaber den sociale virkelighed igennem selektion, hvilket gør at systemerne kan lukke sig om sig selv og dermed reproducere sig. Endvidere er der i Parsons systemteori kun tale om fire systemer, hvorimod Luhmann arbejder med et uendeligt antal systemer. Hos Luhmann er det afgørende, at systemerne er selvrefererende, da de skal rumme koder, der kan beskrive og reducere omverdenens kompleksitet (Pécseli et al., 2003: 152-159).

Idet Luhmann har en forståelse af, at systemer opretholdes ud fra deres egen meningsforståelse, er der ikke, som i Parsons teori, tale om et normativt samfund, da de to organisationer derved ville have samme normer og værdier i samarbejdet. Således må det antages, at udfordringerne i samarbejdet i mindre grad ville opstå, da systemerne, ifølge Parson, ikke har fokus på at reproducere sig selv som system. Ud fra ovenstående findes det i højere grad oplagt at anvende Luhmann fremfor Parson til denne undersøgelse, hvorfor hypotesen er udarbejdet ud fra Luhmanns systemteori.

2.3 Luhmanns systemteori

I følgende afsnit redegøres for Luhmanns systemteori, og dermed det teoretiske udgangspunkt for undersøgelsen og hypotesen. Afsnittet indeholder udelukkende de dele af Luhmanns systemteori, der er relevante for besvarelse af problemformuleringen. Der gives derved ikke en udtømmende gennemgang af Luhmanns teoriapparat, men derimod en dybdegående gennemgang af de dele, der anvendes i undersøgelsen. De begreber, der er særligt centrale for analysen, fremhæves med kursiv, således at læseren bliver gjort opmærksom herpå.

Niklas Luhmann (1927-1998) var tysk sociolog og systemteoretiker, hvis teoretiske udgangspunkt var, at samfundet består af sociale systemer (Luhmann, 2000: 8-12). Generelt for Luhmanns systemteori gælder en konstatering af, at det der findes i verden kan iagttages, og at systemer dermed kan iagttages (Schuldt, 2006: 57-58). Endvidere er verden ikke et system i sig selv, men derimod en enhed, der omfatter alle systemer, der iøvrigt er strukturelt koblet, idet de fungerer som hinandens omverden. Teorien tager dermed ikke udgangspunkt i mennesker, da mennesket kun kan opfattes som en enhed, og ikke et system i sig selv (Luhmann, 2000: 78-79). Desuden kan et system ikke dannes ud af mennesker, da systemer dannes af kommunikationer. Samfundet består således af kommunikation og ikke af mennesker. Mennesket er

derimod en grænseflade, hvor forskellige systemtyper mødes (Schuldt, 2006: 16, 49). Samfundet er dog afhængig af menneskelige omgivelser, da mennesker er en forudsætning for, at kommunikation kan finde sted. I forlængelse heraf eksisterer den enkeltes rettigheder ikke for at tilgodese individet, men derimod for at reproducere samfundet. Dermed er sociale indsatser i Luhmanns optik ikke skabt for at forbedre forholdene for den enkelte, men for at opretholde samfundet (Hagen, 2007: 394).

Ud fra ovenstående redegørelse, forventes det, at Luhmanns systemteori kan bidrage til en forståelse af, hvorfor der er udfordringer i samarbejdet mellem SJ og RN. Analysen vil dermed tage udgangspunkt i, at de to organisationer er to forskellige systemer med forskellige primære koder og meningsgrænser. Systemerne påvirker endvidere hinanden i kraft af, at de er hinandens omverden og desuden kan iagttages og undersøges. I det følgende gennemgås de udvalgte begreber fra Luhmanns systemteori.

2.3.1 Systemtyper (Lise)

Luhmann sonderer mellem tre systemer; det psykiske, det biologiske og det sociale system. I det psykiske system skabes mening gennem tankeprocesser, som finder sted hos det enkelte individ. I det biologiske system er celler og livsprocesser i fokus. Idet undersøgelsen ikke beskæftiger sig med tanke- og livsprocesser, er omdrejningspunktet sociale systemer, hvilket fremgår nedenfor (Paulsen, 2008: 91).

Sociale systemer udgøres af kommunikation, og består kun af kommunikation. Sociale systemer reducerer kompleksiteten i verden ved at afgrænse sig fra den, og dermed udelukkes muligheder. Desuden skaber systemerne også kompleksitet da de afgrænser sig fra omverdenen. Det vil sige, at verden i sig selv ikke er kompleks, men kun er det i kraft af systemet, der betragter sin omverden. Omverdenen vil altid være mere kompleks end systemet, idet systemets betragtning nødvendigvis må udelukke faktorer i omverdenen. Udelukkelsen beskytter systemet mod uforudsigelighed (Schuldt, 2006: 30-32). På den måde er det muligt at undersøge, hvorledes de to organisationer reducerer omverdenens og dermed hinandens kompleksitet i forhold til løsladelse af misbrugere.

Sociale systemer kan yderligere inddeles i tre typer; interaktions-, organisations- og samfundssystemer. Interaktionssystemer opstår og eksisterer udelukkende, når personer mødes og gensidigt iagttager hinanden. Her er både sproget og kropssproget centralt, og kommunikationen sker i forhold til det rum man befinder sig i, da noget vil være acceptabelt i

nogle sociale rum og ikke i andre (Schuldt, 2006: 32, Luhmann, 2007: 279). Eftersom undersøgelsen ikke beskæftiger sig med individuelle forhold, vil kun organisationssystemer og samfundssystemer blive gennemgået i det følgende.

Organisationssystemer består udelukkende af beslutningskommunikation, altså beslutninger om at løse en given opgave. Beslutninger udvælges blandt flere potentielle beslutninger, og er dermed kontingente, hvilket vil sige, at beslutningerne hverken er nødvendige eller umulige, men kunne være anderledes. Jo flere beslutningsmuligheder der er, jo mere kompleksitet vil der også være. Da det ikke kan forudsiges hvilken beslutning, der er mest hensigtsmæssig, kan beslutninger både være kompleksitetsreducerende eller -producerende. Endvidere kan der ikke laves beregninger eller rutiner for en beslutning, idet den i så fald vil miste sin karakter af at være en beslutning. Overfor beslutninger er rutinemæssige handlinger, der modsat beslutninger har karakter af at være forventelige og sandsynlige. For rutinemæssige handlinger er der derved kun én mulighed, der gør sig gældende. Disse skaber sammen med kommunikation en strukturel stabilitet og er med til at reducere kompleksiteten i systemet, hvorved organisationen reproduceres. Dette kaldes autopoiesis, som vil blive uddybet senere i afsnittet. Der er dermed ikke tale om en beslutning men om rutinemæssige beregninger og forventninger. Dog er organisationens rutinemæssige handlinger bygget på tidligere beslutninger, hvorved handlingerne ikke kan defineres som egentlige beslutninger (Dinesen, 2008: 114-119).

Dermed åbner organisationssystemer op for, at den løsning der er valgt i samarbejdet mellem SJ og RN kunne være anderledes, og derfor ikke er nødvendige. Endvidere giver begrebet rutinemæssige handlinger undersøgelsen mulighed for at forstå nogle af handlingerne i samarbejdet, idet organisationerne skal skabe forudsigelighed for sig selv igennem samarbejdet. Herudover er organisationssystemer kendetegnet ved inklusion og eksklusion af medlemmer, da et medlemsskab forudsættes af, at medlemmer kvalificeres hertil. På den måde er medlemskabet forudsaget af bestemte betingelser eller kvalifikationer, hvorved organisationssystemer virker ved eksklusion. I modsætning hertil virker samfundssystemer ved inklusion, da alle er inkluderede i samfundets funktionssystemer (Kneer & Nassehi, 1997: 47-48, Dinesen, 2008: 114). Herudover er organisationssystemer åbne overfor flere forskellige logikker, de trækker ind som præmis i forbindelse med beslutninger. Der vil dog altid være en logik, som organisationssystemet primært trækker på, samtidig med, at det har nogle sekundære logikker (Wadskjær, 2011: 175-178, Fabricius et al., 2005: 31). Ofte vil et organisationssystem

differentiere sig i delorganisationer for at kunne håndtere et stigende antal beslutninger. Dette er eksempelvis i form af underafdelinger, udvalg, teams med mere (Knudsen, 2004: 23). Disse delorganisationer har dog hver sin udlægning eller beskrivelse af organisationen, idet de hver især har deres eget kriterium for omverdenens relevans for deres system (Andersen, 2001: 21).

Samfundssystemer udgør helheden af al kommunikation, da systemet indeholder alle interaktions- og organisationssystemer og den kommunikation, der ligger udenfor. Samfundet er uddifferentieret i forskellige funktioner, der tilsammen udgør samfundet som helhed. Funktionerne kommer til udtryk i *funktionssystemer*, der eksempelvis kan være det retlige system, det økonomiske system, kunstsystemet osv. Hvert system har mange logikker og værdier, som ikke kan forstås af andre systemer (Schuldt, 2006: 30-33). Logikkerne og værdierne skabes igennem koder, der altid består af to værdier; en positiv og en negativ. Eksempelvis vil koden for et retligt system være ret/uret, samtidig med at systemets sekundære logik f.eks. kan være fra det økonomiske system, eftersom de er afhængige af økonomiske ressourcer. Ved hjælp af koder sorterer systemerne i udefrakommende kommunikation ved at fastholde den ene af de to værdier i koden. Såfremt kommunikationen ikke passer ind i koden, udelukkes eller oversættes det ud fra funktionssystemet, så det giver mening for systemet (Kneer & Nassehi, 1997: 137, Wadskjær, 2011: 175-178). Det retlige system kan dermed ikke tage stilling til, hvorvidt et barn må få slik eller ej. Derimod kan det tage stilling til, at der ikke må udøves vold mod barnet, idet der er lovgivning på området og dermed passer det ind i koden ret/uret. På den måde forsøger funktionssystemerne, at gøre verdens kompleksitet håndterbar ved at reducere dens kompleksitet gennem deres egen kode og skaber desuden forudsigelighed for sig selv. Det centrale ved funktionssystemer er således grænsen mellem systemet og omverdenen, hvor et system i sidste ende altid kun eksisterer i forhold til sin omverden, som systemet iøvrigt selv definerer. På den måde ikke bare reducerer systemerne omverdenens kompleksitet, men skaber den også selv (Schuldt, 2006: 30-33).

I kraft af at organisationssystemer er indlejret i samfundssystemer, orienterer de sig efter et primært funktionssystem. Når organisationssystemer kommunikerer ud fra et nyt funktionssystem, påvirker det afgørende organisationens kommunikation og aktuelle selvbeskrivelse. Det vil altså sige, at organisationssystemer igennem deres funktionssystem og dermed koder reducerer verdenens kompleksitet.

Jævnfør Luhmanns systemteori udgør Kriminalforsorgen et organisationssystem, idet de træffer beslutninger med henblik på at opfylde Kriminalforsorgens overordnede mål. Herudover udgør SJ en delorganisation under Direktoratet for Kriminalforsorgen. Dermed refererer SJ til Kriminalforsorgens overordnede præmisser, målsætninger og rammer, men ud fra SJs egen udlægning af organisationen. Der er således plads til forskellighed blandt de åbne fængsler på baggrund af deres udlægning af Kriminalforsorgens præmisser, målsætninger og rammer. På samme måde udgør Københavns Kommune et organisationssystem, hvor RN er en delorganisation herunder. I forlængelse heraf definerer rådgivningscentret selv, hvordan de vil repræsentere Københavns Kommune inden for rammerne og træffer beslutninger herudfra. Ud fra ovenstående overvejelser bliver det igen tydeligt, at der i undersøgelsen udelukkende er mulighed for en analytisk generalisering, idet delorganisationerne har forskellige udlægnings af organisationssystemet.

Ovenstående del af Luhmanns systemteori vil blive anvendt til at klarlægge, hvilke koder henholdsvis SJ og RN taler ud fra. Det bliver dermed klart, hvordan organisationerne igennem deres logikker og værdier forstår omverdenen og derved hinandens irritationer. Således giver denne del af Luhmanns systemteori mulighed for at forstå, hvordan de to organisationer ud fra deres koder udelukker eller oversætter kommunikationen, og dermed reducerer omverdenens kompleksitet.

2.3.2 Meningsgrænse (Lisa)

En meningsgrænse danner systemets vurderingskriterier, der er med til at reducere omverdenens kompleksitet og skabe mening ud fra omverdenens irritationer eller input. Igennem denne afgrænsning kan systemet desuden vurdere, hvad det finder relevant og irrelevant (Kneer & Nassehi, 1997: 79-83, Schuldt, 2006: 38). Meningsgrænsen dannes på baggrund af kommunikation over tid, og historiske aspekter er dermed afgørende for meningsgrænsen. Meningsgrænsen afgør, hvad der kan kommunikeres om og danner derved holdninger for systemet (Dinesen, 2010: 126). På den måde er sociale systemer meningskonstituerende, idet meningsgrænsen skaber mening for systemet selv.

Mening er enheden af forskellen aktuelt/potentielt, altså faktorer der er med til at bestemme at noget vælges, og noget andet vælges fra. Det aktuelle er det, der er valgt og som dermed skaber mening for systemet. Det potentielle er derimod det, der har mulighed for at blive aktuelt, men som på nuværende tidspunkt er fravalgt af systemet. Der vil derfor altid

være flere valgmuligheder, som ikke kan udnyttes på samme tid, hvorfor en må udvælges og bliver aktuel. På den måde vil det aktuelle henvise til nye potentialer og derfor være ustabil, hvorved systemet er dynamisk. I forlængelse heraf tvinges mening til forandring eller udvikling, idet ny information bliver tilgængeligt eller irriterer systemet (Andersen, 1999: 121-123, Schuldt, 2006: 36-38).

Mening skabes igennem henholdsvis tre dimensioner; sagsdimension, socialdimension og tidsdimension. *Sagsdimension* omhandler, hvad der er tilfældet i verden såsom ting, teorier, meninger osv. *Socialdimensionen* drejer sig om, hvem der tematiserer ting, teorier, meninger osv. *Tidsdimensionen* ser på tidsaspektet i hvornår noget sker (Kneer & Nassehi, 1997: 83). I undersøgelsen kan det således defineres, hvad der er aktuelt for henholdsvis SJ og RN, for på den måde at klarlægge deres nuværende meningsgrænse og dermed forstå deres fokus i samarbejdet.

2.3.3 Åbne og lukkede sociale systemer (Lise)

Sociale systemer er på samme tid lukkede og åbne. De er lukkede over for omverdenen, idet de udelukkende er selvrefererende, hvorimod de er åbne over for omverdenen, da systemerne er afhængige af omverdenen og dens irritationer. Det vil sige, at sociale systemer igennem deres lukkethed reproducerer sig selv, og igennem deres åbenhed er afhængige af omverdenen for at kunne definere sig selv og lave skelnen os/dem. På trods af åbenheden kan omverdenen dog ikke dirigere systemet, eftersom systemerne er selvbestemmende. Det sociale systems lukkethed er endvidere en forudsætning for dets åbenhed, eftersom systemer kun kan eksistere eller skabes, når det har en omverden (Kneer & Nassehi, 1997: 56, 75 og Schuldt, 2006: 17, 34).

Sociale systemer er strukturelt koblede igennem funktionssystemer, da de fungerer som hinandens omverden. Systemerne og omverdenen konstituerer hinanden, og er dermed afhængige af hinandens eksistens (Andersen, 1999: 132-133, Schuldt, 2006: 31, 40).

Undersøgelsen kan således anvende denne del af Luhmanns systemteori til at redegøre for, hvordan henholdsvis SJ og RN definerer sig selv ved at skelne mellem sig selv og den anden organisation. Ved at redegøre for hvorledes de to organisationer er henholdsvis afhængige og uafhængige af hinanden, kan der fremkomme tendenser på, hvorfor samarbejdet ikke fungerer.

2.3.4 Autopoiesis (Lisa)

Idet sociale systemer er lukkede, forholder de sig udelukkende til sig selv. På den måde skaber og opretholder systemer sig selv, da de selv producerer de komponenter, de består af. Lukket-heden over for omverdenen er central for de autopoietiske systemer, eftersom de udelukkende refererer til sig selv. *Autopoiesis* betyder i Luhmanns optik selvskabende, altså at systemer opererer uden in- og output, da de selv producerer det, de har behov for, så systemet opretholdes (Schuldt, 2006: 34). På den måde konstruerer systemerne deres egen virkelighed fremfor at afspejle omverdenen (Andersen, 1999: 132-133). Autopoiesis kan således være med til at forklare, hvorfor SJ og RN evt. kan være uenige om hændelser i samarbejdet. Således kan organisationerne ikke afspejle virkeligheden, men gør det ud fra deres egne konstruktioner for på den måde at opretholde deres eget system.

2.3.5 Iagttagelse (Lise)

En *iagttagelse* omhandler ifølge Luhmann det, at systemer skelner mellem sig selv som system og omverdenen. Luhmann definerer iagttagelse som *betegnelse-ved-hjælp-af-en-skelnen*, hvorved iagttagelsen er sammensat af to modsatrettede komponenter; kvinde/mand, ret/uret osv. Dermed kommer skelnen ofte ikke til udtryk i kommunikationen, idet det kun er den valgte komponent, der betegnes (Kneer & Nassehi, 1997: 99-100). Skelnen sker ved, at systemerne markerer forskelle, hvorved den ene side bliver markeret, og den anden forbliver umarkeret. Det vil sige, at noget i en iagttagelse ikke kan iagttages som værende smukt og samtidig værende grimt. F.eks.: "Lampen er smuk" eller "lampen er grim", hvor kun den ene iagttagelse kan betegnes ad gangen (Andersen, 1999: 109-110).

Samfundet består ikke af mennesker, men af kommunikation, og på den måde finder iagttagelse sted igennem systemer og ikke igennem subjekter. Kommunikation er dermed en iagttagelse, hvorved begrebet adskilles fra det psykiske system, og udelukkende befinder sig i det sociale system (Kneer & Nassehi, 1997: 99).

Iagttagelser er således med til at reducere omverdenens kompleksitet, og dermed skabe basis for forståelse. Denne reduktion sker igennem systemets koder, der filtrerer omverdenens kommunikation og irritationer. Systemet omformer eller oversætter derefter kommunikationen eller irritationen, så den giver mening for systemet (Schuldt, 2006: 18).

I Luhmanns systemteori findes der to former for iagttagelse; førsteordensiagttagelse og anden-

ordensagttagelse.

Ved *førsteordensagttagelse* er der tale om, at systemet iagttager noget i omverdenen, hvorved den bliver fremmedrefererende. Iagttageren er afhængig af det sociale system, der iagttages ud fra, og derfor vil iagttageren have blinde pletter, som iagttageren ivoirigt ikke er bevidst om. Endvidere er førsteordensagttageren ikke bevidst om, hvad der skelnes mellem, hvorved systemet ikke er bevidst om forskellen. Det vil altså sige, at når et system iagttager sin omverden, vil der være komponenter, der ikke kan iagttages, da systemet ubevidst har blinde pletter (Andersen, 1999: 110-114).

Luhmann anvender begrebet *andenordensagttagelse*, når en førsteordensagttagelse, og dermed også den blinde plet, iagttages. Andenordensagttagelse er selvrefererende, eftersom det iagttagende system iagttages. Endvidere er iagttageren bevidst om, at systemet selv har en blind plet, som ikke kan iagttages - iagttageren kan kun iagttage den iagttagedes blinde plet. Andenordensagttagereens blinde plet opstår, idet systemet iagttager dets koder (Andersen, 1999: 110-115).

I nærværende undersøgelse kan vi udelukkende betragte de to organisationers førsteordensagttagelser, da vi som forskere ikke er en del af de to organisationer. På den måde kan vi iagttage de to organisationers iagttagelser og dermed deres blinde pletter, hvorved vi udfører en andenordensagttagelse. Samtidig er vi bevidste om, at vi som forskere har blinde pletter, som ikke kan iagttages. Derved er fokus i undersøgelsens andenordensagttagelse jævnfør problemformuleringen og hypotesen at kortlægge samarbejdet mellem SJ og RN for på den måde at definere udfordringerne i samarbejdet.

2.3.6 Kommunikation (Lisa)

Luhmanns kommunikationsbegreb adskiller sig fra den gængse opfattelse af kommunikation som værende overførelse af budskaber fra en afsender til en modtager. Ifølge Luhmann er det de sociale systemer, der producerer kommunikation ud fra kommunikation. Derved er sociale systemer afhængige af bestemte betingelser, da det indebærer, at der er mindst to psykiske systemer i deres omverden (Kneer & Nassehi, 1997: 84). Idet sociale systemer består af kommunikation, er kommunikationens tilstedeværelse afgørende for systemets eksistens.

Kommunikation er enheden af tre selektioner; information, meddelelse og forståelse. Med begrebet selektion, mener Luhmann udvælgelsen af flere muligheder (Kneer & Nassehi, 1997:

85).

Enhver *information* skal selekteres eller udvælges, hvilket vil sige, hvad der skal kommunikeres. Herefter selekteres *meddelelsen*, det vil sige, hvorledes informationen skal kommunikeres; skal den eksempelvis råbes eller hviskes. Afslutningsvis selekteres *forståelsen*, hvilket er afgørende for, hvordan det meddelte skal forstås. I forlængelse heraf sker forståelsen dog ud fra det modtagende systems logikker og koder og er dermed en selektion blandt flere mulige. Kommunikation kan således forstås som en konstant selektionsproces, hvor kommunikationen først finder sted, når alle tre kommunikationselementer er til stede. Idet der hele tiden er flere valgmuligheder, er kommunikation kontingens, det vil sige tilfældig. Endeligt er kommunikation selvrefererende, og er derved påvirket af tidligere kommunikation (Andersen, 1999: 126, Kneer & Nassehi, 1997: 84-85).

Luhmanns kommunikationsbegreb giver os i analysen mulighed for at se kommunikation som afgørende for de to organisationers eksistens. Dermed er formålet med organisationernes kommunikation at give information om samarbejdet og selektere hvorledes det skal meddeles, således at en forståelse kan fremtræde i analysen. I forlængelse heraf er det centralt at være opmærksom på, at der altid vil være flere valgmuligheder for, hvordan organisationen kommunikerer.

Sammenfattende kan Luhmanns systemteori anvendes til at analysere, hvorfor der er udfordringer i samarbejdet mellem SJ og RN. Idet de to organisationer er forskellige, kommunikerer de i samarbejdet ud fra forskellige koder og dermed meningsgrænser, hvorved de grundlæggende ikke forstår hinanden. I forlængelse heraf oversætter eller udelukker de kommunikation fra omverdenen for på den måde at reproducere sig selv. Dette danner grundlag for undersøgelsens hypotese, der ved at blive be- eller afkræftet kan være med til at besvare problemformuleringen. Anvendelsen af Luhmanns systemteori vil blive konkretiseret i analysestrategien i kapitel 4.

2.4 Teoriens betydning for metoden (Lise)

For at være tro mod Luhmanns systemteori, må metoden til at gennemføre undersøgelsen nødvendigvis afspejle hans teoretiske position. Det vil ofte være vanskeligt at finde skriftlige offentlige dokumenter, hvor organisationer har fokus på deres irritationsmomenter. Irritationsmomenterne må derfor iagttages på anden vis, hvor interviewet netop kan være en metode. I

interviewet åbnes op for informationer om organisationen, som ikke findes i skriftlige offentlige dokumenter (la Cour et al., 2005: 12). Interviewene kan desuden suppleres med information fra organisationernes hjemmesider, der befinder sig på det formelle niveau. I forlængelse heraf danner interviewet rammen for organisationernes kommunikation og dermed undersøgelsens omdrejningspunkt, eftersom der er tale om information, meddelelse og forståelse, hvilket vil blive redegjort for i kapitel 4.

Ud fra ovenstående gennemgang af systemteorien vil et organisationssystem have en primær kode og forståelse, hvorfor det fremgår, at der nødvendigvis ikke kan være tale om individuelle forskelle i systemet. Luhmanns forståelsesramme medfører derfor, at alle der indgår i organisationssystemet kan repræsentere systemet, idet alle kommunikerer ud fra systemets primære kode og forståelse.

Endvidere er et system altid indlejret i historiske kommunikationsformer, hvorved systemet kommunikerer ud fra sin meningsgrænse frem for at kommunikere ud fra subjektive motiver (Fabricius et al., 2005: 41). Da der jævnfør Luhmanns systemteori ikke er tale om individuelle motiver, men derimod at hele systemet kommunikerer ud fra systemets primære kode og forståelse, åbnes der op for, at interviews kan anvendes som metode i undersøgelsen. Dette forudsætter dog, at der spørges ind til italesættelser af praksis, således at systemets koder og blinde pletter kan afdækkes (Fabricius et al., 2005: 46). Interviewet og hjemmesiderne åbner dog ikke op for, at baggrunden for systemets meningsgrænse kan klarlægges, idet meningsgrænsen dannes ud fra historiske faktorer. På den måde giver undersøgelsen et bud på, hvordan den nuværende meningsgrænse er konstrueret, men ikke hvorledes konstruktionen er opstået, fordi det ikke er undersøgelsens formål.

Endvidere vil interviewsituationen skabe en skelnen mellem interviewer-informant/omverden igennem systemets selvreference og fremmedreference (la Cour et al., 2005: 11). Oftest vil iagttagelsen af kommunikationens tema skabes via interviews, og ud fra Luhmann vil der derfor opstå et interaktionssystem i interviewsituationen. Dermed kan et organisationssystem iagttages ved at deltage i et interaktionssystem under interviewet. Her vil kommunikationen opstå med udgangspunkt i organisationens primære kode og forståelse, idet organisationssystemet er et selvstændigt autopoietisk system. Kommunikationen i interviewsituationen vil derfor ikke være tilfældig eller vilkårlig, men netop skabt ud fra organisationssystemets koder og meningsgrænse (Almlund, 2007: 58).

Ud fra ovenstående overvejelser kan vi således anvende interviews til empiriindsamling i undersøgelsen, eftersom informanterne i Luhmanns optik ikke vil tale ud fra personlige erfaringer, men derimod ud fra organisationssystemets primære kode og forståelse. Det vil derfor være naturligt at anvende casestudium og interviews som metode til at besvare undersøgelsens problemformulering, idet undersøgelsen betragter italesættelse af praksis.

KAPITEL 3

Det empiriske grundlag

Følgende kapitel er en redegørelse for undersøgelsens empiriske grundlag, herunder kvalitative fokusgruppeinterviews samt SJ og RNs hjemmesider. I undersøgelsen anvendes hovedsageligt fokusgruppeinterviews til analysen. For at kunne udføre en fyldestgørende analyse er der dog i dele af analysen behov for at inddrage de to organisationers hjemmesider.

3.1 Kvalitative fokusgruppeinterviews (Lisa)

Nedenstående afsnit er en redegørelse for kvalitative fokusgruppeinterviews, der vil danne grundlaget for interviewguiden i samspil med Luhmanns systemteori.

Inden for indsamling af empiri, kan der anvendes kvantitative eller kvalitative metoder. De kvantitative metoder fokuserer i høj grad på udbredelse og antal, hvorimod de kvalitative metoder går i dybden og har hovedvægten på meningen. Kvalitative tilgange er desuden i stand til at give store mængder af information om få enheder, hvorimod kvantitative tilgange baseres på store udvalg (Thagaard, 2008: 18-19). I nærværende undersøgelse anvendes den kvalitative tilgang, idet der udarbejdes et casestudium, hvor vi ønsker at gå i dybden med mange informationer fra få informanter. På den baggrund er fokus ikke på udbredelsen eller antallet, men på dybden i casen. Som det fremgår af indledningen og afsnittet om baggrundsviden, er der dog anvendt statistisk materiale, eftersom der var behov for at afdække området, inden undersøgelsen kunne gennemføres. Således indeholder undersøgelsen også et udsnit af kvantitativ data, vi dog ikke selv har produceret.

Den kvalitative interviewtilgang anvendes endvidere, da der er brug for empiri, som beskriver, hvordan henholdsvis SJ og RN, som systemer oplever og gennemfører samarbejdet i forbindelse med løsladelse af misbrugere (Thagaard, 2008: 86). Som metodisk tilgang til interviews, kan der anvendes ustrukturerede, delvist strukturerede eller strukturerede interviews. I den ustrukturerede tilgang er temaer og rækkefølge ikke fastlagt, hvorfor der ikke åbnes op for muligheden for at sammenligne informanternes svar, idet de højst sandsynligt ikke

ville udtale sig om de samme temaer.

For at indsamle empiri, der kan besvare undersøgelsens problemformulering, vil vi i høj grad anvende den strukturerede tilgang, da spørgsmålene og deres rækkefølge er fastlagt på forhånd. Fordelene ved at vælge denne tilgang, er at svarene dermed bliver sammenlignelige, idet alle interviewpersoner har udtalt sig om det samme tema igennem de samme spørgsmål (Thagaard, 2008: 87). Sammenligningen af udsagnene er således med til at besvare problemformuleringen. I forlængelse heraf er vi desuden åbne overfor at forfølge informanternes svar, for på den måde at skabe ny viden og de mest fyldestgørende interviews som muligt. Endvidere er vi åbne over for at indsamle empiri, der ikke nødvendigvis kan bekræfte hypotesen. Vi er således bevidste om, at dette ikke fuldt ud følger principperne i den strukturerede interviewtilgang, og på den måde læner undersøgelsen sig til dels op ad den delvist strukturerede tilgang. Eftersom temaerne og rækkefølgen ligger fast, er interviewene hovedsageligt strukturerede, dog med en vis åbenhed som styrker empirien. Med den strukturerede tilgang er det dog centralt at være opmærksom på, at centrale temaer og dermed ny relevant viden om feltet ikke overses (Thagaard, 2008: 86).

Fokusgruppeinterviews er kendetegnet ved, at en moderator styrer interviewsituationen, hvilket kan åbne op for forskellige synspunkter og diskussioner hos informanterne (Dahler-Larsen & Dahler-Larsen, 1999: 2). Da vi anvender den strukturerede interviewtilgang, er spørgsmålene planlagt på forhånd og dermed styrende for interviewet. Fokusgruppeinterviews adskiller sig fra enkeltinterviews ved, at den personlige dynamik ikke blot finder sted mellem moderator og informant, men også informanterne imellem. Derved har vi som moderatorer i et fokusgruppeinterview mindre indflydelse og en mindre påvirkning på informanterne end ved enkeltinterview (Dahler-Larsen & Dahler-Larsen, 1999: 4). Fordelene ved et fokusgruppeinterview er bl.a., at hævninger nedbrydes, glemte detaljer frembringes, og at der fremkommer et bredere svar med flere nuancer, som kan uddybes af de øvrige informanter (Dahler-Larsen & Dahler-Larsen, 1999: 5). Formålet med fokusgruppeinterviews er endvidere at skabe et indblik i den samlede organisering inden for et givent felt (Fabricius et al., 2005: 47).

I kraft af undersøgelsens luhmannske tilgang er det oplagt at anvende fokusgruppeinterview, da det giver mulighed for at afdække et socialt system og i højere grad udelukke det psykiske system. I et fokusgruppeinterview med henholdsvis SJ og RN, kan undersøgelsen således klarlægge organisationernes primære koder og forståelse. Dermed kan vi indhente empiri om et socialt system fremfor empiri om et psykisk system, hvilket netop er omdrejnings-

punktet for problemformuleringen og undersøgelsens deduktive tilgang. Udelukkelsen af det psykiske system stiller således krav til moderator, idet samtalen skal styres, så den udelukkende iagttager kommunikation og reproduktion (la Cour et al., 2005: 14).

Den socialkonstruktivistiske positionering gør, at interviewene vil afspejle et konstrueret billede af virkeligheden, hvorved informanternes udsagn og vores analyse er afhængig af konteksten og derfor ikke kan siges at være endegyldig eller kontinuerlig. Det er derfor afgørende for undersøgelsens konklusioner hvilken delorganisation der interviewes, og hvornår den interviewes, da deres konstruktion afspejles i interviewene.

3.2 Interviewguide (Lise)

I interviewguiden (bilag 3 & 4) fastlægges temaer og spørgsmål for fokusgruppeinterviewet. Rækkefølgen i temaerne er afgørende for, hvorledes interviewet forløber, og hvordan informanterne oplever interviewsituationen, hvorfor det emotionelle niveau skal planlægges i interviewguiden. Guiden bør derfor opbygges således, at der indledes med neutrale spørgsmål, der er lette at tale om. Herefter kan mere emotionelle eller reflekterende temaer præsenteres i interviewguiden (Thagaard, 2008: 97-98).

Interviewguiden udformes ud fra de dele af Luhmanns systemteori, der er udvalgt tidligere i undersøgelsen. Dermed kan empirien analyseres ud fra Luhmanns systemteori, og undersøgelsens problemformulering kan besvares. Endvidere danner den hypotetisk-deduktive tilgang en ramme for undersøgelsens tilblivelse, hvorved teorien nødvendigvis må være grundlaget for interviewguiden.

I interviewsituationen bør opmærksomheden iøvrigt være på det asymmetriske magtforhold, der forekommer mellem moderator og informanterne. Det asymmetriske forhold opstår, idet moderatoren definerer interviewsituationen, tema og emner, stiller spørgsmålene og afgør hvilke af informanternes svar, der følges op på, samt bestemmer hvornår samtalen afsluttes. Moderatoren har desuden monopol på at fortolke informanternes svar, hvorved informanterne afholdes fra at deltage i denne del. Som reaktion på monopolet kan moderatoren opleve modkontrol hos informanterne da de evt. vil tilbageholde information, tale udenom emnet eller udspørge moderatoren (Kvale & Brinkmann, 2009: 51-52). Det vil sige, at det asymmetriske magtforhold er afgørende for interviewsituationens resultater. For at imødekomme denne problematik, vil vi interviewe informanterne i den delorganisation, de indgår i. På den måde kan de føle sig mere trygge, hvilket kan være med til at reducere det asymmetriske

magtforhold. Desuden vil vi have en ydmyg tilgang til fokusgruppeinterviewet og virke så lidt dominerende som muligt, uden at informanterne kommer til at styre interviewet.

Når interviewguiden skal udarbejdes, er vi således opmærksomme på ovenstående faldgruber. Dermed er det et centralt element at planlægge rækkefølgen i interviewguiden for at undgå, at informanterne trækker sig og for at opbygge et tillidsfuldt forhold til dem. Endvidere vil vi efter interviewene reflektere over hvilken indflydelse, vi har haft på interviewsituationen, idet den ud fra vores videnskabsteoretiske tilgang er en konstrueret situation.

3.2.1 Transskribering (Lisa)

At transskribere betyder at transformere, det vil sige at ændre noget fra en form til en anden. I denne sammenhæng vil det sige, at interviewene nedskrives. En transskription er en konstruktion af samtalen, der hverken svarer til den mundtlige samtale eller den nedskrevne teksts formelle stil.

Interviewtransskriptioner bærer præg af at indeholde uafsluttede sætninger, gentagelse og utallige sidespring, som dog kan være sammenhængende i den mundtlige situation. Der er i forlængelse heraf mulighed for, at læseren ikke oplever den kontekst, som interviewet har fundet sted under (Kvale & Brinkmann, 2009: 202-206).

I transskriptionen af fokusgruppeinterviewene vil de ikke blive fremstillet i en formel skriftlig stil, idet gentagelser bliver nedskrevet og informanterne bliver gengivet ordret. Dette gøres, da det er centralt, at kunne anvende informanternes eksakte citater, hvor det er relevant i analysen.

3.3 Tema- og personcentreret metodisk tilgang (Lise)

For at sammenligne SJ og RNs udsagn om deres samarbejde ved løsladelse af misbrugere, vil vi anvende en kombination af tema- og personcentreret metodisk tilgang, da det giver det mest fyldestgørende resultat i denne sammenhæng. Ved temacentreret tilgang sammenlignes udsagn om temaer fra de to organisationer. Temacentreret tilgangs svage side er dog, at helhedsforståelsen af analysen kan forsvinde, da teksten netop opdeles i temaer og ikke ses i sin helhed. Derfor er det særligt vigtigt med denne tilgang, at tekstudsnit ses i den oprindelige sammenhæng (Thagaard, 2008: 158-160). Ved personcentreret tilgang, sammenlignes sammenhængen mellem temaerne i forhold til personerne i undersøgelsen. Personcentreret henvi-

ser ikke nødvendigvis til en enkel person, men kan i ligeså høj grad henvise til grupper af personer, eller personer der repræsenterer eksempelvis en organisation (Thagaard, 2008: 135-137). I denne undersøgelse er personerne i den person- og temacentreret metodiske tilgang informanterne, der indgår i delorganisationerne SJ og RN. Ved at kombinere de to tilgange fastholdes helhedsforståelsen i undersøgelsen, hvilket er grundlæggende for den kvalitative forskning. Desuden fremtræder relevante temaer i undersøgelsen (Thagaard, 2008: 171).

Tema- og personcentreret tilgang anvendes, når fokus i undersøgelsen er på meningsindholdet for organisationerne. Når der laves en tema- og personcentreret analyse, sammenlignes informanternes udsagn i forhold til de enkelte temaer. Det vil sige, at interviewene transkriberes, hvorefter de opdeles i relevante kategorier. Et af hovedformålene ved denne tilgang er at gå i dybden med temaerne inden for kategorierne. Kategorierne kan eksempelvis opstilles i en matrice, der gør det muligt at sammenligne informationerne systematisk. Ved at sammenligne informationerne i en matrice, opnås en dybdegående forståelse af hvert enkelt tema. Ved inddeling i kategorier i matricen, knyttes der til hver enkel kategori koder eller begreber, der refererer til det relevante tema. Kodningerne ud fra Luhmanns systemteori hjælper til at klassificere dataene fra interviewene og hjælper desuden til at afspejle forskerens forståelse af materialet. I analysen inddeles interviewene i en beskrivende og fortolkende fase, hvorved analysens pålidelighed styrkes. I den beskrivende fase skabes orden og oversigt over materialet. Derudover udforskes temaerne via sammenligning af informationen fra informanterne. I den tolkende fase arbejder forskeren for en dybere forståelse af materialet. I analysen er det desuden vigtigt at være opmærksom på, hvornår der beskrives, og hvornår der vurderes (Thagaard, 2008: 158-160), hvorfor vi igennem analysen vil gøre opmærksom herpå.

3.4 Empiri

3.4.1 Informanter (Lisa)

Empirisk vil der i undersøgelsen blive udarbejdet et fokusgruppeinterview med socialfagligt personale ansat på henholdsvis behandlingsafdelingen i SJ og på RN.

Udvælgelseskriteriet for informanterne fra SJ tager først og fremmest udgangspunkt i, at det skal være socialfagligt personale, der beskæftiger sig med løsladelse af misbrugere til RN. I SJ er der to socialfaglige medarbejdere, der sidder med denne opgave, hvorfor de er blevet udvalgt som informanter. I undersøgelsen vil de betegnes som henholdsvis J1 og J2.

Udvælgelseskriteriet for informanterne fra RN er ligeledes socialfagligt personale, der

beskæftiger sig med løsladelse af misbrugere fra SJ og den fortsatte behandling. Af Københavns Kommune blev vi oplyst, at RN beskæftiger sig med løsladelse af misbrugere, hvorfor vi tog kontakt hertil. På rådgivningscentret fik vi mulighed for at interviewe en socialfaglig medarbejder fra Behandlingsenheden og en fra Modtageenheden. De vil i undersøgelsen omtales som henholdsvis R1 og R2. Informanterne er anonymiseret, idet undersøgelsen ikke omhandler dem som individer, men det system de indgår i.

Størrelsen på fokusgruppeinterviewet med SJ er begrænset af, at der blot er to socialfaglige medarbejdere, der beskæftiger sig med løsladelse af misbrugere. I forhold til RN har det været afgørende for fokusgruppeinterviewets størrelse, at blot to socialfaglige medarbejdere har stillet sig til rådighed. Vi er bevidste om, at flere informanter fra de to organisationer kunne have tilført undersøgelsen flere vinkler og nuancer. Da det ikke har været muligt at gennemføre større fokusgruppeinterviews, er undersøgelsen imidlertid udarbejdet på det foreliggende grundlag, hvilket iøvrigt er tilstrækkeligt ud fra undersøgelsens luhmannske optik.

3.4.2 Hjemmesider (Lise)

SJ og RNs hjemmesider inddrages i de dele af analysen, hvor det findes relevant for at kunne udarbejde en fyldestgørende analyse ud fra Luhmanns systemteori, herunder til at afdække deres meningsgrænser. Hjemmesiderne kan dermed supplere undersøgelsens interviews, det vil sige det praktiske niveau, med et mere formelt niveau i form af hjemmesiderne. Således er hjemmesiderne den eneste form for offentlige dokumenter, der er inddraget i undersøgelsen og anvendes iøvrigt kun i en mindre del af analysen.

KAPITEL 4

Undersøgelsens analyse

Følgende analysekapitel indeholder indledningsvis en analysestrategi med udgangspunkt i Luhmanns systemanalyse. Efterfølgende indsættes svarene fra fokusgruppeinterviewene i matricen ud fra det luhmannske kodning, hvorefter selve systemanalysen gennemføres. Analysen vil yderligere blive suppleret med Luhmanns systemteoretiske begreber samt SJ og RNs hjemmesider. Kapitlet afrundes med en delkonklusion og en kritisk refleksion over undersøgelsen generelt.

4.1 Analysestrategi (Lisa)

I kraft af undersøgelsens hypotetisk-deduktive tilgang udarbejdes en analysestrategi, der danner grundlag for analysen. Analysestrategien er desuden med til at kvalitetssikre undersøgelsens resultater og dermed styrke både validiteten og pålideligheden. En analysestrategi bør herudover redegøre for, hvordan det empiriske og teoretiske grundlag interagerer. Således tydeliggøres undersøgelsens analyse igennem en fastlagt og implementeret analysestrategi (Olsen, 2003: 93).

Grundet undersøgelsens socialkonstruktionistiske positionering følger en række metodologiske konsekvenser. Analysen er således vores fortolkning og konstruktion af virkeligheden eller i dette tilfælde fokusgruppeinterviewene. Vi har dog bestræbt os på at udarbejde en udførlig metodisk fremgangsmåde, der bliver gennemgående for hele undersøgelsen. Hensigten er, at undersøgelsens afdækning af en social konstruktion bliver så gennemsigtig som mulig, hvormed undersøgelsens validitet og pålidelighed styrkes.

4.1.2 Systemanalyse som analysestrategi (Lise)

Luhmann opstiller flere analysestrategier alt efter undersøgelsens formål. I nærværende undersøgelse findes *systemanalysen* særlig relevant. I systemanalysen er omdrejningspunktet ledeforskellen system/omverden, hvilket vil sige, at fokus er på den kommunikation, der er inde i systemet og som konstituerer grænsen til omverdenen og dermed konstruerer systemet. Der-

ved bliver disse konstruktioner eller autopoiesis udgangspunktet for empiriens iagttagelse, idet systemet er, hvad omverdenen ikke er. Undersøgelsen har til formål at udarbejde en andenordensagttagelse og dermed en iagttagelse af, hvorledes et socialt system skaber sig selv, eftersom omverdenen konstrueres igennem kommunikative beskrivelser. På den måde tydeliggøres hvordan forskellen mellem systemet selv og omverdenen udgør meningsgrænsen. Dermed bliver det klart, hvordan sociale systemer kan kommunikere *om* hinanden og ikke *med* hinanden (Andersen, 1999: 132-133), hvilket netop er undersøgelsens hypotese.

Undersøgelsens interviewguide udarbejdes ud fra de udvalgte systemteoretiske begreber fra Luhmanns systemteori, der har særligt fokus på system/omverden herunder meningsgrænse, jævnfør systemanalysen, samt undersøgelsens formål. Interviewguiden opbygges ikke blot således, at hypotesen kan bekræftes, men ligeledes indgår spørgsmål, der kan afkræfte hypotesen. På den måde opfylder undersøgelsen den hypotetisk-deduktive tilgangs krav, da hypotesen ikke udelukkende søges bekræftet. Endvidere er vi opmærksomme på de faktorer, der fremgår af afsnittet om interviewguide i kapitel 3. Interviewguiden er således delt op i tre dele:

I den første del af interviewguiden er formålet at afdække organisationens selvbeskrivelse og autopoiesis igennem spørgsmål om bl.a. deres faglighed og prioriteringer samt roller, opgaver og ansvar.

I den anden del af interviewguiden ønskes organisationens førsteordensagttagelse og dermed beskrivelse af omverdenen, det vil sige den anden organisation, afdækket. Dette sker igennem spørgsmål om den anden organisations rolle, ansvar og opgaver samt faglighed.

I den tredje og sidste del er fokus på samarbejdet, herunder udfordringer og dilemmaer. Dette sker igennem spørgsmål om, hvordan organisationerne er henholdsvis afhængige og uafhængige af hinanden, samarbejdet generelt og udfordringer i samarbejdet. På den måde kan det afdækkes, hvorvidt organisationerne som sociale systemer er åbne og lukkede.

Den første del af interviewguiden har således til formål at klarlægge de to organisationssystemers selvbeskrivelse, hvorimod den anden del har til formål at afdække organisationernes omverdensbeskrivelse. Den tredje del har til formål at afdække organisationssystemernes oplevelse af samarbejdet. Igennem interviewguidens tre dele og ved inddragelse af hjemmesiderne, kan undersøgelsen udarbejde en andenordensagttagelse, hvorved skelnen system/omverden fremkommer. Desuden kan organisationssystemernes aktuelle meningsgrænse kortlægges, hvilket netop er hensigten med systemanalysen.

Anvendelsen af Luhmanns systemteori og systemanalyse skaber således rammen og grundlaget for interviewguiden samt vores udgangspunkt som moderatorer. Endvidere er problemformuleringen og hypotesen også med til at danne rammen for undersøgelsens fokus. Dermed er interviewguidens iagttagelse sket ud fra vores skelnen, som er for os er ubevidst. Vi har dog en forventning om, at skelnen kan være samarbejde/ikke samarbejde, da det kan være med til at besvare undersøgelsens problemformulering.

Ud fra ovenstående, og ifølge Luhmanns systemteori, bliver det således tydeligt, at vi som forskere har blinde pletter ved gennemførelse af en andenordensiagttagelse, og derved kan vi i undersøgelsen udelukkende iagttage de to organisationers blinde pletter.

Systemanalysen udarbejdes på baggrund af svarene fra fokusgruppeinterviewene og hjemmesiderne, hvorved empirien holdes op imod Luhmanns systemteoretiske begreber for at be- eller afkræfte hypotesen. Hensigten med at gennemføre og analysere interviewene og hjemmesiderne er at kunne påpege hvorfor der er udfordringer i samarbejdet mellem SJ og RN.

4.2 Undersøgelsens matrice (Lisa)

Undersøgelsens analyse indledes med en tema- og personcentreret matrice, der danner grundlag for den videre analyse. Herefter analyseres henholdsvis SJ og RNs svar ud fra de udvalgte begreber i Luhmanns systemteori. Som afslutning på analysen sammenholdes analysesvarene, hvorved det bliver muligt at be- eller afkræfte hypotesen. Analysekapitlet afrundes derefter med en opsamling på analysen samt kritiske refleksioner.

I det følgende udarbejdes en tema- og personcentreret matrice over fokusgruppeinterviewene med henholdsvis SJ og RN. Hermed bliver det muligt at se forskelle og ligheder mellem de to organisationer, hvilket giver et overblik, og senere kan danne grundlag for analysen.

Da undersøgelsens interviewguide (bilag 3 & 4) læner sig op ad den strukturerede tilgang, danner spørgsmålene grundlag for temaerne i matricen. Matricen er iøvrigt udarbejdet ud fra transskriptionerne af de to fokusgruppeinterviews og angiver dermed informanternes udsagn. Således er matricen opbygget på baggrund af interviewguiden, der er udarbejdet ud fra undersøgelsens deduktive tilgang og derved Luhmanns systemteori. Informanternes udsagn er sammensat og flyttet rundt, så de dels giver mening for læseren, og samtidig tilgode- ser den luhmannske kodning og undersøgelsens formål. Desuden har vi været opmærksomme

på at bibeholde informanternes ordvalg i matricen for på den måde at være tro mod deres svar. Vi er dermed bevidste om, at matricen ikke indeholder ordrette citater, men derimod fremstår som en meningskondensering af informanternes svar, så de gøres forståelige (Kvale & Brinkmann, 2009: 227). Senere i undersøgelsens systemanalyse og analyse vil der dog blive anvendt ordrette citater fra transskriptionen for på den måde at underbygge analysens pålidelighed.

Jævnfør Luhmanns systemteori er der i fokusgruppeinterviewet tale om en førsteordens iagttagelse, idet spørgsmålene i den strukturerede interviewguide omhandler organisationernes iagttagelser af omverdenen, i dette tilfælde den anden organisation. Analytisk er det nødvendigt at lukke systemer, og i undersøgelsens tilfælde begrænses det til en enkelt organisation, hvorved omverdenen konstrueres af undersøgelsen. I denne iagttagelse vil en ubevidst skelen finde sted. I forlængelse heraf er spørgsmålene i interviewguiden opbygget således, at der fremkommer en skelen os/dem. Herefter bygger undersøgelsens analyse på en andenordens iagttagelse idet førsteordens iagttagelsen, der finder sted under interviewsituationen, iagttages.

Forud for matricen er det centralt at gøre læseren opmærksom på, at organisationerne i den første og anden del af fokusgruppeinterviewet bliver bedt om at prioritere tre faktorer i løsladelsesarbejde for henholdsvis dem selv og den anden organisation. Disse faktorer er *behandlingen/den løsladte/den indsatte* (omtales i undersøgelsen som *behandlingen/borgeren*), *lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse* samt *økonomi/ressourcer*. Desuden åbnes der i interviewet op for, at de to organisationer kan tilføje andre faktorer, de mener har betydning, hvorved der gives plads til nye nuancer. Når der senere i analysen anvendes betegnelsen *faktorer* i forbindelse med *prioritering*, henvises der således hertil.

Det skal desuden oplyses, at RN under fokusgruppeinterviewet redegjorde for, at de ikke var i stand til at skelne mellem de åbne fængsler. Deres del af matricen omhandler derfor rådgivningscentrets opfattelse af de åbne fængsler generelt, herunder SJ. Årsagen til den manglende skelen vil blive forklaret ud fra Luhmanns systemteoretiske begreber umiddelbart efter matricen.

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
Præsentation	<p>J1: Ansæt i behandlingsafdelingen. Er uddannet socialrådgiver med 12 års erfaring i Kriminalforsorgen.</p> <p>J2: Ansæt i behandlingsafdelingen. Har været ansat i Kriminalforsorgen i 8½ år, oprindeligt uddannet fængselsbetjent, og derefter uddannet samtaleterapeut. Har arbejdet som sagsbehandler i 3 år.</p>	<p>R1: Ansæt i Behandlingsenheden. Oprindeligt uddannet fængselsbetjent, og derefter uddannet socialpædagog. Har været ansat i rådgivningscentret i 2 år.</p> <p>R2: Ansæt i Modtageenheden. Er uddannet socialrådgiver, og har været ansat i Modtageenheden i 4 år.</p>
1. del - Selvbeskrivelse		
Rolle, opgaver og ansvar	<p>J1 og J2: Vi står for selve løsladelsen, vi står for kontakten til rådgivningscentret i forhold til de behov den løsladte måtte have (ofte en eller anden form for behandling). Omkring 95 % af dem der løslades, løslades med en eller anden form for støtte, så der er et meget stort arbejde i kontakten og samarbejdet med rådgivningscentret. Vi udarbejder en handleplan og tager initiativ til koordinering med rådgivningscentret. Inden selve løsladelsen kontaktes rådgivningscentret med henblik på opstart af et samarbejde. Nogen gange kontakter vi kommunen i god tid alt afhængig af hvor lang tid der er til løsladelse. Hvis der er noget i forhold til efterbehandling eller udslusning, så tager vi kontakt til kommunen i rigtig god tid. Det gør vi, fordi vi ved, at nogen gange har kommunerne ikke afløsere ved ferier og sygdom, og hvis samarbejdet ikke fungerer, så går det ud over den løsladte.</p>	<p>R1 og R2: Vi skal modtage en henvendelse, en handleplan og en medicinstatus fra fængslet mindst halvanden måned før løsladelse og herudfra ved vi, hvad vores rolle er. Ofte sker det dog ikke, og de løsladte ankommer lige inden lukketid og har ingen bolig. Så vores rolle bliver ofte at "brandslukke" og udføre fængslets opgaver i form af eksempelvis boligøgning. Det tiltænkte er, at Køreplanen skal følges.</p>
Hvornår opgaverne ikke udføres	<p>J1 og J2: Det sker, når løsladelsesdagen fremrykkes (få dage), da vi i sådanne si-</p>	<p>R1 og R2: Vi udfører, de opgaver vi kan i form af "brandslukning".</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
	<p>tuationer ikke kan nå at lave aftaler med rådgivningscentret, og da kon-tanthjælpen skal opstartes før. Så det er praktiske omstændigheder der gør det.</p> <p>Andre gange sker det, nå der er tale om kortere domme og kommunens ansatte holder ferie eller der er sygdom.</p> <p>Rutinen er at få et samarbejde med Københavns Kommune og finde ud af, hvem vi skal tale med og hvilken afdeling.</p> <p>Når man kender sagsbehandleren bliver det mere rutinemæssigt.</p>	
Rutinemæssige handlinger	<p>J1 og J2: Det rutinemæssige er at koordinere handleplan og få status på den indsatte fra behandlerne. Indhente udtalelse på den indsatte fra behandlerne i fængslet.</p>	<p>R1 og R2: Det er rutinemæssigt at opstarte medicin og efterfølgende opstart af sociale handleplaner. Herudover er der en del hurtige løsninger, da vi ofte skal varetage fængslets opgaver.</p>
Faglighed	<p>J1: Relationsarbejde, mangfoldighed og respekt for individet som vil gøre en indsats for at ændre sin situation. Viden om misbrugsbehandling.</p> <p>J2: Udgangspunkt i individet og helhedssyn. Viden om misbrugsbehandling.</p>	<p>R1: Kendskab til brugerne, helhedssyn, forebyggelse, kendskab til det sociale element i misbruget og misbrug generelt.</p> <p>R2: Kendskab til misbrugerens behov, behandlingstilbud, helhedssyn.</p>
Faglighedens betydning for samarbejdet	<p>J1 og J2: Vi kæmper for misbrugerne og at individet skal have behandling. Viden om misbrug kommer tydeligt til udtryk i samarbejdet.</p>	<p>R1 og R2: Den kommer til udtryk i erfaringsudveksling og kendskab til brugernes behov og derudfra kan vi give det bedste tilbud.</p>
Beskrivelse af organisationen Forskellen på stofmisbrugere og andre indsatte	<p>J1 og J2: De er meget sårbare og udsatte, og det er centralt at de praktiske forhold er planlagt ved løsladelse. Der skal tages særligt vare om dem for at nedbringe risikoen for recidiv.</p>	<p>R1: De har et behov for stoffer/medicin som overskygger alt andet. Deres sociale omstændigheder og helbred er ofte meget medtaget grundet deres misbrug. Problemer med bolig og</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
<p>De indsatte/løsladtes oplevelse af mødet med organisationen</p> <p>Prioritering af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lovgivningen/Køreplanen for God Løsladelse • Ressourcerne/økonomi • Behandling/den indsatte/den løsladte <p>Andre faktorer der er centrale</p>	<p>J1 og J2: Der er nogen, der har stor antipati eller modstand mod offentlige systemer. Andre oplever en åbenhed afhængig af hvilken afdeling de afsoner på og afhængig af den indsattes personlighed og forhistorie i Kriminalforsorgen. Her er populært fordi der er fred og ro, og familien kan være her. Vi har et godt ry.</p> <p>J1 og J2: De tre ting hænger sammen, men lovgivningen kan ikke ændres og sidder på rygraden, så den prioriteres som nr. 1. Som sagsbehandlere prioriterer vi dog individet højest, og ressourcerne kommer til sidst. Endvidere er en stor del af vores arbejde med de indsatte motivationsarbejde i forbindelse med løsladelse, for på den måde at fastholde dem i de forløb vi har opstartet. Vi har en ansøgning hos Direktoratet for Kriminalforsorgen om at få mulighed for at kunne udsluse færdigbehandlede og på den måde overholde lovgivningen.</p> <p>J1 og J2: Det sociale netværk.</p>	<p>økonomi er udbredte.</p> <p>R2: Forskellen er, at de skal have medicin så snart de løslades.</p> <p>R1 og R2: Når samarbejdet mangler, så bliver brugerne vrede, frustrerede, skuffede og føler sig ikke værdsat, fordi de har andre forventninger til, hvad deres muligheder er hos rådgivningscentret.</p> <p>R1 og R2: Individet prioriteres først, da der skal laves "brandslukning", men arbejdet begrænses af lovgivningen og ressourcerne. Skulle det være rigtigt skulle lovgivningen prioriteres først, fordi man ikke kan ændre på den.</p> <p>R1 og R2: Samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne.</p>
<p>Uafhængighed</p>	<p>J1 og J2: Vi er kun afhængige, fordi vi ved, at nogen gange har kommunerne ikke afløser ved ferier og sygdom. Hvis samarbejdet ikke fungerer, går det ud</p>	<p>R1 og R2: Vi er ikke afhængige af fængslerne, men det er nødvendigt med et godt samarbejde for at kunne skabe de bedste løsninger for borgeren.</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
	over den løsladte, Kriminalforsorgen i Frihed og kommunen.	Vi er ikke afhængige, da det er den løsladte der får problemet i den sidste ende. Den løsladte kan blive kastebold internt i Københavns Kommune, hvis der ikke er et samarbejde under løsladelse.
2. del - Omverdensbeskrivelse		
<p>Rolle, opgaver og ansvar</p> <p>Udførelse af opgaver</p> <p>Hyppeghed af manglende udførsel af opgaver</p>	<p>J1 og J2: Deres rolle er at indstille brugeren til visitationsudvalget. Deres ansvar er at stille et behandlingstilbud til rådighed.</p> <p>J1 og J2: Vi kan ikke komme i tanke om noget konkret. I nogle tilfælde koordinerer kommunen handleplan, i andre tilfælde gør de ikke.</p> <p>J1 og J2: Vi tror ikke altid, de udfører deres opgaver. Måske gør vi det heller ikke altid. Overvejende forsøger de dog at gøre det og opfylde lovgivningen.</p>	<p>R1 og R2: De skal følge Køreplan for God Løsladelse herunder udarbejde handleplan, skabe kontakt til jobcentret og rådgivningscentret, afklare boligsituation og behandlingssituation.</p> <p>R1 og R2: De overholder ikke Køreplanen i forhold til bl.a. initiativ til koordinering af handleplan og iværksættelse af kontanthjælp efter løsladelse.</p> <p>R1: De udfører de opgaver de kan, inden for de ressourcer de har. Men de går ofte med skyklapper.</p> <p>R2: Jeg kender ikke til Kriminalforsorgens ressourcer, men jeg har ikke set en handleplan, så de udfører ikke altid deres opgaver.</p> <p>R1 og R2: Vi tror det er travlhed hos Kriminalforsorgen og usikkerhed om, hvad deres opgaver er. I forhold til Køreplanen, så ligger det meste ansvar hos Kriminalforsorgen.</p> <p>R1 og R2: De udfører overvejende ikke deres opgaver.</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
<p>Problemer det medfører for jer</p>	<p>J2: Der er nogle praktiske omstændigheder der gør, at de ikke altid kan udføre opgaverne, eksempelvis at en løsladelse fremrykkes.</p> <p>J1 og J2: Det er ikke så meget os, der får problemet, det er Kriminalforsorgen i Frihed, kommunen og den løsladte.</p>	<p>R1 og R2: Det giver modstand hos den løsladte, da han nogen gange presses ind i et nyt misbrug. Desuden giver det problemer i forhold til uddeling af medicin, da vi ikke har en medicinstatus. Herudover giver det problemer i forhold til konthjælp. Det gør, at vi skal lave "brandslukning", og at misbrugerne får en skæv indgang til behandlingen. Vi bliver meget begrænsede.</p>
<p>Rutinemæssige opgaver</p>	<p>J1 og J2: Det er forskelligt fra sagsbehandler til sagsbehandler i forhold til deres erfaringer med nyløsladte.</p>	<p>R1 og R2: De socialfaglige opgaver er rutine. Køreplanen er ikke rutine, men kan arbejdes ind som det.</p>
<p>Faglighed</p>	<p>J1 og J2: Rådgivningscentret har samme faglighed som os.</p> <p>J1: Fagligheden er meget ens i de to organisationer i forhold til respekten for individet og forventninger og krav. Sagsbehandlerne er dog underlagt kommunens økonomi og ressourcer.</p> <p>J2: Der er vi ikke enige, jeg har en del gange oplevet, at det var ressourcer og økonomi, der var afgørende for samarbejdet. Det er ødelæggende for samarbejdet og behandlingen.</p>	<p>R1 og R2: Det er lovgivningen og borgeren i forhold til at forhindre recidiv (de er dog begrænset af ressourcer).</p>
<p><i>Beskrivelse af den anden organisation</i></p> <p>Den indsattes behov og ønsker set ud fra orga-</p>	<p>J1 og J2: Sagsbehandlerne i kommunen kan</p>	<p>R1 og R2: De forstår ikke, at de har behov for</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
<p>Organisationens synsvinkel</p> <p>Prioritering af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lovgivningen/Køreplanen for God Løsladelse • Ressourcerne/økonomi • Behandling/den indsatte/den løsladte <p>Oplevelse af samarbejdet</p> <p>Den indsatte/løsladtes oplevelse af organisationen</p>	<p>godt se den løsladtes ønsker og behov, men kan ikke altid opfylde dem pga. manglende ressourcer.</p> <p>J1 og J2: Ressourcer og økonomi kommer først. Hvis det er den enkelte sagsbehandler, så er det behandlingen/den løsladte, der vejer tungest.</p> <p>J1 og J2: Blandet og afhængig af individuelle forskelle (nogle er positive overfor vores forslag, andre er ikke, og mener ikke vi laver korrekte vurderinger). De synes, vi er ressourcekrævende.</p> <p>J1 og J2: På rådgivningscentret er de kendte, de ved hvor kaffeautomaten er, de ved hvem der sidder ude i modtagelsen og de hilser hjerteligt. Vi har dog et enkeltstående dårligt eksempel fra en modtageenhed.</p>	<p>medicin og stoffer. De bliver bare løsladt med en seddel i hånden med praktiske gøremål, som de ikke kan varetage. Desuden er det afhængigt af, hvor gode de indsatte er til at udtrykke deres behov og individuelle forskelle hos sagsbehandlerne.</p> <p>R1: Ressourcer og økonomi kommer først, så lovgivningen og så borgeren.</p> <p>R2: Jeg synes ikke de overholder køreplanen og dermed heller ikke lovgivningen, derfor er den sidst. De har ikke ret mange ressourcer, da de sender borgeren til behandling hos kommunen. Ressourcer, borger, lovgivning.</p> <p>R1 og R2: De har lidt svært ved at finde rundt i Københavns Kommune som system, og finde ud af hvilken sagsbehandler de skal kontakte.</p> <p>R1 og R2: De oplever det stressende, rigtigt og hårdt, og det er frihedsberøvelsen i sig selv, der dominerer. De indsatte ved faktisk bedre end socialrådgiverne, hvad de skal, når de bliver indsat. Desuden oplever de en dårlig løsladelse. Individuelle faktorer hos den indsatte har også betydning. De oplever at ansvaret bliver taget fra dem. De er gode til at afruse pga. de forhold, de kan tilbyde de indsatte.</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
Øvrige kommentarer	<p>J1 og J2: Det er vanskeligt at få et samarbejde med Københavns Kommunen og finde ud af hvem vi skal tale med og hvilken afdeling. Når man kender sagsbehandleren bliver det mere rutinemæssigt. Det er svært at finde ud af, om det er modtageenheden eller rådgivningscentret, der skal kontaktes.</p>	
Forskel på samarbejdet med en stor/lille kommune eller et stort/lille fængsel	<p>J1 og J2: Stor forskel, det er nemmere, at samarbejde med en lille kommune, fordi det er lettere at komme i kontakt med den rigtige sagsbehandler.</p>	<p>R1: Det er nemmere, at samarbejde med et lille fængsel, fordi der er større fangekontakt og kendskab til de indsatte.</p> <p>R2: Jeg har ingen erfaring med det.</p>
Afhængighed	<p>J1: Vi er meget afhængige. Vi kan ikke løslade nogen, hvis der ikke er et samarbejde.</p> <p>J2: Kommunen afgør om vores anbefaling i forhold til behandling skal følges.</p> <p>J1 og J2: Nogen gange kontakter vi kommunen i god tid, alt afhængigt af, hvor lang tid der er til løsladelse. Hvis der er noget i forhold til efterbehandling eller udslusning, så tager vi kontakt til kommunen i rigtig god tid. Det gør vi, fordi vi ved, at nogen gange har kommunerne ikke afløser ved ferier og sygdom, og hvis samarbejdet ikke fungerer, så går det ud over den løsladte.</p> <p>Vi er afhængige når løsladelsesdagen fremrykkes (få dage), da vi i sådanne situationer ikke kan nå at lave aftaler med rådgivningscentret, og da kontakthjælpen skal opstartes før. Så det</p>	<p>R1 og R2: Vi er ikke afhængige af fængslerne, men det er nødvendigt med et godt samarbejde for at kunne skabe de bedste løsninger for borgeren.</p> <p>Vi skal modtage en henvendelse, en handleplan og en medicinstatus fra fængslet mindst halvanden måned før løsladelse og herudfra ved vi, hvad vores rolle er.</p> <p>Vores rolle bliver ofte at "brandslukke" og udføre fængslets opgaver i form af eksempelvis boligsøgning.</p> <p>Hvis de bliver løsladt uden foranstaltninger, bliver vores arbejde kaotisk. Så skal vi først til at indhente handleplan osv. hos fængslet.</p> <p>Vi ved ikke hvor meget metadon den løsladte skal have, hvis ikke der er udleveret medicinstatus.</p> <p>Når samarbejdet mangler, bliver brugerne vrede, frustrerede, skuffede og føler sig ikke værdsat, fordi de har</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
	<p>er praktiske omstændigheder, der gør det. Andre gange sker det, når der er tale om kortere domme og kommunens medarbejdere holder ferie, eller der er sygdom.</p> <p>Nogen gange må vi have flere planer for at kunne imødekomme rådgivningscentrets manglende ressourcer.</p> <p>Vi udfører måske ikke altid vores opgaver, nogen gange springer vi nogle led over og laver "sjusaftaler" (fordi de holder ferie osv.). Man kan ikke bare ringe og lave løsladelsesdatoen om hos kommunen.</p> <p>Forslag til behandlingstilbud udarbejdes alt efter hvem den løsladte er, og hvilken kommune der skal samarbejdes med.</p> <p>De er meget sårbare og udsatte, og det er centralt at de praktiske forhold er planlagt ved løsladelse. Der skal tages særligt vare om dem for at nedbringe risikoen for recidiv.</p> <p>De udfører overvejende deres opgaver, så vi opfylder lovgivningen.</p>	<p>andre forventninger til, hvad deres muligheder i rådgivningscentret er.</p> <p>Fængslernes manglende arbejde giver os ekstraarbejde.</p> <p>Vi kan ikke gøre noget, uden vi har en dialog, så vi kan formidle vores forslag og modtage viden fra fængslerne.</p> <p>At de ikke udfører deres opgaver gør, at vi skal lave "brandslukning", og at misbrugerne får en skæv indgang til behandlingen. Vi bliver meget begrænsede.</p>
3. del - Fælles		
Det gode samarbejde	<p>J1 og J2: Når vi ved, hvad hinanden skal. Når sagsbehandlerne i de to organisationer kender hinanden, for så er det nemmere at aftale samarbejdet og løsladelsen.</p>	<p>R1 og R2: Det er når Køreplanen følges.</p>
Samarbejdet	<p>J1 og J2: Det er stadig lidt for flydende. Vi kan godt blive i tvivl om, hvem vi skal kontakte. Vi har ikke haft en god kontakt med rådgivningscentret.</p>	<p>R1 og R2: Det er mangelfuldt og til tider ikke-eksisterende.</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
Udfordringer i samarbejdet	<p>J1 og J2: Udfordringen er, at vi ikke kender hinanden. Så længe vi ikke kender hinanden, fungerer samarbejdsaftalen ikke.</p>	<p>R1 og R2: At få implementeret Køreplanen i Kriminalforsorgen, så det er den, der bliver arbejdet ud fra. Det er ressourcerne i Kriminalforsorgen, der er årsag til udfordringerne. Derudover er vi et alt for stort og komplekst system at finde rundt i. Der er også for mange personer, der har med løsladelse at gøre, både hos os og i Kriminalforsorgen. Nogen gange er vi usikre på, hvad der er vores og deres opgaver. Vi skal blive bedre til at bruge hinandens faglighed.</p>
Forskel i samarbejde efter der er indgået en samarbejdsaftale	<p>J1 og J2: Det er blevet bedre. Det ville være endnu bedre, hvis der var en eller få kontaktpersoner i kommunen.</p>	<p>R1 og R2: Ingen ændring. Nu er vi snarere blevet opmærksomme på, hvilke opgaver Kriminalforsorgen ikke udfører.</p> <p>R1 og R2: Vores erfaring er, at der ikke er forskel i samarbejdet med Kriminalforsorgen generelt. Men vi ved, at andre har gode erfaringer med at samarbejde med mindre fængsler.</p>
Betydning for samarbejdet, at der er indgået en samarbejdsaftale	<p>J1 og J2: Det går meget bedre. Der er flere og flere af kommunerne, der har udpeget en koordinator til Kriminalforsorgen.</p>	<p>R1: Det er nemmere at samarbejde med et lille fængsel, fordi der er større fangekontakt og kendskab til de indsatte.</p> <p>R2: Jeg har ingen erfaring med det.</p>
Årsager til at samarbejdet ikke fungerer optimalt	<p>J1 og J2: For stort arbejdspress, nedskæringer og manglende ressourcer hos rådgivningscentret.</p>	<p>R1: Manglende ressourcer, travlhed og uvidenhed hos Kriminalforsorgen om hvad hinanden kan.</p> <p>R2: Svært at pege på hvad det er inden for Kriminalforsorgen.</p>

Tema	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
Manglende samarbejdes betydning for recidiv	J1 og J2: Hvis rådgivningscentret ikke holder deres aftaler med de løsladte, så recidiverer de både i forhold til misbrug og kriminalitet og bliver genindsat.	R1 og R2: Der er ikke lavet aftaler med rådgivningscentret, derfor bliver misbrugerne nødt til at skaffe stoffer ved at begå ny kriminalitet. Recidiv kan ikke forhindres, men nedbringes.
Mulige årsager til det manglende samarbejde:		
Er det fordi misbrugere udgør vilde problemer, der er vanskelige at arbejde planlagt med?	J1 og J2: Nej. Der kan være et stort arbejde i at fastholde de indsatte misbrugere i deres mål.	R1 og R2: Nej, men de kan være vanskeligere at arbejde med.
Er det fordi I ikke forstår hinanden, da I er to forskellige organisationer?	J1: Ikke længere, da der er indgået en samarbejdsaftale med Københavns Kommune.	R1 og R2: Ja.
Er det fordi der mangler implementering af God Løsladelse?	J1 og J2: Ja, det er ikke alle i Københavns Kommune der kender samarbejdsaftalen. Samarbejdsaftalen er ikke udarbejdet af dem, der skal bruge den. Derfor fungerer den ikke (inden for misbrugsområdet).	R1 og R2: Ja, både i kommunen og i Kriminalforsorgen.
Er det praktiske forhold der gør, at der opstår udfordringer i samarbejdet?	J1 og J2: Ja.	R1: Nej, kun i forhold til bolig.
Er det fordi der er personlige forskelle på sagsbehandlerne? Hvilke forskelle?	J1 og J2: Ja.	R1 og R2: Ja, også individuelle forskelle hos de indsatte.
Eventuelle tilføjelser til interviewet?	J1 og J2: Det kunne være godt med små enheder i kommunerne og nogle koordinerende møder mellem rådgivningscentret og fængslet.	

De to informanter fra SJ er inkluderet i organisationssystemet SJ, ligesom de to informanter fra RN er inkluderet i organisationssystemet RN. Inklusionen sker bl.a. på baggrund af de

fire informanternes uddannelse og ansættelse, hvilket fremgår af matricen, der kvalificerer dem til at være medlemmer af organisationssystemerne.

Denne indledende del af analysen vil omhandle Luhmanns kommunikationsbegreb hvilket vil sige information, meddelelse og forståelse i interviewsituationen. Efterfølgende gives der en luhmannsk forklaring på RNs manglende evne til at skelne mellem de åbne fængsler samt SJs evne til at skelne mellem landets kommuner.

Som tidligere nævnt finder de to organisationers kommunikation sted igennem interviewsituationen, som består af information, meddelelse og forståelse. I forlængelse heraf er vi som moderatorer med til at definere, hvilke temaer der skal kommunikeres om, og dermed irritere kommunikationen via den strukturerede interviewguide. Selektionen af informationen foretages dog af organisationerne, idet systemet afgør, hvad det vil udtale sig om, og hvad det vil undlade ud fra dets meningsgrænse og koder. Hermed vil der altid være tale om en selektion af muligheder, hvorved kommunikationen kunne have været anderledes. Ligeledes gør selektionen sig gældende for meddelelsen, idet systemet vælger, hvorledes de vil udtrykke sig under fokusgruppeinterviewet. De har således forskellige meddelelsesmuligheder til rådighed, når spørgsmålene skal besvares, idet de eksempelvis kan hviske eller råbe svarene på trods af, at vi som moderatorer har opstillet interviewsituationen som præmis. Hvorledes vi forstår organisationernes kommunikation kommer til dels til udtryk igennem interviewsituationen i form af afklarende spørgsmål og til dels i undersøgelsens analyse. I forlængelse heraf bliver udgangspunktet for forståelsen Luhmanns systemteori på baggrund af den deduktive tilgang.

Som redegjort for inden matricen, oplyser informanterne fra RN, at de ikke er i stand til at skelne mellem SJ og andre åbne fængsler. I fokusgruppeinterviewet taler det sociale system RN derfor udelukkende ud fra deres erfaringer med åbne fængsler generelt. I Luhmanns optik kan en forklaring på den manglende skelnen være, at rådgivningscentret som socialt system igennem sin meningsgrænse vurderer, hvad der på nuværende tidspunkt er aktuelt og potentielt for systemet. En skelnen mellem de åbne fængsler er således blevet vurderet som værende irrelevant for RNs system, hvorved systemet forsøger at afgrænse sig fra at skelne og dermed skabe mening for sig selv. Ved at afgrænse sig fra det irrelevante kan rådgivningscentret således reducere omverdenens kompleksitet og dermed udelukke muligheder, hvorved de jævnfør Luhmanns systemteori bliver autopoietiske og derved selvskabende. På den måde konstruerer

rådgivningscentret den virkelighed, de har brug for, så deres system opretholdes. Dette sker ved udelukkende at skelne mellem åbne og lukkede fængsler, da det for deres system er underordnet, hvilket åbent fængsel en borger løslades fra. Jævnfør Luhmanns teori er det derfor naturligt, at rådgivningscentret oplyser, at de ikke kan skelne mellem de åbne fængsler, da de konstruerer den virkelighed de har brug for og på den måde opretholder og reproducerer deres system.

Under fokusgruppinterviewet kunne SJ i højere grad skelne mellem RN, Københavns Kommune generelt og andre kommuner. Ifølge Luhmanns systemteori kan dette forklares med, at det for SJ er aktuelt hvilken kommune eller afdeling de samarbejder med, idet de har pligt til eksempelvis at tage initiativ til koordinering af handleplan med den pågældende kommune. Da SJ som socialt system vurderer en skelnen mellem kommunerne som værende aktuelt, kan skelnen ikke udelukkes for at reducere omverdenens kompleksitet, da det netop er relevant for SJ hvilken kommune, de skal samarbejde med.

I den følgende del af analysen vil de to organisationers selv- og omverdensbeskrivelse blive klarlagt ud fra Luhmanns systemteori. Grundet undersøgelsens deduktive tilgang, er kodningen af fokusgruppinterviewene sket på baggrund af Luhmanns systemteoretiske begreber. Således vil elementer, der falder uden for kodningen, blive gennemgået umiddelbart efter opsamling på analysen. Dermed søges at styrke undersøgelsens validitet og pålidelighed ved ikke blot at lede efter faktorer i Luhmanns systemteori, der kan bekræfte hypotesen.

4.3 Selv- og omverdensbeskrivelse

4.3.1 Statsfængslet i Jyderup

Selvbeskrivelse af Statsfængslet i Jyderup (Lise)

Roller, ansvar og opgaver:

I forhold til løsladelsesarbejdet, beskriver SJ sig selv som dem, der har ansvaret for selve løsladelsen, herunder kontakten til kommunen og dermed RN, udarbejdelse af anbefalinger for fremtidig behandling, udarbejdelse af handleplan samt tage initiativ til koordinering af handleplan med handlekommunen. Såfremt rådgivningscentret ikke udfører deres opgaver i forbindelse med løsladelse, har det ingen konsekvenser for fængslets arbejde, da den løsladte er ude af deres system. Denne konstruktion af en uafhængighed vil blive kommenteret senere i analysen. Endvidere lægges der under fokusgruppinterviewet stor vægt på, at et samarbejde

mellem SJ og RN i forbindelse med løsladelse er centralt for stort set alle misbrugere, der løslades fra behandlingsafdelingen:

J1: "Og der tror jeg, at 95 % af dem vi løslader her fra behandlingsafdelingen, og mere måske 99 % de går herfra med en eller anden form for støtte, så vi har et meget stort arbejde i kontakten med kommunerne, samarbejdet med kommunerne."

Desuden redegør informanterne for, at de har en stor rutinemæssig opgave i at finde ud af hvem i Københavns Kommune, de skal kontakte ved løsladelse. I forlængelse heraf er rutinen at finde kontaktoplysninger, da de ikke på forhånd ved, hvem de skal kontakte. Herunder tilføjes, at fængslet bestræber sig på at opnå et kendskab til de enkelte sagsbehandlere i kommunen, da det er med til at lette løsladelsesarbejdet. Det manglende kendskab til sagsbehandlere er dermed udfordringen i samarbejdet. Dette gælder både i forhold til at koordinere handleplaner og skabe et samarbejde:

J2: "Det er faktisk mere rutine at få et samarbejde med kommunerne, kommunen, undskyld. Hvem skal vi have fat i her, hvad er det for en kontaktperson, hvad er det for en socialrådgiver, og hvad handler det om, vi er jo socialpsykiatrien eller hvor er vi henne, er det noget misbrugsbehandling og hvem hører til ham. Altså de har jo også en opdeling i deres regi (...)"

Som en anden opgave for fængslet fremhæver informanterne indhentelse af oplysninger om de indsatte fra behandlingskonsulenterne på behandlingsafdelingen. Herudover har SJ en stor opgave i at følge Køreplan for God Løsladelse. Således oplyses det, at punkterne i Køreplanen altid følges, medmindre praktiske omstændigheder såsom fremrykkelse af løsladelsesdato gør sig gældende. I det generelle løsladelsesarbejde ligger der et stort motivationsarbejde hos informanterne i forhold til at fastholde de indsatte i de forløb, der er igangsat fra fængslets side. Endvidere er det SJs opgave at følge op på handleplaner for de indsatte hver tredje måned.

Faglighed:

Fagligheden i SJ beskrives af informanterne som at have individet i centrum og arbejde ud fra den enkeltes ressourcer og livssituation. Dette sker igennem relationsarbejde, mangfoldighed og rummelighed, idet fængslets indsatte repræsenterer alle dele af samfundet. Desuden fremhæves det, at deres faglighed er at have en stor viden om misbrug og at have optimale forud-

sætninger for at afruse misbrugerne:

J2: *"Nej, og vi arbejder ud fra hvilke ressourcer den enkelte besidder, (...) det er derfor (...) sagerne ikke altid er ens, man kan ikke lave sådan en ensformig behandling, men det er individuelt hver gang."*

J1: *"(...) vi har folk herinde, som var i arbejde inden de kom ind, men som trods deres misbrug stadig var i arbejde. Vi har folk, som aldrig har prøvet at arbejde i 20-30 år, og som i øjeblikket nu er løsladt til boinstitutioner og aldrig kommer ud derfra. Så vi har alle aspekter, hele spektret, ikke."*

De indsattes oplevelse:

SJ mener overordnet, at de indsatte opfatter mødet med dem som godt, roligt, åbent og rummeligt. Dog er de indsattes oplevelser forårsaget af hvilken afdeling de skal afsone på samt tidligere oplevelser med offentlige institutioner. Således oplever de indsatte, der kommer fra et lukket fængsel eller et arresthus, mødet med SJ som positivt og roligt. I modsætning hertil har andre indsatte stor antipati eller modstand mod offentlige systemer, og derfor opleves mødet med fængslet som lukket og rigidt. Følgende citater omhandler behandlingsafdelingen i SJ:

J2: *"Den er meget, meget populær, fordi der er fred og ro, og der er ikke hierarki og det er rart for familien at komme, den er meget meget populær. Der er rigtig lang venteliste, så det ser man også frem til, det er også en af årsagerne til, at man søger hertil. Så tror jeg faktisk også, at Jyderup har et godt ry et eller andet sted."*

J1: *"(...) hvis der kommer stoffer ind, eller nogen begynder at knibe udenom, så kommer de andre (indsatte, red.), så kommer de andre og melder ud om, at det er der. Det ville være fuldstændig utænkeligt ude i et andet fængsel."*

J2: *"Her er det meget almindeligt at kramme en betjent, sin yndlingsbetjent, at have en yndlingsbetjent, ikke. Ja, hvis du kommer nede fra Firkanten af og bliver løsladt, kan det godt være, at du har en yndlingsbetjent, men det er ikke lige sådan én du laver pandekager til. Så de er meget sårbare, og det skal man tage vare*

på, hvis ikke vi skal se dem igen."

På den måde beskrives SJ som populært blandt afsonere og deres netværk, hvor bl.a. åbenhed og ærlighed i forhold til stoffer på behandlingsafdelingen vægtes højt. Desuden er der i fængslet et godt forhold personale og indsatte imellem.

Prioritering:

Begge informanternes umiddelbare holdning er, at individet og behandlingen vejer tungere end Køreplan for God Løsladelse. Dog kommer det under fokusgruppeinterviewet frem, at lovgivningen er særlig central for løsladelsesarbejdet:

J1: "Mit arbejde er at behandling for den løsladte, altså hvad er det, der skal ske med dig efter løsladelsen, den vejer tungest, mere end at overholde Køreplan for God Løsladelse, selve altså lovgivningen kan jeg ikke komme udenom."

J2: "Den ligger på rygraden, den her (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.). Og den er 3'er den ligger der bare, vi kan ikke arbejde med noget, så man kan også sige den er 1'er for vi kan ikke arbejde med noget, hvis det ikke lovmæssigt er korrekt."

Lovgivningen er desuden central, da behandlingsgarantien giver SJ mulighed for at lave et behandlingsforløb uanset de praktiske forhold såsom ressourcer:

J2: "Og der er jo behandlingsgaranti, så man kan altid strikke et eller andet sammen. Så den (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.) der er flettet lidt ind i den (økonomi/ressourcer, red.), når man ved, hvad man har med at gøre."

Under fokusgruppeinterviewet kommer det ligeledes frem, at ressourcer og økonomi også har en afgørende rolle i forhold til de behandlingstilbud SJ ansøger kommunen om ved løsladelse:

J1: "Det handler jo også lidt om, at vi er realistiske og siger, hvad er det egentlig, han har behov for, at vi ikke kommer med sådan en guldpakke hver eneste gang, og vi prøver at gå ind og læse, hvad er det egentlig, han har brug for (...)"

Årsagen til at der tages hensyn til kommunens økonomi kan bl.a. begrundes i, at SJ mener, at de i deres arbejde er afhængige af kommunen, herunder RN:

J1: *"Vi er meget afhængige, altså vi kan jo ikke (...). I princippet vil vi jo ikke kunne løslade mange mennesker, hvis ikke vi havde et samarbejde."*

Sammenfattende er de tre faktorer koblet sammen:

J2: *"Så det hele er snoet ind, jeg ved faktisk ikke om man kan sige, at der er en eller anden, der hvad kom først, hønen eller ægget. Sådan ser det lidt ud for mig."*

Vigtigheden af de lovgivningsmæssige rammer kommer desuden til udtryk idet fængslet redegør for, at de i øjeblikket har en ansøgning hos Direktoratet for Kriminalforsorgen vedrørende mulighed for tidligere udslusning af de færdigbehandlede. Dette viser, at delorganisationen er opmærksom på at arbejde inden for de lovgivningsmæssige rammer, de er underlagt og iøvrigt opfylde Kriminalforsorgens overordnede mål om at nedbringe recidiv.

Udover de opstillede faktorer, redegøres der under fokusgruppeinterviewet for, at de indsattes sociale netværk også vejer tungt. Ved at inddrage det sociale netværk styrkes langtidseffekten af det behandlingsarbejde SJ har gennemført med den indsatte.

Sammenfattende konstruerer SJ et billede af, at de følger punkterne i Køreplan for God Løsladelse, og at Køreplanen bl.a. danner rammen for deres løsladelsesarbejde. Dog kommer det senere i fokusgruppeinterviewet frem, at Køreplanen kan "fifles med" eller tilrettes, hvorved den tilsidestilles fremfor lovgivningen. Dette frembringer to aspekter; dels det modsætningsfyldte i forhold til konstruktionen af, at de følger punkterne i Køreplanen, og dels stiller det spørgsmål ved, om fængslet er bevidst om, at Køreplanen netop bygger på lovgivningen. Dermed er det klart, at såfremt lovgivningen følges, så følges Køreplanen ligeledes, hvilket ikke er i overensstemmelse med SJs konstruktion.

Endvidere konstruerer SJ deres selvbeskrivelse, som at have et stort arbejde i kontakten og samarbejdet med RN. Dette begrundes med, at de ofte har vanskeligt ved at finde frem til den relevante kontaktperson hos kommunen/RN. Dermed konstrueres de rutinemæssige opgaver som værende at finde den rette kontaktperson i kommunen.

Desuden konstrueres selvbeskrivelsen således, at individet og behandlingen er central i løsladelsesarbejdet. Igennem fokusgruppeinterviewet undermineres denne selvbeskrivelse dog flere gange, da informanterne i andre sammenhænge oplyser, at lovgivningen danner grundlag for løsladelsesarbejdet. Derved beskrives lovgivningen som fundamentet for hele løsladelsesarbejdet, hvor de økonomiske ressourcer træder mere i baggrunden bl.a. grundet behandlings-

garantien, der er forankret i lovgivningen. Der dannes sig således et indtryk af, at SJ ønsker at konstruere sig selv som et fængsel, der har individet i fokus, selvom det under fokusgruppeinterviewet kommer frem, at lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse er vigtigere. På den måde træder en af fængslets blinde pletter frem. Denne uoverensstemmelse vil blive drøftet i analysens afsnit 4.6. Herudover konstrueres et billede af, at det er centralt for løsladelsesarbejdet, at SJ besidder faglighed i form af viden om misbrug, relationsarbejde og mangfoldighed.

SJ oplyser desuden, at de må tage hensyn til kommunens økonomi, når der udarbejdes behandlingsplaner for de indsatte. Hermed konstrueres fængslet som afhængig af RN på dette område, hvorimod de ser sig som uafhængige i forhold til, hvorvidt rådgivningscentret udfører deres opgaver eller ej.

I spørgsmålet om de indsattes oplevelse af mødet med SJ, konstrueres et billede af, at SJ har et meget positivt omdømme blandt nuværende og tidligere indsatte. Herunder opleves fængslet som positivt, åbent og mangfoldigt, venskabeligt og roligt. Dog har nogle indsatte en negativ oplevelse af fængslet, hvilket er forårsaget af et negativt indtryk af offentlige institutioner generelt. Hermed konstruerer SJ sig selv positivt, og bruger kun negative konstruktioner, såfremt de kan begrundes med andre systemers påvirkninger. I forlængelse heraf konstrueres behandlingsafdelingen, hvor informanterne er ansat, udelukkende som værende positivt idet det oplyses, at de indsatte bl.a. laver pandekager til deres yndlingsbetjent.

Under den konstruerede selvbeskrivelse fremkommer det tydeligt, at SJ er en delorganisation under Kriminalforsorgen. Da fængslet prioriterer netværksarbejde højt, således at den løsladte har opbakning til at gennemføre behandlingsplanen, nedbringes risikoen for recidiv, hvorved Kriminalforsorgens målsætning tilgodeses. Desuden har fængslet anmodet Direktoratet for Kriminalforsorgen om lov til at udsluse færdigbehandlede indsatte, hvorved Kriminalforsorgens målsætning igen kan opfyldes. Samtidig giver det fængslet mulighed for at arbejde inden for de lovgivningsmæssige rammer. I selvbeskrivelsen fremstilles ansøgningen som et tiltag hvor individet er i fokus, hvilket igen underbygger, at den konstruerede selvbeskrivelse ikke afspejler virkeligheden, som iøvrigt er i overensstemmelse med Luhmanns systemteori og vil blive yderligere belyst senere i analysen.

Omverdensbeskrivelse af Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)

RNs rolle, ansvar og opgaver er foruden at følge op på koordinering af handleplaner fra

fængslets side, hovedsageligt at indstille den løsladte til visitationsudvalget ud fra den handleplan SJ har udarbejdet. Dog er det ikke altid, at SJ oplever, at der bliver fulgt på op koordinering af handleplanen. Behandlingsgarantien gør dog, at rådgivningscentret skal tilbyde en eller anden form for behandling:

J1: *"Vi peger som regel på, hvad vi mener de (behandlingen/borgeren, red.) vil profitere af lige netop det tilbud, men det er jo stadigvæk, det er jo Københavns Kommune, der suverænt har afgørelsen på det."*

J1: *"(...) og så vi sender det til kommunen omkring koordinering af handleplan, så vedlægger vi også handleplanen, den vi har lavet og så i nogen tilfælde reagerer de på det, i andre tilfælde gør de ikke."*

Som omverden oplever SJ at RN ikke stiller afløser til rådighed ved ferier og sygdom:

J2: *"Også fordi, at nogen gange så ved vi godt, at kommunerne de står ikke med afløser ved ferier og sygdom, så hele den her proces, den bliver rigtig meget forhalet."*

J2: *"Der går rigtig lang tid, og det er jo så drengen, der betaler i sidste ende, ikke. Fordi der ikke er nogen afløser."*

Københavns Kommune er organiseret på en måde, så det er vanskeligt for SJ, at skabe kontakt til den rigtige sagsbehandler i eksempelvis RN.

I forhold til faglighed oplever den ene informant fra fængslet, at RN har den samme faglighed som dem selv. Dog er rådgivningscentret underlagt økonomiske og ressourcemæssige rammer, der påvirker fagligheden. Derimod redegør den anden informant for, at de økonomiske og ressourcemæssige rammer er afgørende for rådgivningscentrets faglighed. Denne uoverensstemmelse i fokusgruppeinterviewet vil blive kommenteret senere i undersøgelsens afsnit 5.1.

Ifølge SJ, prioriterer RN desuden økonomi/ressourcer først, hvorefter lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse og behandling/borgeren prioriteres til sidst. Samtidig beskrives rådgivningscentret som hjerteligt, og som omsorgsgivende for de løsladte misbrugere:

J1: *"(...) ved rådgivningscentret er de kendte, de ved lige hvor kaffeautomaten er, de ved lige hvem der sidder ude i modtagelsen. De hilser hjerteligt, og man kan se*

på hende der sidder ude i receptionen, hun siger "nå, ejh hvor ser du godt ud" og "hvor er det dejligt at se dig" og sådan (...)"

J1: "Det handler jo også lidt om, at vi er realistiske, og siger hvad er det egentlig, han har behov for, at vi ikke kommer med sådan en guldpakke hver eneste gang, og vi prøver at gå ind og læse, hvad er det egentlig, han har brug for (...)"

Endvidere oplever fængslet samarbejdet med rådgivningscentret som forskelligartet:

J2: "Årh ja, nogen gange så har jeg en fornemmelse af, at de tænker "nej, nu ringer de der igen, det koster penge"-agtigt. (...) Og "ahh hvor er de altså bare dårlige til de der vurderinger" og "kan de ikke se at..." det er det, som jeg oplever. Og andre gange så "selvfølgelig skal vi der, hvad har du?""

På trods af det blandede indtryk af samarbejdet, er SJ dog af den overbevisning, at samarbejdet er blevet bedre efter der, jævnfør God Løsladelse, er udarbejdet en samarbejdsaftale med Københavns Kommune:

J2: "Og jeg synes stadigvæk, det er lidt for flydende, for jeg kan godt blive i tvivl, når jeg ringer, om det lige er rådgivningscentret, eller hvem er det, der sidder med det der."

Ifølge SJ har RN ikke kendskab til fængslets arbejdsopgaver og organisering. I forlængelse heraf oplever SJ, at rådgivningscentret overvejende udfører deres opgaver i forbindelse med løsladelsesarbejdet, så både RN og SJ opfylder den gældende lovgivning på området:

J1: "Overvejende forsøger de at gøre det, så vi opfylder gældende lovgivning."

SJ er dog bevidst om, at RN ikke altid udfører de opgaver, de har ansvar for. Fængslet kan dog ikke komme med eksempler herpå.

Løsladelsesarbejdet hos rådgivningscentret bærer, ifølge SJ, præg af et stort arbejdspress og nedskæringer, hvorfor ressourcer og økonomi fylder meget i deres arbejde.

Ud fra ovenstående er SJs omverdensbeskrivelse af RN præget af, at rådgivningscentret konstrueres som værende vanskelig at lave aftaler med. Dette begrundes dels med, at der ikke stilles afløsere til rådighed ved sygdom og ferier samt at kommunens opbygning er vanskelig at forstå for udenforstående. RNs faglighed er i høj grad forenelig med SJs faglighed. Dog påvir-

kes deres faglighed af de økonomiske og ressourcemæssige rammer, de er underlagt. På den måde konstrueres et billede af, at det centrale for rådgivningscentrets arbejde er økonomiske og ressourcemæssige faktorer. I forlængelse heraf konstruerer fængslet ligeledes et billede af, at økonomiske og ressourcemæssige faktorer ikke er afgørende for deres løsladelsesarbejde, idet de er det modsatte af deres omverdensbeskrivelse.

RNs primære opgaver i forbindelse med løsladelse er at følge op på initiativ til handleplanskoordinering fra fængslets side samt at indstille den løsladte til visitationsudvalget. I den forbindelse konstruerer SJ et billede af, at rådgivningscentret ikke altid følger op på handleplanskoordineringen, samt at rådgivningscentret har myndighedsrollen i forhold til at træffe afgørelse om, hvilke tiltag der skal ske over for den løsladte. I de tilfælde hvor rådgivningscentret ikke følger op på handleplanskoordineringen, skabes der en irritation for SJ. I forlængelse heraf vil fængslet som organisationssystem forsøge at reducere den kompleksitet, dette medfører for dem, hvilket vil indgå senere i analysen.

Samtidig med at RNs prioritering i løsladelsesarbejdet konstrueres som afhængig af økonomiske og ressourcemæssige rammer, konstrueres de ligeledes som hjertelige og omsorgsgivende overfor de løsladte. Det kan være vanskeligt at få disse konstruktioner til at harmonere, idet et hjerteligt og omsorgsgivende arbejde ikke umiddelbart læner sig op ad en prioritering af, at økonomiske og ressourcemæssige rammer er afgørende for løsladelsesarbejdet. Endvidere opleves samarbejdet med rådgivningscentret som varierende, idet de i nogle tilfælde har forståelse for fængslets ønsker, og i andre tilfælde oplever den foreslåede behandling som en økonomisk omkostning. Dermed tydeliggøres det igen, at SJ konstruerer en opfattelse af, at RNs løsladelsesarbejde udelukkende sker med udgangspunkt i deres økonomiske og ressourcemæssige rammer. På den måde bærer konstruktionen af rådgivningscentrets arbejde præg af et stort arbejdspress og nedskæringer hos rådgivningscentret.

Efter indgåelse af samarbejdsaftale med Københavns Kommune i forbindelse med God Løsladelse, er samarbejdet med RN forbedret på trods af, at der stadig er forbedringspotentiale, idet der eksisterer tvivl om, hvilke kontaktpersoner, der er relevante i de enkelte løsladelsessager. Dermed konstrueres omverdenen for SJ som kompleks, og må nødvendigvis reduceres, hvilket vil blive redegjort for i den følgende del af analysen.

Samtidig med at det kan være vanskeligt at finde den rette kontaktperson i Københavns Kommune, er SJ af den opfattelse, at RN ligeledes ikke har kendskab til fængslets organisering og arbejdsopgaver. På nuværende tidspunkt er der dermed allerede noget der peger i

retning af, at SJ kan kommunikere *om* RN, men ikke *med* dem, hvilket netop er en del af systemanalysen og undersøgelsens hypotese.

SJ oplever overvejende, at RN udfører de opgaver, de er pålagt i forbindelse med løsladelsesarbejdet, idet de dermed overholder gældende lovgivning. På den måde er de lovgivningsmæssige rammer centrale for fængslet i både selvbeskrivelsen og omverdensbeskrivelsen.

4.3.2 Københavns Rådgivningscenter Nord

Selvbeskrivelse af Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)

Roller, ansvar og opgaver:

Ved løsladelse skal RN modtage en henvendelse, en handleplan med medicinplan samt mål for motivation fra fængslets side. Herudfra skal de vurdere deres rolle og opgaver, samt hvilket behandlingstilbud den løsladte skal have. I de tilfælde rådgivningscentret ikke modtager ovenstående, bliver deres rolle at "brandslukke":

R1: *"Vi skal simpelthen ind og brandslukke, det er det eneste vi kan, når de kommer ud, det er at brandslukke."*

De rutinemæssige opgaver er at opstarte medicin og at opstarte eller videreføre sociale handleplaner. For rådgivningscentret er der dog ofte tale om hurtige løsninger og skadereducerende arbejde fremfor rutinemæssige handlinger, idet de ofte ikke modtager henvendelser om løsladelse fra fængslerne.

Faglighed:

RNs faglighed er kendskabet til brugerne, det sociale element i misbruget samt kendskab til hvilke behandlingstilbud de kan tilbyde, som den løsladte kan profitere af. Desuden er deres faglighed et særligt kendskab til tilbud om botræning og enkeltydelser samt viden omkring misbrug:

R1: *"Jamen det er kendskab til brugerne 100 %, og kendskab til, kan man sige, det sociale element i misbruget, hele livsomstændighederne, ja og misbrugets art og karakter ikke."*

Rådgivningscentret oplyser, at fagligheden kommer til udtryk igennem erfaringsudveksling med fængslerne og kendskab til, hvad der kan tilbydes, så de løsladte kan få det bedste tilbud.

De løsladtes oplevelse:

I mødet med RN er de løsladte ofte frustrerede og skuffede, fordi fængslerne ikke udfører deres opgaver. Fængslerne giver dem ikke falske forventninger, men de løsladte har nogle forventninger, der ikke bliver indfriet:

R1: *"Hvis, når det går, som det går nu, så bliver de vrede, de bliver frustrerede, de bliver skuffede, og jeg tror i bund og grund, og hele den der usikkerhed ikke, hvad fanden har jeg ingen betydning, er der slet ikke nogen der ved, at jeg kommer. Hvorfor er der ikke nogen, der vil hjælpe mig? (...)"*

Prioritering:

Hos RN prioriteres individet først, da de ofte udfører "brandsluknings"- og skadereducerende arbejde i forbindelse med løsladelser. Dog bliver det under fokusgruppeinterviewet flere gange tydeligt, at lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse i denne sammenhæng vejer tungest ud af de tre faktorer der opstilles i interviewsituationen. På den måde danner lovgivningen rammen for arbejdet med individet. Endvidere redegøres der dog for, at de tre elementer hænger sammen og ikke eksplicit kan adskilles:

R1: *"Jamen jeg kunne 100% prioritere den her (behandlingen/borgeren, red.), borgeren jeg står med, men jeg bliver begrænset af den her (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.), og jeg bliver begrænset hvis ikke Køreplanen er der og ikke er fulgt. Man kan sige, så er det at min begrænsning kommer ind, i forhold til at kunne hjælpe den løsladte her."*

R2: *"Præcis kan man sige, og vi har ikke den store indflydelse på de to (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse og økonomi/ressourcer, red.), men vi har på den der (behandlingen/borgeren, red.)."*

Dermed kan det overvejes, hvorvidt de lovgivningsmæssige parametre i samarbejdet følges, hvilket har betydning for hvorvidt Køreplanen overholdes.

Udover de tre opstillede faktorer, nævner RN, at *samarbejdet* er en central del af løsladelsesarbejdet:

R1: *"(...) Den der kan man sige manglende forståelse og viden omkring, kan man sige, hvordan arbejder man, og hvordan gør man, og hvad er vores områder og jeres områder (...)"*

Herudover kan et fokus på samarbejdet pege i retning af, at det for rådgivningscentret er afgørende, hvem der har pligt til at udføre hvilke opgaver, og derved hvem der er forpligtet til at hjælpe i den pågældende situation.

Samarbejdet set fra fængslets side:

Det er rådgivningscentrets opfattelse, at fængslerne i samarbejdet oplever dem som værende rigide og et forvirrende system, der ofte lægger ansvaret fra sig:

R2: *"Og også i forhold til samarbejdet, så kan man også opleve mødet med os som værende meget rigidt."*

R2: *"Altså jeg tror, de har lidt svært ved at finde rundt i Københavns Kommune som system. Og at der er alt for mange mennesker, der sidder med de samme opgaver. Og når de så bliver kontaktet de her mennesker, at, at det ligesom bliver skubbet tilbage. Og man kan sige, det er ikke os, I skal tage kontakt et andet sted hen."*

RN opfatter sig ikke som værende afhængige af fængslerne i løsladelsesarbejdet. Såfremt der skal skabes gode løsninger for de løsladte, er de dog afhængige af fængslerne og et godt samarbejde:

R1: *"Det er vi jo ikke, vi er jo ikke for fanden da ikke afhængige af dem (fængslerne, red.) (...)"*

R2: *"Vi er jo ikke som sådan afhængige af hinanden, men det er en nødvendighed med et samarbejde, for at kunne skabe de bedste løsninger for borgeren."*

Sammenfattende konstruerer RN deres selvbeskrivelse som værende "brandslukkere", der imødekommer den løsladtes akutte behov og må se bort fra de formelle rammer, idet de ikke modtager henvendelse fra fængslerne om løsladelse. Såfremt rådgivningscentret modtager de rette dokumenter fra fængslerne, er deres opgave snarere at videreføre handleplaner og gen-

nemføre behandling. I forlængelse heraf konstrueres de rutinemæssige opgaver som værende opstart af medicinplan og opstart eller videreførelse af handleplaner. Dog konstrueres et billede af, at der ikke er ret mange rutinemæssige handlinger, da rådgivningscentret ofte ikke modtager henvendelser fra fængslerne ved løsladelse.

Der konstrueres endvidere et billede af, at RNs faglighed er at have viden om, hvad der er bedst for den løsladte i forhold til behandling samt generel viden omkring misbrug. Fagligheden kommer, ifølge rådgivningscentret, til udtryk igennem erfaringsudveksling med fængslerne. Dette står dog i kontrast til, at rådgivningscentret flere gange under fokusgruppeinterviewet gør opmærksom på, at der ikke er noget samarbejde med fængslerne. Det kan således tyde på, at der på nogle områder er et samarbejde mellem de to organisationer, som dog træder i baggrunden under konstruktionerne i fokusgruppeinterviewet.

Når de løsladte møder RN, er de ofte vrede, frustrerede og skuffede, idet deres forventninger ikke bliver indfriet. Der konstrueres dermed et billede af, at fængslerne indirekte forårsager de løsladtes negative indtryk af rådgivningscentret. Dermed fremstår rådgivningscentret som forstående overfor de nyløsladtes usikkerhed i mødet med dem.

RN konstruerer et billede af, at de prioriterer den løsladte først, da deres arbejde ofte består af at imødekomme akutte behov hos borgeren. Dog fremkommer det flere gange under fokusgruppeinterviewet, at de er begrænsede af lovgivningen, og at de burde prioritere lovgivningen over den løsladte. Udover de tre opstillede faktorer, redegør rådgivningscentret for, at det er særligt centralt at vide, hvem der har hvilke opgaver for på den måde at kunne vide, hvem der i samarbejdet er ansvarlig for at hjælpe borgeren. Dette vil iøvrigt blive uddybet i afsnit 4.6.

Desuden fremkommer det under interviewet, at de i løsladelsesarbejdet ikke oplever sig selv som afhængig af fængslerne, og hvis der kan være tale om afhængighed, er det blot i forhold til, at borgeren skal få det bedste tilbud. Det tyder således på at borgerne ikke prioriteres højest, da det således ville være centralt med et godt samarbejde og derved en opfattelse af, at de to organisationer er afhængige af hinanden i løsladelsesarbejdet. Herved modsiger rådgivningscentret deres konstruktion af, at individet er centrum for løsladelsesarbejdet. På den måde konstrueres et billede af, at RN ud af de tre opstillede faktorer ønsker at konstruere sig selv som et system, der har individet i fokus, på trods af at de lovgivningsmæssige rammer og opgavefordeling er centralt for deres arbejde. Endvidere redegør Luhmanns systemteori for, at systemer ikke er bevidste om deres afhængighed af omverdenen. Hermed er der over-

ensstemmelse mellem hans systemteori og at rådgivningscentret ikke opfatter sig som afhængige af fængslerne.

RN konstruerer et billede af, at de er en del af et system, der af deres omverden opfattes som rigtigt og forvirrende, og som iøvrigt ofte lægger ansvaret fra sig i forbindelse med løsladelsesarbejde.

Omverdensbeskrivelse af de åbne fængsler (Lise)

Fængslernes opgave er at udarbejde handleplaner, give kommunen og RN besked 1½ og 3 måneder inden den indsatte skal løslades. Endvidere skal fængslerne koordinere handleplan med rådgivningscentret, evt. søge bolig, kontanthjælp og social pension. Fængslerne skal således følge Køreplanen og har dermed, ifølge rådgivningscentret, det meste af ansvaret, da de skal tage initiativ til samarbejdet. Ifølge rådgivningscentret sender fængslerne ofte ikke henvendelse og handleplan grundet manglende ressourcer, hvilket resulterer i, at rådgivningscentret ofte er uforberedt på de nyløsladtes fremmøde:

R1: "Så det, det er jo, ideen er, at der er en kontakt hele tiden, men det foregår ikke, vi har dem 5 min. i lukketid løsladt på endt straf, dvs. ingen bolig, løsladt til gaden, vi har faktisk ofte ikke modtaget deres medicinstatus, så vi aner ikke en gang hvad de lander på af medicin, og vi har heller ikke fået besked om, at de bliver løsladt."

R1: "Det gør de jo ikke (udfører opgaverne, red.), jeg synes de udfører de opgaver, de kan, inden for de ressourcer de har (...)"

Ifølge RN er fængslernes rutine de socialfaglige opgaver og ikke Køreplanen, idet den ofte ikke bliver fulgt. Rådgivningscentret oplever desuden fængslerne som stressede, travle og usikre på, hvad deres opgaver i forbindelse med løsladelse er:

R1: "(...) de har travlt, de har dødtravlt derinde, og jeg tror, de har rigtig, rigtig svært ved at finde ud af hvem de skal kontakte."

Fængslerne har de optimale betingelser for at afruse de indsatte og gøre dem stabile:

R1: "Det er i hvert fald de optimale betingelser for at arbejde med misbrugere, det er fængslet, det er det. Eller stoffri behandling, det er det, uden det, han er"

ikke dårlig, fordi han jo får sin substitution. Du kan arbejde med ham, du kan høre om mål, ønsker og behov. "

Ifølge RN prioriterer fængslerne økonomi og ressourcer først. Herefter mener den ene informant, at fængslerne prioriterer borgeren og dernæst lovgivningen, da de ikke udfører deres opgaver jævnt før Køreplanen. Den anden informant mener, at fængslerne hernæst prioriterer lovgivning efterfulgt af borgeren, da fængslernes arbejde er præget af cirkulærer og lovgivningen generelt. Denne uoverensstemmelse vil blive gennemgået i den kritiske refleksion.

Ifølge rådgivningscentret er fængslernes faglighed lovgivningen og løsladelsesarbejdet og dermed at forhindre recidiv. De er dog begrænsede af ressourcer og lovgivning:

R1: "Deres faglighed er lovgivningen, det vil jeg mene det er, inden for det socialfaglige arbejde, det skal det være, det burde det være, og det er det i min optimistiske tro, ja det er det."

R2: "Ja, det er jeg enig i, så tænker jeg deres faglighed bør jo også være på borgeren i forhold til, hvad kan der ske efterfølgende, der kan forhindre recidiv."

De indsatte oplever, ifølge rådgivningscentret, de åbne fængsler som rigide og frihedsberøvende samt at deres ansvar bliver taget fra dem. Dette begrundes med den lovgivning fængslerne er underlagt. Desuden beskrives det som stressende for de indsatte, såfremt de ikke kender systemet fra tidligere:

R1: "De oplever det rigtigt, og de oplever det hårdt, og latterligt og ja det jo frihedsberøvelsen i sig selv, der dominerer der, 100 % men de oplever det rigtigt. Og det hele strafcirkulæret, reglementerne, inde i fængslet er jo et rigtigt system (...)"

R1: "(...) Jeg tror, det er stressende for dem, helt vildt stressende. Men ved indsættelse tror jeg egentligt ikke, det er så stressende, for mange af dem kender systemet, de ved, hvad de skal, men for dem der ikke kender det, vil det være hårdt, det vil være benhårdt."

Ifølge RN vanskeliggøres samarbejdet, da fængslerne har svært ved at finde den rette kontaktperson eller afdeling i Københavns Kommune, idet for mange medarbejdere har ansvar for løsladelsesarbejdet. Endvidere bliver fængslernes socialfaglige personale ofte sendt rundt i Københavns Kommune, da ingen medarbejdere vil påtage sig ansvaret:

R2: *"Altså jeg tror, de har lidt svært ved at finde rundt i Københavns Kommune som system. Og at der er alt for mange mennesker, der sidder med de samme opgaver. (...) Og så er der ikke en i Københavns Kommune, der ligesom tager den på sig, og siger nu finder jeg ud af, hvor det er, men ikke hos os, så ring videre til de næste."*

RN har en opfattelse af, hvorvidt fængslerne kan se den indsattes behov og ønsker er afhængig af den pågældende sagsbehandler og den indsattes evne til at udtrykke sig. Dette gælder både i forhold til deres sociale behov, behov for medicin og krav på rettigheder.

Ifølge rådgivningscentret opstår det gode samarbejde, når Køreplanen følges:

R2: *"Ja, og udfordringen er at få implementeret den Køreplan for "God Løsladelse" for Kriminalforsorgen, så det ligesom er det, der bliver deres arbejdsgang, i forhold til kontakten til os som Københavns Kommune."*

Udfordringen i samarbejdet er dermed at få implementeret Køreplanen, så fængslerne er bevidste om deres opgaver:

R1: *"Det tror jeg også, det er ressourcer, ikke uvidenhed fordi de er debile, men fordi de ikke ved, hvad er det, vi skal her. Hvad er reelt tilbuddet, hvad kan vi reelt gøre her. Jeg tror, det er den der forvirring. Forvirringen er total, jeg tror ofte er det, du henvender dig bare der, der får du medicin, det tror jeg sgu."*

Når fængslerne ikke følger Køreplanen, bliver rådgivningscentret begrænset i deres arbejde, da fængslerne ikke har forståelse for andre systemer end deres eget:

R1: *"Ja, så vi er også fucked up, det er vores skyld, og I er også nogle røvhuller og I er kraftedme ligeså dumme som fængslet! Så kører den, ikke også, fordi vi kan heller ikke lige umiddelbart opfylde behovet her og nu. (...) Så vi bliver begrænset rigtig meget."*

R1: *"(...) og vi kan også have de her skyklapper på, og så går det sgu nok, det kunne vi godt, ligesom fængslet kan have."*

I RNs omverdensbeskrivelse af de åbne fængsler, er deres opgaver at følge Køreplanen, her-

under udarbejde og koordinere handleplaner, give besked om løsladelse og evt. ansøge om kontanthjælp mv. Således har fængslerne, ifølge rådgivningscentret, det meste af ansvaret i løsladelsesarbejdet på trods af at Rigsrevisionen redegør for, at ansvaret er ligeligt fordelt mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. Rådgivningscentret konstruerer ligeledes et billede af, at fængslerne i en overvejende del af tilfældene ikke udfører deres opgaver og dermed ikke lever op til deres ansvar. Når de udfører opgaverne, er det ofte grundet individuelle forskelle hos sagsbehandlere såvel som indsatte, hvilket vil blive diskuteret i afsnit 5.1. Der opstår derfor en opfattelse af, at fængslerne udelukkende laver løsladelsesarbejde, såfremt de indsatte selv gør krav på deres rettigheder i forbindelse hermed. Årsagen til den manglende udførsel af opgaver begrundes med manglende ressourcer og travlhed hos fængslerne samt uvidenhed om henholdsvis deres og rådgivningscentrets opgaver. Ifølge analysestrategien og Luhmanns systemteori peger dette således i retning af, at de to organisationer kan tale *om* hinanden men ikke *med* hinanden.

Fængslerne beskrives desuden som kompetente i forhold til at afruse de indsatte grundet fængslernes praktiske forhold under frihedsberøvelsen. Dermed konstrueres et billede af, at rådgivningscentret ikke har de optimale forhold til afrusning, eftersom de er det modsatte af deres omverden.

RN konstruerer et billede af, at det afgørende for fængslerne i forbindelse med løsladelsesarbejdet er økonomi og ressourcer. I forhold til den øvrige prioritering, er der uenighed mellem informanterne, hvilket falder udenfor Luhmanns systemteori, hvorfor det vil uddybes i afsnit 5.1.

Fængslernes faglighed konstrueres som lovgivningen og at forhindre recidiv, hvorved deres faglighed er løsladelsesarbejde. Dog er de under løsladelsesarbejdet begrænset af deres ressourcer og lovgivningen. Fængslernes faglighed stemmer overens med det konstruerede billede af de indsattes oplevelse af fængslerne, idet de opleves som rigide og stressende, grundet den lovgivning fængslerne er underlagt.

Samarbejdet vanskeliggøres for fængslerne, eftersom de har svært ved at finde de rette kontaktpersoner i Københavns Kommune. Det gode samarbejde konstrueres som værende at Køreplanen følges, og det nævnes iøvrigt, at Køreplanen ikke er implementeret hos Kriminalforsorgen. Når fængslerne ikke følger Køreplanen, begrænses rådgivningscentret i deres arbejde, hvorved det kan tyde på, at fængslerne kun har forståelse for deres eget system.

4.4 Lukkede/åbne systemer (Lise)

Jævnfør Luhmanns systemteori er sociale systemer både lukkede og åbne, da de henholdsvis er autopoietiske og afhængige af deres omverden. Den følgende del af analysen indeholder således en redegørelse for de to organisationers lukkethed og åbenhed. Dermed søges at afdække deres opfattelse af samarbejdet.

Statsfængslet i Jyderup – lukket (Lisa)

Under fokusgruppeinterviewet med SJ fremkommer det, at de er et lukket system, eftersom de opfatter sig selv om uafhængige af RN som deres omverden. Dette er særlig tydeligt, da de redegør for, at såfremt samarbejdet ikke fungerer, har det udelukkende konsekvenser for den løsladte, og idet de redegør for, at det manglende samarbejde ikke medfører problemer for dem, men udelukkende for kommunen, Kriminalforsorgen i Frihed og den løsladte:

J1: "Jamen det er ikke så meget os, der får problemet, hvis først han er løsladt, det er Kriminalforsorgen i Frihed (...) Og så kommunen, der har problemet, hvis det sker."

J2: "Men når han er ude af vores system, så er han ude af vores system (...)"

Ovenstående citater konstruerer således et billede af, at SJ er lukket overfor deres omverden, eftersom de ikke opfatter sig selv om afhængige af RNs arbejde. Ved at tydeliggøre Køreplanens opdeling af arbejdsopgaver, og dermed skelnen os/dem, reproducerer fængslet sig selv som værende det system, der har ansvar for misbrugerne, så længe de er indsat, hvorved SJ ligeledes er selvrefererende. Endvidere reproducerer de sig selv ved at redegøre for, at de ikke har ansvar for den indsatte efter løsladelse.

Desuden finder en reproduktion sted igennem handleplanerne, idet beskrivelser, vurderinger og anbefalinger er funderet i systemets faglighed og således udtrykker, hvilken behandling den indsatte vil profilere af. Herigennem opretholder fængslet sit eget system, da de udelukkende er selvrefererende i udarbejdelsen af handleplanen. Igennem handleplanerne skelner SJ således mellem deres og RNs kompetencer, eftersom de giver udtryk for deres vurderinger og lægger op til, at rådgivningscentret skal arbejde herudfra. Dermed er handleplanerne afgørende for, at fængslet kan reproducere sig selv. Da de indsatte efter løsladelse er ude af fængslets system, er det underordnet for fængslet, hvorvidt rådgivningscentret følger deres anbefalinger, idet reproduktionen allerede har fundet sted igennem handleplanerne.

Samlet set er det sociale system SJ således autopoietisk.

Københavns Rådgivningscenter Nord – lukket (Lise)

RN er ligeledes lukket, da de under fokusgruppeinterviewet redegør for, at de ikke er afhængige af fængslerne, men at et samarbejde udelukkende er nødvendigt for at give borgerne en god løsladelse. Endvidere redegør rådgivningscentret for, at et manglende samarbejde udelukkende skaber problemer for den løsladte:

R1: *"Det er vi jo ikke, vi er jo ikke for fanden da ikke afhængige af dem og vi kan også have de her skyklapper på, og så går det sgu nok, det kunne vi godt, ligesom fængslet kan have."*

R2 *"Vi er jo ikke som sådan afhængige af hinanden, men det er en nødvendighed med et samarbejde for at kunne skabe de bedste løsninger for borgeren."*

Igennem citaterne konstruerer RN et billede af, at de i løsladelsesarbejdet ikke er afhængige af fængslerne, og dermed deres omverden, idet et manglende samarbejde ikke har konsekvenser for deres eget system. Endvidere fremgår det af citaterne, at rådgivningscentret uafhængigt af fængslerne kan udføre deres arbejde, men at et samarbejde er nødvendigt, for at kunne skabe de bedste løsninger for borgerne. Herudover underbygges deres uafhængighed eftersom de fremhæver, at de ligesom fængslerne kan tage "skyklapper" på, hvorved deres arbejde nødvendigvis må være uafhængigt af andre. Derved reproducerer RN sig selv som et system, der er uafhængigt af andre systemer, hvorfor de er selvrefererende og på den måde opretholder sig selv.

Desuden konstruerer de to organisationer forskellige billeder af, hvorvidt de henholdsvis sender og modtager handleplaner, da RN giver udtryk for, at de ikke modtager handleplaner, og fængslet udtrykker, at de altid sender handleplaner. Tidligere i undersøgelsen er der redegjort for Rigsrevisionens rapport, som omhandler, at denne problematik både er generel og aktuel, idet handleplansarbejdet opleves forskelligt af henholdsvis Kriminalforsorgen og landets kommuner. Undersøgelsens generaliserbarhed og pålidelighed styrkes således ved, at der kan drages paralleller til anden forskning inden for området, hvorved undersøgelsens resultater på dette område ikke står alene.

SJ og RN lever således op til undersøgelsens deduktive tilgang og dermed luhmannske

forventninger, da de begge konstruerer sig selv som lukkede sociale systemer. For at kunne bekræfte denne tendens er det derfor interessant at undersøge, hvorvidt de ligeledes er åbne overfor deres omverden, hvilket er omdrejningspunktet for det følgende analyseafsnit.

Statsfængslet i Jyderup – åbne (Lise)

Under fokusgruppeinterviewet fremkommer det én gang direkte, at SJ er afhængige af RN, idet de mener, det er en forudsætning for løsladelse:

J1: "Vi er meget afhængige, altså vi kan jo ikke (...). I princippet vil vi jo ikke kunne løslade mange mennesker, hvis ikke vi havde et samarbejde."

Desuden fremkommer det flere gange indirekte i interviewet, at SJ er afhængigt af RN. Dette ses bl.a., da fængslet i løsladelsesarbejdet er afhængigt af rådgivningscentrets økonomi og ressourcer, hvorved de fremlægger flere behandlingsplaner. Herudover er fængslet afhængigt af RN i forhold til ferie og sygdom hos rådgivningscentret, hvorfor de i særlige tilfælde kontakter dem i god tid inden løsladelsen:

J2: "(...) Jeg føler og oplever nogen gange, at så er det kroner og ører (...) Men sådan er det, og det tænker vi da også over, det gør jeg i hvert fald. Hvad kan vi gøre? Nogen gange bliver jeg måske lidt alternativ, når det er, og siger der skal være et eller andet, så må vi finde noget, strikke et eller andet sammen (...) Så er vi simpelthen nødt til at stable et eller andet på benene, det næstbedste, det er plan B. Vi har altså A, B og C."

J2: "Nogen gange gør vi det i god tid afhængig af, altså hvor lang tid har vi inden manden her skal løslades, ikke. Og så kan man godt, hvis man ved der ligger et eller andet med f.eks. efterbehandling i forhold til udslusning, du ved, så går vi igang i rigtig god tid. Og vi ser kommunen og siger, vi har sådan og sådan, kan vi kontakte jer på det og det tidspunkt med det og det, og vil I være med til det og det, det og det. Også fordi at nogen gange så ved vi godt, at kommunerne de står ikke med afløsere ved ferier og sygdom, så hele den her proces, den bliver rigtig meget forhalet."

Desuden fremkommer fængslets afhængighed af rådgivningscentrets økonomiske og praktiske rammer ligeledes i andre sammenhænge gennem fokusgruppeinterviewet. Dette gør den

indirekte afhængighed af rådgivningscentret særligt tydeligt.

SJ bliver som system irriteret af RN, idet de må tage hensyn til rådgivningscentrets økonomiske og praktiske rammer i deres løsladelsesarbejde. For at reducere irritationerne og dermed kompleksiteten, har fængslet på forhånd udarbejdet flere behandlingsforslag, tilrettelægger deres arbejde i forhold til RNs praktiske rammer, og i enkelte tilfælde må fængslet undlade at udføre alle punkter i Køreplanen og indgå "sjusaftaler", således at løsladelsen bliver så god som mulig. Systemets åbenhed er nødvendig, for at de kan udføre skelnen os/dem. Derved bliver de ligeledes afhængige af rådgivningscentret som omverden, da det ellers ikke ville være muligt for SJ at definere egne opgaver i løsladelsesarbejdet. Fængslet eksisterer kun som system i kraft af deres omverden, herunder rådgivningscentret. Dog vil det ikke være muligt for rådgivningscentret at dirigere fængslet, da SJ som socialt system, ifølge Luhmanns systemteori, vil være selvbestemmende.

Københavns Rådgivningscenter Nord – åbne (Lisa)

Intet sted under fokusgruppeinterviewet fremkommer det direkte, at RN ser sig selv som afhængig af de åbne fængsler. Dog fremkommer afhængigheden op til flere gange indirekte under fokusgruppeinterviewet bl.a. ved at rådgivningscentrets opgaver defineres af handleplanens indhold, og at den fremsendes af fængslerne, så de kender deres rolle i løsladelsesarbejdet. Da rådgivningscentret konstruerer et billede af, at de kun sjældent modtager handleplaner medfører det, at deres rolle bliver at "brandslukke" hvilket gør, at rådgivningscentrets arbejde bliver meget kaotisk og uprofessionelt:

R1: *"Alle de der ting skal fremgå af den her handleplan, der er lavet inde i fængslet, og ud fra den, skal vi jo så derfra kunne vide, hvad er vores rolle i det."*

R1: *"Vi skal simpelthen ind og brandslukke, det er det eneste vi kan, når de kommer ud, det er at brandslukke."*

R1: *"Og at de møder her 5 min. i lukketid, og det så lige pludselig bliver et meget kaotisk arbejde, i forhold til at få fat i Kriminalforsorgen og medicinstatus og indforbi en læge også det bliver sådan meget, når de kommer nu altså lidt uprofessionelt (...)"*

Fængslerne irriterer RN, idet rådgivningscentret ikke kender deres rolle eller opgaver i løsladelsesarbejde, når de ikke modtager handleplaner. Dette medfører at de oplever deres arbejde som kaotisk og uprofessionelt, da de kun har mulighed for at "brandslukke". Rådgivningscentret reducerer irritationerne og derved også kompleksiteten ved netop at "brandslukke" og udføre akut samt skadereducerende arbejde, selvom det ikke er deres tiltænkte rolle ud fra lovgivningen. Ligesom det gør sig gældende for SJ, er RN åbent, da de ved hjælp af deres lukkethed kan udføre skelnen mellem sig selv og fængslerne, og derved en skelnen os/dem. Således er de afhængige af fængslerne, da det ellers ikke ville være muligt at fordele opgaver og roller i løsladelsesarbejdet. Desuden vil rådgivningscentret altid være selvbestemmende, selvom de kun kan eksistere på baggrund af deres omverden, hvilket i analysen vil sige de åbne fængsler, herunder SJ.

Ud fra ovenstående analyse træder det tydeligt frem, at de to systemer er åbne, eftersom de er afhængige af hinandens eksistens og lader sig påvirke af hinandens irritationer. Således stemmer analysen overens med Luhmanns systemteori, da de to organisationer er både lukkede og åbne. I forlængelse heraf er de to sociale systemer strukturelt koblet, da de fungerer som hinandens omverden og konstituerer hinanden, hvorved de er afhængige af hinanden.

SJ og RN er strukturelt koblet bl.a. via det juridiske system i forhold til handleplansarbejdet. Herigennem opstår en afhængighed mellem de to systemer, hvilket vil blive uddybet i afsnit 4.6. Samtidig er de operationelt adskilte, idet de jævnfør lovgivningen har forskellige opgaver i løsladelsesarbejdet. Således skal fængslet varetage opgaver frem til løsladelsen, og rådgivningscentret varetager opgaver efter løsladelsen.

Det kan dermed tyde på, at det kan være vanskeligt for de to organisationer at samarbejde, da de overvejende opfatter sig selv som uafhængige af hinanden, selvom de under fokusgruppeinterviewet implicit giver udtryk for, at de er afhængige.

4.5 Beslutninger og rutinemæssige handlinger (Lise)

Jævnfør Luhmanns systemteori er organisationssystemer opbygget af beslutninger og rutinemæssige handlinger. I følgende afsnit vil SJ og RNs beslutninger og rutinemæssige handlinger blive analyseret. På den måde tydeliggøres det, at de er organisationssystemer reproducerer sig selv og reducerer deres egen kompleksitet igennem rutinemæssige handlinger.

Statsfængslet i Jyderup (Lise)

I løsladelsesarbejdet udfører SJ beslutninger i de tilfælde, hvor de laver "sjusaftaler" pga. ferie eller sygdom hos Københavns Kommune, herunder RN. Desuden udfører de beslutninger i de tilfælde, hvor en løsladelsesdato rykkes frem, idet barrierer i kommunens it-systemer medfører, at fængslet må træffe en anden beslutning. Dermed kunne beslutningerne have været anderledes, og udfaldet er derfor ikke forudsigeligt, hvorved de ikke er rutinemæssige handlinger. I forlængelse heraf udvælges beslutningen blandt flere mulige beslutninger, hvilket systemet dog ikke nødvendigvis er bevidst om;

J2: *"Og det er, hvis vi har dem med lidt kortere domme og kommunen, ikke, holder ferie, eller der er sygdom, så må vi lave nogen "sjusaftaler", som man kalder dem."*

J1: *"Det sker, når, når de tidsmæssige, altså en indsat skal løslades fra den dato og den rykker frem, og så vi ikke kan nå at få aftalerne sat i værk (...) Og nu hæster det altså så meget, nu går han altså på mandag, så vi er nødt til, og så må vi springe over, så ringe og gøre et eller andet."*

Under interviewet konstruerer SJ desuden et billede af, at det for dem er en rutine at skabe et samarbejde med RN. I forlængelse heraf kan det diskuteres, om der i den luhmannske optik er tale om en rutinemæssig handling eller en beslutning. En rutinemæssig handling er karakteriseret ved at være forventelig eller sandsynlig, hvorved en opringning til kommunen, herunder rådgivningscentret, burde være let og forudsigeligt. Dog fremstår kontakten til rådgivningscentret senere i fokusgruppeinterviewet som værende "flydende". Ved at anvende betegnelsen "flydende" fremstår kontakten ikke som en rutinemæssig handling, men derimod snarere som en beslutning, hvor der er flere muligheder, og hvor det ikke er muligt at forudsige hvilken beslutning, der er mest hensigtsmæssig:

J2: *"Det er faktisk mere rutine at få et samarbejde med (...) kommunen (...) Hvem skal vi have fat i her, hvad er det for en kontaktperson, hvad er det for en socialrådgiver (...)"*

J2: *"Og jeg synes stadigvæk, det er lidt for flydende, for jeg kan godt blive i tvivl, når jeg ringer, om det lige er rådgivningscentret, eller hvem er det, der sidder"*

med det der."

I forlængelse af ovenstående kan det således diskuteres, hvorvidt SJ ubevidst konstruerer et billede af den rutinemæssige handling for at reducere deres egen kompleksitet. Rutinemæssige handlinger er således kompleksitetsreducerende modsat beslutninger, der kan være både kompleksitetsreducerende og -producerende.

SJs rutinemæssige handlinger fremkommer under fokusgruppeinterviewet som værende at udarbejde og koordinere handleplaner samt at indhente status fra behandlerne i fængslet:

J1: "Jeg synes det rutinemæssige er jo at få sendt den der handleplan, koordinering af handleplan (...) Den kører jo på rutinen, det er jo ikke noget hvor vi ligesom, vi har en standard, vi sender af sted vedlagt en handleplan (...)"

J1: "Rutinen ligger også i, at vi skal have en, at vi får en status fra behandlerne, en udtalelse fra behandlerne om, om vores klient eller den indsatte."

Disse rutinemæssige handlinger er både forventelige og sandsynlige for fængslet, hvorfor de er med til at skabe en strukturel stabilitet og reducere kompleksiteten i fængslet som system. På den måde reproducerer SJ sig selv som system. De rutinemæssige handlinger udgør en central del af fængslets løsladelsesarbejde, hvorved rutinerne er omdrejningspunktet for systemets arbejde. Rutinerne gør, at fængslet kun oplever en ringe grad af kompleksitet i løsladelsesarbejdet, hvilket kan være en forklaring på, at de oplever, at samarbejdet med RN er i en positiv udvikling:

J1: "Jeg synes det er, det er blevet, det bliver stadig bedre. Der er plads til forbedringer endnu, (...) men jeg synes, det bliver stadig bedre."

Hermed kan Luhmanns systemteori være med til at forklare hvorfor SJ ser samarbejdet med RN som værende i en positiv udvikling, samt hvorfor rutinemæssige handlinger er vigtige for fængslet som system, idet de er kompleksitetsreducerende. Endvidere kan Luhmanns systemteori forklare, hvorfor fængslet oplever beslutninger som mere negative, herunder "flydende", da beslutninger kan være med til at producere kompleksitet og dermed ikke nødvendigvis reproducere systemet. I forlængelse heraf er reproduktion afgørende for SJs eksistens som system.

Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)

Under fokusgruppelinterviewet med RN fremkommer det, at de overvejende udfører beslutninger i løsladelsesarbejdet. Dette kommer til udtryk i form af "brandslukning" da fængslerne ikke udfører deres opgaver, hvorved rådgivningscentrets arbejde bliver præget af at være uberegneligt eller uforventeligt:

R1: "Alle de der ting skal fremgå af den her handleplan, der er lavet inde i fængslet, og ud fra den, skal vi jo så derfra kunne vide, hvad er vores rolle i det (...) men det foregår ikke, vi har dem 5 min. i lukketid løsladt på endt straf, dvs. ingen bolig, løsladt til gaden, vi har faktisk ofte ikke modtaget deres medicinstatus, så vi aner ikke en gang, hvad de lander på af medicin, og vi har heller ikke fået besked om, at de bliver løsladt. (...) Vi skal simpelthen ind og brandslukke, det er det eneste vi kan, når de kommer ud, det er at brandslukke."

Idet beslutninger er en overvejende del af rådgivningscentrets arbejde, er der ligeledes større risiko for, at beslutningen der træffes, skaber kompleksitet hos rådgivningscentret som system. Da beslutninger er dominerende i løsladelsesarbejde medfører det, at de rutinemæssige handlinger træder i baggrunden.

De rutinemæssige handlinger for RN er at opstarte borgeren i medicin og udarbejde eller videreføre sociale handleplaner. Ifølge rådgivningscentret er første prioritet, når der kommer en ny borger at "brandslukke", hvorved sociale handleplaner først kan påbegyndes efterfølgende. Derved er rådgivningscentrets arbejde karakteriseret af beslutninger fremfor rutinemæssige handlinger. Da beslutninger er det centrale i rådgivningscentrets arbejde grundet irritationer fra fængslerne, kan det have betydning for, at de har vanskeligt ved at reducere kompleksiteten i deres system. På den måde er der en risiko for, at rådgivningscentret producerer kompleksitet i deres eget system, eftersom der kun er få rutinemæssige handlinger, der kan reducere kompleksiteten. I forlængelse heraf kan det udledes, at rådgivningscentrets utilfredshed med samarbejdet kan begrundes med manglende rutinemæssige handlinger og den kompleksitet og trussel, det medfører for systemet:

J1: "Primært så er det jo samarbejdet, det er jo det der mangler, kan man sige, det er det der skal skabes, og iøvrigt i min optik er det jo reelt også det, vi forsøger at lave, i det her projekt "God Løsladelse" ikke? Og vi har virkelig talt meget om det, hvad det er der gør, at det ikke fungerer."

Således kan Luhmanns systemteori give en forklaring på, hvorfor RN oplever samarbejdet som overvejende negativt i modsætning til SJ, idet de hovedsageligt træffer beslutninger fremfor at udføre rutinemæssige handlinger.

Ud fra ovenstående del af analysen har Luhmanns systemteori bidraget til at forklare uoverensstemmelser i opfattelsen af samarbejdet mellem de to organisationer, samt forklaret hvorledes de reproducerer sig selv igennem skelnen os/dem. Derved kan undersøgelsen allerede på nuværende tidspunkt give et bud på en forklaring på, hvorfor der er vanskeligheder i samarbejdet, samt at vanskelighederne i den luhmannske optik kan være svære at imødekomme.

I ovenstående analyseafsnit træder det desuden tydeligt frem hvilke rutinemæssige handlinger og beslutninger, der gør sig gældende for organisationerne. I forlængelse heraf kan det nuværende lovgrundlag, som Rigsrevisionen iøvrigt finder fyldestgørende, jævnfør Luhmanns systemteori, ikke løses problemstillingen og skabe et godt samarbejde.

4.6 Koder (Lisa)

I et socialt system vil der altid trækkes på en primær og en række sekundære koder. I den følgende del af analysen vil vi gå i dybden med henholdsvis SJ og RNs koder. På den måde kan vi ud fra Luhmanns kodebegreb klarlægge organisationernes ligheder og forskelligheder.

Statsfængslet i Jyderup (Lise)

SJ giver under fokusgruppeinterviewet udtryk for, at de prioriterer behandlingen/borgeren højest. Som nævnt i analysen, ses dette dog som et billede fængslet konstruerer, idet det flere gange under fokusgruppeinterviewet bliver tydeligt, at lovgivningen er mest central for deres arbejde. I nedenstående citater er der understreget, hvor lovgivningen træder tydeligt frem:

J1: "Mit arbejde er at behandling for den løsladte, altså hvad er det, der skal ske med dig efter løsladelsen, den vejer tungest, mere end at overholde Køreplanen for God Løsladelse, selve altså lovgivningen kan jeg ikke komme udenom."

J2: "Den ligger på rygraden, den her (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.). Og den er 3'er, den ligger der bare, vi kan ikke arbejde med noget, så man kan også sige den er 1'er, for vi kan ikke arbejde med noget, hvis det ikke lovmæssigt er korrekt."

J2: "Og der er jo behandlingsgaranti, så man kan altid strikke et eller andet sammen. Så den (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.) der er flettet lidt ind i den (økonomien/ressourcer, red.), når man ved, hvad man har med at gøre."

Ud fra ovenstående citater, og fokusgruppinterviewet iøvrigt, er SJs primære kode ret/uret, hvorved delorganisationen primært knytter an til det juridiske funktionssystem. Således er det centrale i fængslets løsladelsesarbejde, hvorvidt der er hjemmel i lovgivningen. Dette kan desuden underbygges ved, at Kriminalforsorgen er organiseret under Justitsministeriet, der ligeledes knytter an til den primære kode ret/uret, da deres funktion er at administrere den danske lovgivning (www.justitsministeriet.dk, den 04.07.2012). Dermed vil SJ, Kriminalforsorgen og Justitsministeriet, ifølge Luhmanns systemteori, sandsynligvis kunne forstå hinanden.

Koden ret/uret fremkommer endvidere indirekte flere steder i interviewet. Eksempelvis kan et godt netværk, ifølge fængslet, være med til at nedbringe risikoen for recidiv, hvorved straffuldbyrdelsesloven (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.) § 3 opfyldes:

J2: "Det er meget, meget vigtigt (netværket, red.), (...). Hvad skal han egentlig ud til foruden den her forkromede behandlingsplan, så skal der være noget efter det også, og når vi har haft et rigtig godt samarbejde med kommunerne, så kan man lave en plan, der fører rigtig langt ud, altså både med jobcenter og hvad er der af netværk. Kæreste, kone er der børn, er der noget der kan støtte, eller skal man ud og prøve at finde et eller andet."

Samtidig indgår koden ret/uret, da SJ ansøger Direktoratet for Kriminalforsorgen om ændring af vilkår for udslusning. På den måde ønsker fængslet at ændre de lovgivningsmæssige rammer for at kunne nedbringe recidiv og dermed overholde gældende lovgivning:

J1: "Vi har i øjeblikket en ansøgning inde i Direktoratet, dispensation for de tidsmæssige betingelser, så vi her i Jyderup kan få lov til at udstationere misbrugere, der har været i behandling op til et år før deres forventede løsladelse, fordi så kan de, så kan vi lave et bedre udslusningsforløb (...) og derefter overgår til noget job/beskæftigelse af en eller anden art, inden de kommer ud, så pensionen også får en chance for at arbejde med, men den ligger til behandling inde i Direktoratet."

Endvidere er det centalt for SJ, at deres omverden (RN) lever op til koden ret/uret ved at overholde lovgivningen:

J1: "(...) Overvejende forsøger de at gøre det, så vi opfylder gældende lovgivning."

Samtidig forstår fængslet rådgivningscentrets arbejde igennem koden ret/uret, så det giver mening for systemet SJ. Dermed vil al kommunikation fra omverdenen, og dermed samarbejdet med RN, udelukkes eller oversættes igennem det juridiske funktionssystemets kode ret/uret. På den måde reducerer fængslet omverdenens kompleksitet og skaber forudsigelighed for sig selv som system, idet de altid skal forhold sig til lovgivningen. Dermed bliver arbejdet med de indsatte misbrugere mere overskueligt og begrænset, når der primært arbejdes ud fra lovgivningen. Således er hjemmel i lovgivningen afgørende for SJs arbejdsopgaver.

I samspil med den primære kode ret/uret vil SJ desuden knytte an til en række sekundære koder. Når der trækkes på de sekundære koder, kommunikerer organisationen ud fra et andet funktionssystem.

Idet fængslet er afhængig af RNs økonomi, trækker det i disse sammenhænge på det økonomiske funktionssystem og koden *betale/ikke betale*:

J1: "Det handler jo også lidt om, at vi er realistiske og siger, hvad er det egentlig, han har behov for, at vi ikke kommer med sådan en guldpakke hver eneste gang, og vi prøver at gå ind og læse, hvad er det egentlig, han har brug for (...)"

J2: "Og der er jo behandlingsgaranti, så man kan altid strikke et eller andet sammen. Så den (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.) der er flettet lidt ind i den (økonomien/ressourcer, red.), når man ved, hvad man har med at gøre."

På trods af at der tidligere i analysen er redegjort for, at behandlingen/borgeren ikke prioriteres højest, hvilket fængslet selv giver udtryk for, indgår den som en sekundær kode i form af koden *motiveret/ikke motiveret* fra det pædagogiske funktionssystem (Fabricius et al., 2005: 133). Årsagen hertil er, at det i løsladelsesarbejdet er centralt, at den indsatte er motiveret for behandlingen for at opnå den ønskede effekt:

J2: "Og så vil jeg sige i, i ITS-modellen som behandlingen kører med, der går det

jo ud på, at den indsatte selv skal have et medansvar, i det der sker, så det kan godt være, at vi sidder her med en eller anden forkromet plan, men hvis han så slet ikke er enig i de ting, så er vi simpelthen nødt til at sadle om."

Desuden fremtræder det ligeledes gennem interviewet, at SJ trækker på det humanistiske funktionssystem med koden *omsorg/ikke omsorg* i deres arbejde med de indsatte misbrugere:

J2: "Og hvis du bliver modtaget på behandlingsafdelingen, der er betjentene også med i de miljøterapeutiske samfund, så de, så de ved hvordan en modtagelse skal være, de ved, hvad der er vigtigt, fordi det er jo vigtigt, at der er en åbenhed, når det her menneske kommer måske første gang og har været i fængsel, argh nu bliver der lukket, er der tremmer for vinduerne og alle de her ting her, det betyder rigtig meget for dem."

J2: "(...) de er meget sårbare, og det skal man tage vare på, hvis ikke vi skal se dem igen."

I samme forbindelse kommer den primære kode ret/uret til udtryk, da der henvises til at formålet er at nedbringe risikoen for recidiv.

Således er der redegjort for SJs primære kode som værende ret/uret samt tre forskellige sekundære koder. I forlængelse heraf skal det understreges, at fængslet kan trække på flere sekundære koder. Ovenstående er derfor kun et udsnit, og de koder, der træder tydeligst frem under fokusgruppeinterviewet.

I det følgende analyseafsnit vil den primære og de sekundære koder for RN ligeledes blive klarlagt. Efterfølgende vil de to organisationers koder blive sammenlignet, hvilket er medvirkende til at be- eller afkræfte undersøgelsens hypotese.

Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)

RN prioriterer ud af de tre opstillede faktorer behandling/borgeren først, og derefter henholdsvis økonomi/ressourcer og lovgivningen/Køreplanen. Desuden tilføjer rådgivningscentret, at samarbejdet mellem de to organisationer desuden er en afgørende faktor for dem.

I forlængelse heraf fremkommer det under fokusgruppeinterviewet, at RN er særligt opmærksom på hvilke funktioner, henholdsvis de selv og de åbne fængsler har i samarbejdet:

R1: "(...) Den der kan man sige manglende forståelse og viden omkring, kan man

sige, hvordan arbejder man, og hvordan gør man, og hvad er vores områder og jeres områder (...)"

Endvidere er det centralt for RN, hvilke opgaver der skal udføres, hvem der har ansvaret for dem, og hvornår disse opgaver skal udføres.

R1: *"Det er den der, Køreplanen, der er rigtigt bare sådan en tjekliste, dik, dik, dik tjek og samarbejdet (...)"*

Desuden fremkommer det under interviewet, at de åbne fængsler ikke udfører deres arbejde i forbindelse med løsladelsen:

R1: *"Nej, nu er jeg måske mere sådan, hvorfor laver de ikke det der projekt "God løsladelse"? De skal jo gøre sådan og sådan med Køreplanen."*

R2: *"Ja men fokus er for os blevet større på, hvad er det, der ikke bliver gjort."*

R2: *"(...) men altså jeg synes, ikke de gør det, de skal. Jeg har ikke set en handleplan fra fængslet endnu."*

R2: *"Ja og udfordringen er at få implementeret den Køreplan for God Løsladelse for Kriminalforsorgen, så det ligesom er det, der bliver deres arbejdsgang, i forhold til kontakten til os som Københavns Kommune."*

Ud fra ovenstående kan det udledes, at RN knytter an til funktionssystemet det sociale hjælpesystem med den *primære kode hjælp/ikke hjælp*. Det sociale hjælpesystem har først og fremmest til formål at tilgodese eksklusionsproblemer med henblik på at inkludere de, der er ekskluderede i andre samfundsmæssige systemer. På den måde vil det, der markeres som *ikke hjælp* i iagttagelsen, blive henvist til andre funktionssystemer. Jævnfør socialkonstruktivismen bestemmes sociale problemer således ud fra systemet, hvorfor kun de problemer systemet kan iagttage som *hjælp* eksisterer for systemet (Fabricius et al., 2005: 32-33).

På trods af at RN kender deres opgaver jævnfør Køreplanen, og fængslerne ikke gør det, er de overvejende positive overfor Køreplanen. Dette kan ud fra Luhmanns systemteori forklares med, at Køreplanen tydeliggør fordelingen af opgaver og roller mellem de to organisationer, hvorved rådgivningscentret i høj grad kan iagttage løsladelsesarbejdet ud fra deres

primære kode hjælp/ikke hjælp. Derved vil alt, hvad rådgivningscentret iagttager udelukkes eller oversættes, såfremt det ikke passer ind i koden hjælp/ikke hjælp. Således reduceres omverdenens kompleksitet, hvorved der skabes forudsigelighed for systemet, og det kan reproducere sig selv.

Da fængslerne, ifølge RN, ikke udfører de opgaver, som de skal jævnfør Køreplanen, bliver rådgivningscentret som system irriteret. Når fængslerne ikke udfører deres opgaver, må rådgivningscentret "brandslukke" for på den måde at opnå en inklusion af de, der er ekskluderede i andre samfundssystem, hvilket er målet for det sociale hjælpesystem.

J1: *"Vi skal simpelthen ind og brandslukke, det er det eneste, vi kan, når de kommer ud, det er at brandslukke."*

J2: *"Ja altså det bliver vores rolle, men det er ikke det, der er tiltænkt (...)"*

Ud fra ovenstående bliver det tydeligt, at RN gennem koden hjælp/ikke hjælp ikke kan reducere omverdenens kompleksitet, idet de skal "brandslukke" på trods af, at arbejdet iagttages som *ikke hjælp*. Da det ikke er muligt at henvise borgerne tilbage til fængslet, må rådgivningscentret for at opnå det sociale hjælpesystems mål (at inkludere de ekskluderede i andre samfundssystemer), påtage sig de åbne fængslers opgaver. Derved kan rådgivningscentret ikke skabe forudsigelighed i deres arbejde, hvilket medfører, at det bliver vanskeligere for rådgivningscentret at reproducere sig selv som system.

Udover den primære kode har rådgivningscentret en række sekundære koder, hvor de der træder tydeligst frem under fokusgruppeinterviewet vil blive gennemgået i det følgende. Først og fremmest trækker de på koden *ret/uret* fra det juridiske funktionssystem, idet der tidligere i analysen er blevet redegjort for, at lovgivningen/God Løsladelse er det mest centrale element i løsladelsesarbejdet i forhold til behandlingen/borgeren og økonomi/ressourcer:

R1: *"Jamen jeg kunne 100% prioritere den her (behandlingen/borgeren, red.), borgeren jeg står med, men jeg bliver begrænset af den her (lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, red.), og jeg bliver begrænset, hvis ikke Køreplanen er der og ikke er fulgt. Man kan sige, så er det, at min begrænsning kommer ind, i forhold til at kunne hjælpe den løsladte her."*

Eftersom RN er begrænset af lovgivningen/Køreplan for God Løsladelse, trækker de i nogle

tilfælde på den sekundære kode ret/uret.

Endvidere kommer det under fokusgruppeinterviewet frem, at rådgivningscentret sekundært trækker på sundhedsfunktionssystemet med koden *sundhed/ikke sundhed* ved at gøre opmærksom på de helbredsmæssige konsekvenser for misbrugerne:

J1: *"Men der er rigtig mange helbredsmæssige problematikker i dem (borgerne, red.), og der er rigtig mange sociale omstændigheder, (...) der kan være hepatitis/HIV, der kan være andre skader i forbindelse med med misbrug (...)."*

J1: *"Men ofte er, min erfaring er, at de har dårligere sociale omstændigheder end de andre, og helbredsmæssigt er de langt dårligere."*

Desuden trækker RN sekundært på det socialpædagogiske funktionssystem med koden *ansvar/ikke ansvar* (Fabricius et al., 2005: 152), da det kommer til udtryk i fokusgruppeinterviewet, at de oplever, at de åbne fængsler fratager de indsatte deres ansvar under afsoning, hvilket opleves som negativt for rådgivningscentret:

R2: *"Så tror jeg også, at de oplever, at ansvaret bliver taget fra dem (de indsatte, red.)."*

Ligesom for SJ gælder for RN, at de kan knytte an til flere sekundære koder. Derved er de ovenstående et udtryk for de sekundære koder, der træder tydeligst frem under fokusgruppeinterviewet. Således er rådgivningscentrets primære kode hjælp/ikke hjælp og de sekundære koder ret/uret, sundhed/ikke sundhed samt ansvar/ikke ansvar.

4.6.1 Ligheder og forskelle i organisationernes koder (Lise)

I nedenstående skema er SJ og RN primære og sekundære koder sat overfor hinanden for at skabe overblik og tydeliggøre forskelle og ligheder inden den videre analyse.

	Statsfængslet i Jyderup	Rådgivningscenter Nord
Primær kode	Ret/uret <i>Det juridiske funktionssystem</i>	Hjælp/ikke hjælp <i>Det social hjælpesystem</i>
Sekundære koder (i vilkårlig rækkefølge)	Betale/ikke betale <i>Det økonomiske funktionssystem</i>	Ret/uret <i>Det juridiske funktionssystem</i>
	Motiveret/ikke motivere <i>Det pædagogiske funktionssystem</i>	Sundhed/ikke sundhed <i>Sundhedsfunktionssystemet</i>
	Omsorg/ikke omsorg <i>Det humanistiske funktionssystem</i>	Ansvar/ikke ansvar <i>Det socialpædagogiske funktionssystem</i>

Ud fra analysen af organisationernes primære og sekundære koder samt ovenstående skema, bliver det tydeligt, at SJ og RN knytter an til forskellige primære funktionssystemer, henholdsvis det juridiske funktionssystem og det sociale hjælpesystem. Derved vil systemerne primært kommunikere ud fra to forskellige koder, hvorved de nødvendigvis må oversætte eller udelukke den anden organisations kommunikation for på den måde at reducere omverdens kompleksitet. Endvidere kan de to organisationssystemer knytte an til deres sekundære koder, hvorved kommunikationen påvirkes. Idet rådgivningscentrets sekundære kode ret/uret stemmer overens med SJs primære kode, vil der i de tilfælde, hvor de trækker på denne være en større forståelse i kommunikationen mellem de to systemer. Eksempelvis vil de to organisationer have nemmere ved at samarbejde i de situationer hvor RN omtaler retlige spørgsmål ud fra deres sekundære kode ret/uret. Således kan organisationerne i disse situationer opleve, at de i højere grad kan håndtere hinandens forskelligheder (Kneer & Nassehi, 1997: 182). I forlængelse heraf kan det dog være vanskeligt at kortlægge, i hvilke tilfælde organisationerne vil trække på de samme koder og dermed kunne forstå hinanden.

Da sociale systemer hovedsageligt kommunikerer ud fra deres primære kode, vil de to organisationer i Luhmanns optik have vanskeligt ved at kommunikere *med* hinanden, eftersom de kun kan kommunikere *om* hinanden grundet deres forskellige primære koder og funktionssystemer. Herudover er de to organisationers skelnen, det vil sige deres blinde pletter, igennem ovenstående analyse blevet klarlagt. Dette er sket igennem en andenordensagttagelse, hvor organisationernes ubevidste blinde pletter fremtræder igennem deres skelnen i

koderne.

Denne luhmannske analyse af de to organisationers koder kan således pege i retning af, at undersøgelsens hypotese kan bekræftes, idet organisationerne kun kan forstå hinanden, såfremt de knytter an til samme funktionssystem. For at styrke undersøgelsens pålidelighed i forhold til organisationernes koder, vil de to organisationers hjemmesider i det følgende analyseafsnit af meningsgrænserne blive inddraget. Dermed behandler undersøgelsen både det praktiske såvel som det formelle niveau.

4.7 Meningsgrænse (Lisa)

I analyseafsnittet om meningsgrænse søges en kortlægning af SJ og RNs nuværende meningsgrænse, eftersom den kan redegøre for, hvorfor der er udfordringer i samarbejdet på nuværende tidspunkt. Det er derfor centralt at fokusere på den nuværende konstruktion af de to organisationers meningsgrænse. Således har undersøgelsen ikke til formål at afdække de historiske årsager til meningsgrænsen, og dermed er fokus ikke på, hvorledes konstruktionen heraf er opstået, hvorfor årsagerne hertil ikke vil blive berørt.

I det følgende redegøres for henholdsvis SJ og RNs sagsdimension, socialdimension og tidsdimension for på den måde at kunne klarlægge meningsgrænser. Sagsdimensionen omhandler, hvad der giver mening for systemet at udtale sig om. Socialdimensionen omhandler hvilke systemer, der har besluttet, hvad der skal tales om, og endelig omhandler tidsdimensionen, på hvilket tidspunkt det udtalte skal siges.

Statsfængslet i Jyderup (Lise)

Sagsdimension:

Ud fra SJs hjemmeside (www.sfyderup.dk, den 11.07.2012) er sagsdimensionen for behandlingsafdelingen at de indsatte, der har et misbrug, som de ønsker at komme ud af, og samtidig vurderes egnede til behandling af personalet på behandlingsafdelingen og behandlingsinstitutionen Sct. Ols. Endvidere må målgruppen ikke møde påvirkede op ved indsættelse og ikke have relationer til rocker- eller bandemiljøet:

"Som udgangspunkt udstås straffen i Danmark i åbent fængsel med mindre forholdene konkret taler imod. Sådanne forhold kan bl.a. være lange straffe (fængsel i 5 år eller mere), et misbrug af euforiserende stoffer, som man ikke ønsker at blive

behandlet for, relationer til rocker - eller bandemiljøet eller andre mere konkrete forhold, som gør at man vurderer afsoningen i et åbent fængsel for utilrådelig."

"Beslutninger om indsattes optagelse i behandling træffes i samarbejde mellem fængslets og Sct. Ols personale."

"Du skal møde til tiden og må ikke være påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer. Møder du for sent eller er påvirket, kan det få indflydelse på din senere mulighed for at få udgang."

Socialdimension:

SJs sagsdimension defineres af lovgivningen, idet deres målgruppe er idømt fængselsstraf og eftersom SJ er organiseret under Direktoratet for Kriminalforsorgen. I forlængelse heraf har SJ/Kriminalforsorgen selv udformet indholdet på hjemmesiden, og besluttet at de og Sct. Ols skal have medindflydelse på, hvorvidt de indsatte skal tilbydes misbrugsbehandling.

Tidsdimension:

Sagsdimensionen på SJs hjemmeside er den konstruktion, der på nuværende tidspunkt er aktuell. I forlængelse heraf, og i forlængelse af undersøgelsens formål, kan vi ikke udtale os om baggrunden for den aktuelle tidsdimension. Havde formålet været at se på meningsgrænsens udvikling, ville det have været relevant at inddrage bl.a. lovgivningsmæssige ændringer og baggrunden herfor. Endvidere kan det, der er potentielt senere blive aktuelt, hvorved meningsgrænsen ændrer sig.

I forlængelse af ovenstående redegørelse for henholdsvis sags-, social- og tidsdimensionen, fremkommer SJs behandlingsafdelings vurderingskriterier. Disse er således med til at reducere omverdenens kompleksitet og derigennem skabe mening ud fra omverdenens irritationer. Herudover kan SJ bruge meningsgrænsen til at vurdere, hvad der findes relevant og irrelevant.

SJ afgrænser sig ud fra meningsgrænsen til at beskæftige sig med indsatte stofmisbrugere, der ønsker at komme ud af deres misbrug, som ikke har relationer til bande- eller rockermiljøet, og som fængslet iøvrigt finder egnede til behandling. På den måde reducerer SJ omverdenens kompleksitet ved at udelukke specifikke grupper i forhold til deres sociale rela-

tioner og motivation, der ikke er udspecificeret på hjemmesiden.

SJs primære kode ret/uret kommer derved til udtryk, da målgruppen som grundvilkår skal have en fængselsdom, hvorved den markerede side i ledeforskellen er *ret*. I forlængelse af ovenstående kan det have konsekvenser for de misbrugere, der ikke formår at møde upåvirket op ved indsættelse, hvilket kan antages at være problematisk. Derved tydeliggøres koden ret/uret, idet der er indført regler herom, og desuden tages der ikke hensyn til misbrugerens misbrugsproblematikker.

Dernæst trækker SJ på deres sekundære koder; motiveret/ikke motiveret, betale/ikke betale og omsorg/ikke omsorg. Der knyttes an til motiveret/ikke motiveret, da fængslet i samarbejde med Sct. Ols beslutter, hvorvidt den indsatte er motiveret eller ej. Desuden knyttes der an til betale/ikke betale, idet fængslets budget og dets betydning beskrives, og endelig knyttes der an til omsorg/ikke omsorg, eftersom fængselspræsten påtager sig samtaler med de indsatte om personlige forhold.

Meningsgrænse:

Den nuværende meningsgrænse for SJs behandlingsafdeling er, ifølge deres hjemmeside og deres koder:

At behandle motiverede indsatte stofmisbrugere uden bande- og rockerrelationer, og som iøvrigt formår at møde upåvirket op til indsættelse.

SJs meningsgrænse fremgår ydermere i matricens afsnit om fængslets faglighed, idet der lægges vægt på at den indsatte skal være motiveret for behandling.

Københavns Rådgivningscenter Nord (Lisa)

Sagsdimension:

Ud fra hjemmesiden (www.kk.dk, den 31.05.2012) udledes sagsdimensionen for Københavns Kommunes rådgivningscentre, herunder RN, at være misbrugere af bestemte euforiserende stoffer skal tilbydes bestemte former for behandling alt afhængigt af deres problematikker. Herunder tilbyder rådgivningscentret social- og sundhedsfaglig behandling, der er skadereducerende og helhedsorienteret:

"Rådgivningscenter København tilbyder social- og sundhedsfaglig behandling til borgere, som er afhængige af narkotiske stoffer. Behandlingen henvender sig til

opiat-, hash- og kokainmisbrugere."

"Behandlingsenheden tilbyder længerevarende ambulante forløb, som omfatter substitutionsbehandling, sundhedssamtaler og psykosocial behandling."

"Udgangspunktet er en skadereducerende og helhedsorienteret behandling."

På hjemmesiden konstrueres helhedsorienteret for rådgivningscentret som værende sociale og økonomiske forhold, fysiske og sundhedsmæssige problemstillinger samt beskæftigelsessituationen.

Socialdimension:

Sagsdimensionen er defineret af de lovgivningsmæssige rammer, da der henvises til den sociale lovgivning. Dog har rådgivningscentret/Københavns Kommune selv valgt, hvorledes de ønsker at udtrykke sig på hjemmesiden, samt hvilke konkrete tilbud de ønsker at tilbyde inden for de lovgivningsmæssige rammer.

Tidsdimension:

Sagsdimensionen på hjemmesiden er den konstruktion, der på nuværende tidspunkt er aktuel for rådgivningscentret. Som det gælder for tidsdimensionen på SJs hjemmeside, kunne den ligeledes have været anderledes for rådgivningscentret og kan derfor ændre sig.

Ovenstående meningsgrænse er således RNs vurderingskriterier som system, der er med til at reducere omverdenens kompleksitet og skabe mening ud fra omverdenens irritationer. Desuden kan rådgivningscentret igennem meningsgrænsen vurdere, hvad der er relevant og irrelevant for dem.

Jævnfør rådgivningscentrets meningsgrænse, afgrænser de sig således til kun at beskæftige sig med bestemte grupper af misbrugere og tilbyde dem bestemte former for behandling, hvilket således er aktuelt for systemet. Dermed reducerer rådgivningscentret omverdenens kompleksitet ved at udelukke specifikke misbrugere, som ikke er defineret på deres hjemmeside. Rådgivningscentrets primære kode hjælp/ikke hjælp kommer således naturligt til udtryk i deres meningsgrænse, idet omdrejningspunktet er hvilke grupper, der kan hjælpes, hvor den markerede side i ledeforskellen er *hjælp*. Dette kan endvidere underbygges med, at

rådgivningscentret har til opgave at visitere borgerne til behandlingstilbud, hvorved de igen må markere den en side af hjælp/ikke hjælp. I forlængelse heraf er rådgivningscentrets meningsgrænse med til at skabe interne "kastebolde" i kommunen, da de afgrænser sig til kun at beskæftige sig med bestemte grupper, hvilket fremgår af matricen.

Herudover afgrænser RN sig i deres meningsgrænse til at helhedssyn indebærer sociale og økonomiske forhold, fysiske og sundhedsmæssige problemstillinger samt beskæftigelsessituationen, som er det aktuelle for systemet. Dermed udelukkes potentialer som kan blive aktuelle, såsom fysisk aktivitet og netværksarbejde fra meningsgrænsen. Potentialer kan senere blive aktuelle for systemet, eftersom meningsgrænsen tvinges til forandring på baggrund af nye irritationer, hvorved meningsgrænsen ændrer sig.

Foruden den primære kode hjælp/ikke hjælp, knytter RN på deres hjemmeside ligeledes an til de sekundære koder ret/uret, sundhed/ikke sundhed og ansvar/ikke ansvar. Ret/uret kommer til udtryk, idet der flere gange henvises til lovgivningen, sundhed/ikke sundhed kommer til udtryk i deres skadereducerende tilbud og den sekundære kode ansvar/ikke ansvar kommer til udtryk, da borgerne selv har ansvar for at søge behandling eller rådgivning.

Meningsgrænse:

Den nuværende meningsgrænse for RN er ud fra deres hjemmeside og koder:

At behandle opiat-, hash- og kokainmisbrugere, som passer ind i de behandlingstilbud de anvender, og desuden selv ønsker behandling for deres stofmisbrug.

Rådgivningscentrets meningsgrænse kommer desuden til udtryk i matricen, da de redegør for deres faglighed og denne betydning for samarbejdet, eftersom de har kendskab til misbrugernes behov og hvilke behandlingstilbud, de vil profitere af.

Opsamlende danner de to organisationers forskellige meningsgrænser to forskellige vurderingskriterier, som skaber mening ud fra omverdenens irritationer, og derved reduceres kompleksiteten for systemet. Hermed tydeliggør meningsgrænsen hvilke misbrugere henholdsvis SJ og RN er ansvarlige for i deres arbejde. Fængslet tilbyder således behandling til indsatte stofmisbrugere, der kan opfylde deres kriterier, og rådgivningscentret tilbyder behandling til alle stofmisbrugere inden for en afgrænset del af misbrugsområdet. Således kan de to organisationer reducere omverdenens kompleksitet og irritationer ved, at de ikke er an-

svarlige for at behandle alle stofmisbrugere, men kun de misbrugere de på forhånd har udvalgt til behandling ud fra egne kriterier. På den måde bliver det samtidig tydeligt, hvad der er aktuelt og potentielt for de to organisationer.

I forlængelse af ovenstående står det således klart, at de to forskellige meningsgrænser kan opstille barrierer for et godt samarbejde. De to organisationer fokuserer derved på, hvornår misbrugeren er deres ansvarsområde ud fra deres koder og meningsgrænser og dermed ikke på, hvorledes overgangen mellem de to systemer er.

4.8 Opsamling på analysen

Følgende afsluttende del af kapitlet er en konklusion på undersøgelsens luhmannske analyse. Således indeholder den en opsamling efterfulgt af overvejelser over hvorvidt undersøgelsens hypotese jævnfør Luhmanns systemteori kan be- eller afkræftes.

Analysen bygger på den information og meddelelse der er fremkommet under fokusgruppeinterviewene, hvorved analysen er et udtryk for vores forståelse af de to organisationer igennem Luhmanns systemteori.

Idet SJ og RN har forskellige meningsgrænser og koder, da de knytter an til forskellige funktionssystemer, er det, jævnfør Luhmanns systemteori, udfordrende for dem at forstå hinanden, eftersom de udelukkende kan kommunikere *om* hinanden og ikke *med* hinanden. Således har de to organisationer forskellige fokusområder i løsladelsesarbejdet, da fængslets primære kode er ret/uret og rådgivningscentrets primære kode er hjælp/ikke hjælp. Desuden styrkes undersøgelsens pålidelighed, fordi flere andre rapporter og artikler ligeledes konkluderer, at Kriminalforsorgen og kommunerne generelt har vanskeligt ved at samarbejde.

Luhmanns systemteori kan i forlængelse af ovenstående bidrage med en forståelse af, hvorfor systemerne nødvendigvis må anvende koder og meningsgrænser for at kunne opretholde deres eksistensgrundlag. Dette tydeliggøres i analysen igennem de luhmannske begreber; lukkede vs. åbne herunder strukturelle koblinger samt rutinemæssige handlinger vs. beslutninger, hvorigennem systemernes autopoiesis bliver klarlagt. Autopoiesis er i den forbindelse med til at tydeliggøre, hvorledes systemerne reducerer omverdenens kompleksitet og irritationer, hvorved de reproducerer sig selv som system.

Igennem analysen bliver det desuden tydeligt, at systemerne, i Luhmanns optik, ikke arbejder for at skabe bedre forhold for borgerne, men derimod for at opretholde og reproduce-

re deres eget system.

Idet RN ikke er i stand til at skelne mellem de åbne fængsler, åbner det op for, at der i undersøgelsen ikke blot er mulighed for en analytisk generalisering. På den måde bliver det på nogle områder muligt at udtale sig mere generelt end forventet. Rådgivningscentrets udsagn under fokusgruppeinterviewet er således generelle for alle åbne fængsler, hvorved undersøgelsen kan pege på mere generelle tendenser, hvilket uddybes i undersøgelsens konklusion.

Ud fra ovenstående sammenfatning peger analysen i retning af, at undersøgelsens hypotese kan bekræftes ud fra de dele af fokusgruppeinterviewet, der er kodet ud fra Luhmanns systemteori. Desuden fremkommer det i fokusgruppeinterviewene, at der mellem fængslet og rådgivningscentret ikke er enighed om, hvorvidt der fremsendes handleplaner. Denne problematik kan bekræftes af Rigsrevisionens rapport, hvorved problematikken ikke kun gør sig gældende for nærværende undersøgelse og dermed ligeledes er en generaliserende faktor.

Den analytiske generaliserbarhed gør sig dog gældende for Statsfængslets i Jyderups udtalelser om RN, da det bliver muligt at drage analytiske paralleller til andre rådgivningscentre, såfremt der udarbejdes lignende undersøgelser inden for området. I en sådan generalisering er det dog centralt at være bevidst om, at eventuelle forskelligheder rådgivningscentrene imellem bør klarlægges.

Iøvrigt er der mulighed for, at hypotesen kan afkræftes ved at inddrage andre aspekter fra fokusgruppeinterviewene. Eftersom undersøgelsens hypotetisk-deduktive tilgang kræver, at aspekter der kan afkræfte hypotesen ligeledes inddrages, er følgende afsnit en kritisk refleksion over udsagn, der kommer til udtryk i fokusgruppeinterviewene, som Luhmanns systemteori ikke åbner op for. Undersøgelsens pålidelighed styrkes således ved at inddrage nye aspekter.

KAPITEL 5

Undersøgelsens afslutning

5.1 Kritik af samspillet mellem empiri og teori (Lise)

Under begge fokusgruppeinterviews kommer det flere gange til udtryk, at individuelle forskelle hos såvel det socialfaglige personale som de indsatte har betydning for, hvorledes samarbejdet opleves:

R1: *"Det er vel også individuelt, det jo også efter om, hvem man er som person."*

R2: *"Så alt efter hvem der sidder overfor hvem, tror jeg godt, det kan gøre en forskel."*

J1: *"Det gør vi fordi, og det gør vi faktisk en del ud af, at prøve at få et, et kendskab til dem vi samarbejder med, så det ikke bare er på telefon eller brev, men vi prøver at få sat ansigter på. Det synes jeg er vigtigt fordi det letter simpelthen vores arbejde så meget, at man ved også, at man ved med den person, der skal jeg samarbejde på den måde, og de ved også, hvordan jeg er. Og altså det gør det bare det nemmere."*

J2: *"Det synes jeg er forskelligt. Nogen der kan man lige med det samme, ja så er det sådan og sådan og sådan, og andre der skal man sende hele lovgivningen med, og det undrer mig meget."*

J2: *"Nej, og vi arbejder ud fra hvilke ressourcer den enkelte besidder, og så derfra, det er derfor det kan i sagerne ikke altid er ens, man kan ikke lave sådan en ensformig behandling, men det er individuelt hver gang. Fordi nogen kan selvom du har haft arbejde hele livet misbruge, så kan man rent socialt være ved siden af. Det lyder mærkeligt, men det kan man altså."*

Således tydeliggør ovenstående citater, at informanterne oplever individuelle forskelle i sam-

arbejdet afhængigt af hvilken sagsbehandler, der samarbejdes med og afhængigt af hvilken borger, der samarbejdes om. Disse individuelle forskelle er dermed i høj grad uforenelige med Luhmanns systemteori, idet et centralt omdrejningspunkt for teorien netop er, at der ikke findes individuelle forskelle i sociale systemer. Ud fra Luhmanns systemteori burde et system som omverden for et andet system opfattes ensartet, fordi individet ikke er handlende. Endvidere kan det påpeges, at de løsladtes retssikkerhed muligvis tilsidesættes, såfremt individuelle forskelle hos socialarbejderen er afgørende for samarbejdet.

Under fokusgruppeinterviewet fremkommer der flere gange interne uenigheder informanterne imellem, eksempelvis:

J2: *"Men det er så et af de punkter, hvor J1 og jeg ikke er helt enige."*

R1: *"(...)Men der er rigtigt mange helbredsmæssige problematikker i dem, og der er rigtig mange sociale omstændigheder, der kan også være børn der er anbragt, der kan mangel på bolig, der kan være hepatitis/HIV, der kan være andre skader i forbindelse med med misbrug, manglende bolig, gæld."*

R2: *"Og så tænker jeg, det er måske ikke så specielt for dem der er misbrugere (...)."*

Luhmanns systemteori åbner ikke op for en forklaring på disse interne uoverensstemmelser i systemet. Herved vil Luhmanns systemteori ikke kunne forklare, hvorfor informanterne, der er tilknyttet det samme sociale system, ikke er enige eller ikke har samme oplevelse. Derfor burde informanterne fra fokusgruppeinterviewene, ifølge den luhmannske optik, ikke være internt uenige, idet de altid vil tale ud fra systemets kode eller meningsgrænse, hvorved de selvsagt vil være enige.

Ud fra ovenstående kritiske refleksion og kodningen ud fra Luhmanns systemteori, tydeliggøres det, at Luhmanns teori ikke er forenelig med individuelle faktorer og uoverensstemmelser internt i sociale systemer. Anvendelsen af Luhmanns systemteori i undersøgelsen møder dermed vanskeligheder på netop dette område, eftersom der under fokusgruppeinterviewet flere gange fremkommer individuelle faktorer og uoverensstemmelser. I forlængelse heraf kan informationerne fra interviewene således være med til at afkræfte undersøgelsens hypotese, da årsagen til det manglende samarbejde findes i individuelle forskelle hos såvel sagsbehandlere

som borgere og dermed ikke i systemernes koder eller meningsgrænser. Dette aspekt vil bl.a. blive yderligere berørt i det følgende afsnit, som er en kritisk refleksion over undersøgelsen generelt.

5.2 Kritisk refleksion (Lisa)

Som det tidligere er redegjort for, har vi som forskere, jævnfør Luhmanns systemteori, blinde pletter. Dermed er vi med til at konstruere forholdene omkring undersøgelsen, herunder interview-situationen. På den måde vil vores konstruktion, jævnfør socialkonstruktivismen, påvirke analysen, da vores blinde pletter afspejles i analysen. I forlængelse heraf er vi som forskere jævnfør Luhmanns systemteori dog ikke bevidste om vores blinde pletter og deres konsekvenser for undersøgelsen. Nedenstående kritiske refleksion er således vores forsøg på at imødekomme de blinde pletter og dermed gøre undersøgelsen så gennemsigtig som muligt og iøvrigt styrke pålideligheden.

Som tidligere redegjort for er RN ikke i stand til at skelne mellem SJ og de øvrige åbne fængsler. Dette har indvirkning på undersøgelsens case og videre analyse, idet den ikke udførte sig som tiltænkt. I forlængelse heraf kan den manglende skelnen dog vise sig at være fordelagtig, da den åbner op for en større generaliserbarhed. Dermed gælder rådgivningscentrets udtalelser for alle de åbne fængsler, hvorved denne del af casen bliver mere generaliserende. Således har vi ikke haft mulighed for at analysere helt i dybden og belyse nuancer, hvilket undersøgelsen indledningsvis havde til formål.

Flere gange under fokusgruppeinterviewene kommer det frem, at de to organisationer henviser til dele af deres omverden, der ligger uden for casen. I den forbindelse har vi redegjort for, at det inden for forskning er nødvendigt analytisk at lukke af for dele af omverdenen for på den måde at kunne udarbejde en fyldestgørende og afgrænset analyse. Under fokusgruppeinterviewene nævnes bl.a. jobcentrene, de lukkede fængsler etc. Havde undersøgelsen omhandlet flere dele af organisationernes omverden, var der muligvis fremkommet en mere nuanceret analyse. Havde der i undersøgelsen været fokus på andre dele af organisationernes omverden, kunne der således være blevet konstrueret et andet billede af samarbejdet. Den analytiske afgrænsning kan dermed være afgørende for undersøgelsens resultater.

Som nævnt tidligere medfører anvendelsen af strukturerede interviewguides ofte, at der opstår et asymmetrisk magtforhold mellem interviewer og informant. I det asymmetriske magtforhold konstrueres interviewsituationen i høj grad af intervieweren, da rammen for interviewet på forhånd er fastlagt. Derimod vil en mere åben interviewguide i langt højere grad kunne bidrage med andre nuancer, hvilket dog ikke har været muligt grundet undersøgelsens hypotetisk-deduktive tilgang.

Køreplan for God Løsladelse er udfærdiget af Direktoratet for Kriminalforsorgen, og dens indhold er udarbejdet på baggrund af lovgivningen. Dermed er koden for Køreplanen jævnfør Luhmanns systemteori ret/uret under det juridiske funktionssystem, hvilket iøvrigt ligeledes er SJs primære kode. Køreplanens formål er at strukturere et samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ved at tydeliggøre opgavefordelingen i løsladelsesarbejdet. Således kan der argumenteres for, at Køreplan for God Løsladelse ligeledes knytter an til koden hjælp/ikke hjælp under funktionssystemet det sociale hjælpesystem, som desuden ligeledes er RNs primære kode.

Det er således interessant at Køreplanen, udarbejdet af Direktoratet for Kriminalforsorgen, formår at knytte an til både SJ og RNs primære koder. Køreplanen er dermed et kvalificeret bud på at skabe et samarbejde, der dog jævnfør Luhmanns systemteori aldrig vil kunne finde sted grundet organisationernes forskellige primære koder og meningsgrænser.

På baggrund af undersøgelsens luhmannske tilgang, ses de forskellige koder hos henholdsvis SJ og RN som årsag til det manglende samarbejde. I forlængelse heraf kan der dog reflekteres over, hvorvidt de forskellige koder også kan ses som fordelagtige for samarbejdet. Igenem de forskellige koder vil der således kunne skabes et helhedssyn på borgeren og dennes situation. Dermed kan organisationernes forskelligheder skabe et mere nuanceret billede af borgeren, hvorved det bliver muligt at give borgeren det bedste tilbud (Fabricius et al., 2005: 229-230). De to organisationers forskellige koder kan således opfattes som positive og dermed bidrage til udvikling af et godt samarbejde.

Inden for forskning i socialt arbejde viser undersøgelser, at på trods af politiske, retlige og økonomiske rammer har den enkelte socialarbejder i høj grad en afgørende rolle for at gøre en forskel for borgeren (Nissen, 2007: 61). Således kan der drages paralleller mellem denne

forskning og informanternes udsagn om de individuelle forskelle. I forlængelse heraf er det dermed ikke forskellige koder eller meningsgrænser, der er afgørende for, hvorvidt et samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne kan finde sted.

Under begge fokusgruppeinterviews kommer informanterne med forskellige løsningsforslag til, hvorledes det gode samarbejde i løsladelsesarbejdet kan skabes. Med udgangspunkt i Luhmanns systemteori vil det dog ikke være muligt at forfølge disse løsningsforslag, idet de to organisationer ikke kan forstå hinanden, og således vil samarbejdet ikke lykkes på trods af de forskellige forslag hertil. Desuden åbner Luhmanns systemteori ikke op for handleanvisninger, hvilket vanskeliggør at bl.a. det sociale arbejde kan opkvalificeres og forbedres. Derfor vil undersøgelsens perspektivering inddrage aspekter udenfor Luhmanns teorifelt, hvorved undersøgelsen nuanceres.

Det kunne have været et interessant bidrag til undersøgelsen, at se på hvilken betydning implementering af God Løsladelse og Køreplanen har for det manglende samarbejde, da det muligvis ville bidrage med andre aspekter og nuancer til undersøgelsen. Dog har det med undersøgelsens hypotetisk-deduktive tilgang ikke været muligt, hvilket dog uddybes i undersøgelsens perspektivering.

5.3 Konklusion

Undersøgelsen har haft til hensigt at kortlægge, hvorfor der er udfordringer i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. Dette er sket igennem et casestudium af Statsfængslet i Jyderup (SJ) og Københavns Rådgivningscenter Nord (RN). For at kunne besvare undersøgelsens problemformulering, er der opstillet en hypotese, der tager udgangspunkt i Niklas Luhmanns systemteori. Undersøgelsen har således en hypotetisk-deduktiv tilgang og positionerer sig inden for det socialkonstruktivistiske videnskabsfelt.

Det empiriske grundlag for undersøgelsens casestudium er fokusgruppeinterviews med socialfagligt personale i henholdsvis SJ og RN. Endvidere er den luhmannske analyse suppleret med empiri fra de to organisationers hjemmesider for på den måde at kunne udarbejde en fyldestgørende analyse. Igennem fokusgruppeinterviewet med RN blev det klart, at rådgivningscentret ikke var i stand til at skelne mellem de åbne fængsler. Dette kan ud fra Luhmanns systemteori forklares med, at rådgivningscentret reducerer omverdenens kompleksitet ved at undlade at skelne mellem de åbne fængsler.

Undersøgelsens luhmannske analyse, og derved andenordensagttagelse, har jævnfør hypotesen til hensigt at kortlægge de to organisationers primære koder og meningsgrænser for på den måde at kunne forklare det manglende samarbejde. For at kunne redegøre for de primære koder og meningsgrænser, er der jævnfør Luhmanns analysestrategier udarbejdet en systemanalyse, hvor fokus er på selv- og omverdensbeskrivelse. Iøvrigt suppleres systemanalysen med yderligere luhmannske begreber, herunder åbne/lukkede systemer med inddragelse af strukturel kobling samt beslutninger og rutinemæssige handlinger. Igennem hele analysen inddrages desuden Luhmanns begreb autopoiesis, der forklarer, at systemer er selvrefererende og derigennem reproducerer sig selv.

I selvbeskrivelsen konstruerer SJ et billede af sig selv som værende et socialt system med individet i fokus og omtaler udelukkende sig selv i positive vendinger. Dog bliver det igennem systemanalysen klart, at lovgivningen har en central rolle for organisationen. Samtidig konstruerer RN ligeledes et billede af, at det som socialt system har individet i fokus, mens det under fokusgruppeinterviewet indirekte fremkommer, at fokus for dem er opgavefordeling i forhold til, hvem der har pligt til at hjælpe borgeren i hvilke situationer. De modstridende tendenser i selvbeskrivelserne er i overensstemmelse med Luhmanns systemteori, idet et systems konstruktion ikke kan afspejle virkeligheden.

I fængslets omverdensbeskrivelse af RN konstrueres overordnet et billede af, at det er vanskeligt at finde den rette kontaktperson både i kommunen og i rådgivningscentret, at de i høj grad er underlagt økonomi og ressourcer i løsladelsesarbejdet, samt at de ikke altid følger op på initiativ til koordinering af handleplaner. I rådgivningscentrets omverdensbeskrivelse af de åbne fængsler konstrueres et billede af, at fængslerne er rigide og ikke sender handleplaner til rådgivningscentret, hvorved Køreplan for God Løsladelse ikke følges, og de ikke udfører deres opgaver. Årsagen hertil begrundes med travlhed og manglende ressourcer samt manglende viden om opgavefordeling mellem de to organisationer. Herudfra fremkommer det, at der er uoverensstemmelse mellem selv- og omverdensbeskrivelserne, hvorved systemerne jævnfør Luhmanns systemteori kan tale *om* hinanden men ikke *med* hinanden. Desuden reducerer systemerne omverdenens kompleksitet ved at konstruere omverdenen på en bestemt måde.

SJ og RN redegør begge for, at de ikke er afhængige af hinanden, hvorved de er lukkede systemer, der reproducerer sig selv. Dog fremkommer det indirekte, at de to systemer er åbne, eftersom de lader sig påvirke af hinandens irritationer, og da bl.a. omverdenen er eksi-

stensgrundlag for systemerne.

Desuden er de to organisationssystemer f.eks. strukturelt koblet gennem det juridiske funktionssystem, idet lovgivningen foreskriver, hvorledes de to organisationer bl.a. skal samarbejde om handleplansarbejdet. Dog er de to systemer adskilte, da de varetager forskellige opgaver i løsladelsesarbejdet. Således er organisationerne strukturelt koblede og afhængige af hinanden, da de er hinandens omverden og konstituerer hinanden.

SJ har i deres del af løsladelsesarbejdet flere rutinemæssige handlinger end RN. På den måde kan fængslet, jævnfør Luhmanns systemteori, i højere grad reproducere sig selv i løsladelsesarbejdet. Derimod er det vanskeligere for RN at reproducere sig selv, da deres del af løsladelsesarbejdet er præget af beslutninger. Beslutninger kan både være kompleksitets-skabende og -reducerende, hvorved løsladelsesarbejdet i højere grad bliver uforudsigeligt for rådgivningscentret. Dermed kan det jævnfør Luhmanns systemteori forklares, at rådgivningscentret overvejende oplever samarbejdet som problematisk, hvorimod fængslet oplever det som overvejende godt.

I undersøgelsens analyse fremkommer det, at den primære kode for SJ er *ret/uret*, hvorved der knyttes an til det juridiske funktionssystem. Herudover har fængslet tillige en række sekundære koder; *betale/ikke betale* under det økonomiske funktionssystem, *motiveret/ikke motiveret* under det pædagogiske funktionssystem samt *omsorg/ikke omsorg* under det humanistiske funktionssystem. Den primære kode for RN er i forlængelse heraf *hjælp/ikke hjælp*, der knytter an til det sociale hjælpesystems funktionssystem. Rådgivningscentrets sekundære koder er *ret/uret* under det juridiske funktionssystem, *sundhed/ikke sundhed* under sundhedsfunktionssystemet samt *ansvar/ikke ansvar* under det socialpædagogiske funktionssystem. Eftersom sociale systemer hovedsageligt kommunikerer ud fra deres ubevidste primære kode, har casens to organisationer jævnfør Luhmanns systemteori vanskeligt ved at kommunikere med hinanden. Hermed vil samarbejdet om løsladelse af misbrugere være udfordrende, idet organisationerne enten udelukker eller oversætter kommunikation således, at den tilpasses deres primære kode. I de situationer hvor begge organisationer knytter an til *den ret/uret*, er der dog i højere grad mulighed for en forståelse organisationerne imellem og dermed grundlag for et samarbejde. Der åbnes således op for, at der kan være mulighed for at organisationerne i højere grad kan håndtere deres forskelligheder.

SJs behandlingsafdelings meningsgrænse er: *At behandle motiverede indsatte stofmisbrugere uden bande- og rockerrelationer, og som iøvrigt formår at møde upåvirket op til ind-*

sættelse. For RN står den nuværende meningsgrænse som: *At behandle opiat-, hash-, og kokainmisbrugere som passer ind i de behandlingstilbud de anvender og desuden selv ønsker behandling for deres stofmisbrug*. Da meningsgrænsen danner rammen for systemers vurderingskriterier, skaber den mening for de to organisationer ud fra deres omverdens irritationer, hvorved den iøvrigt er med til at reducere kompleksiteten. Endvidere er den nuværende meningsgrænse med til at definere, hvem casens organisationer har ansvar for, og i forlængelse heraf, hvad der er aktuelt for systemet. Således er selve samarbejdet mellem de to organisationer ikke en del af deres meningsgrænser, hvorfor et samarbejde kan være udfordrende.

Ud fra undersøgelsens luhmannske analyse er det således muligt at bekræfte hypotesen, eftersom analysen tydeligt klarlægger, at SJ og RN har forskellige primære koder og meningsgrænser og derfor ikke kan forstå hinanden. Idet rådgivningscentret ikke er i stand til at skelne mellem de åbne fængsler, kan der således peges på mere generelle tendenser i løsladelsesarbejdet end først antaget. Dermed kan der generaliseres til alle åbne fængsler, der samarbejder med RN og drages analytiske paralleller til de øvrige rådgivningscentre, da de udgør delorganisationer under den samme organisation. Ved en generalisering vil det dog være nødvendigt at se nærmere på de øvrige rådgivningscentre for på den måde at klarlægge eventuelle forskelle i delorganisationerne. Således fremkommer det under fokusgruppeinterviewet og matricen, at der i høj grad er forskel på at samarbejde med henholdsvis et lille/stort fængslet og en lille/stor kommune, hvorfor det bør inddrages ved såvel en generalisering som en analytisk generalisering.

Jævnfør undersøgelsens deduktive tilgang er det ligeledes afgørende at inddrage aspekter, der kan afkræfte hypotesen. I undersøgelsen er der således redegjort for, at der under fokusgruppeinterviewene er fremkommet faktorer, der peger på andre forklaringer på det manglende samarbejde, som iøvrigt ikke kan bekræftes af Luhmanns systemteori. Således fremkommer det, at individuelle faktorer hos såvel borgeren som sagsbehandleren har afgørende betydning for et godt samarbejde. Desuden opstår der under interviewene interne uenigheder mellem informanterne i de to sociale systemer, hvilket i en luhmannsk optik ikke burde finde sted. Indrages der jævnfør den deduktive tilgang andre aspekter, kan hypotesen således ikke bekræftes. Dermed har undersøgelsen givet et bud på en årsag til det manglende samarbejde og samtidig åbnet op for, at der ligeledes kan være andre forklaringer. I forlængelse heraf kan hypotesen udelukkende bekræftes, såfremt der anvendes et luhmannsk udgangspunkt,

og såfremt øvrige aspekter ikke inddrages. Betragtes undersøgelsen i sin helhed med alle aspekter der fremkommer under forskningen, kan hypotesen således kun delvist bekræftes. Dermed skabes grundlag for, at der kan udarbejdes nye undersøgelser med nye hypoteser.

5.4 Perspektivering

Gennem undersøgelsens konklusion står det klart, at den endegyldige løsning på problemstillingen ikke er fundet, da kun et begrænset område af problemstillingen er undersøgt. Således åbner undersøgelsen op for, at en yderligere undersøgelse er relevant. Det er dermed interessant at perspektivere til andre teorier, der kan kortlægge undersøgelsens problemfelt ved at be- eller afkræfte nye hypoteser. Igennem undersøgelsens fokusgruppeinterviews er det blevet tydeligt, at bl.a. manglende implementering af God Løsladelse kan være en årsag til det udfordrende samarbejde. I den forbindelse er det interessant at inddrage både Søren Winters implementeringsteori samt implementering i forhold til den ny-institutionelle implementeringsmodel. På den måde bliver det muligt at undersøge problemstillingen yderligere og fra en anden vinkel. Det følgende er således ikke en dybdegående gennemgang af de to teorier, men derimod et overblik, der kan give et interessant bidrag til undersøgelsen.

Den overordnede forskel på Winters teori og ny-institutionalisering er, at Winter i høj grad betragter individuelle forskelle i markarbejderens adfærd, hvorimod den ny-institutionelle analysemodel anskuer markarbejderens adfærd som afhængig af institutionelle forhold (Goli, 2012: 253).

Med Winters implementeringsmodel (bilag 5) er det således muligt at forklare det udfordrende samarbejde med en manglende implementering grundet individuelle forskelle/fortællinger hos markarbejderen eller socialarbejderen. Dette kan begrundes med uafhængige faktorer såsom vilje, evner, kompetencer og motivation hos socialarbejdere, som iøvrigt spiller sammen med afhængige faktorer såsom økonomi og politik (Goli, 2012: 229-231, 240). Winters implementeringsmodel findes relevant, idet der flere gange i undersøgelsen er redegjort for, at informanterne oplever individuelle forskelle hos sagsbehandlere, hvilket Luhmanns systemteori ikke har kunnet forklare.

I den ny-institutionelle analysemodel (bilag 6) kan den manglende implementering af God Løsladelse begrundes med markarbejderens fælles og afhængige adfærd/fortællinger. Således er socialarbejderens adfærd i implementeringsprocessen afhængig af den organisatoriske

kontekst, herunder kultur og struktur samt forandringer heri (Goli, 2012: 227, 240). I nærværende undersøgelse er der flere gange redegjort for, at der i de to organisationer er en fælles forståelse for, hvorledes problematikker skal løses, hvad enten det er beskrevet i Køreplan for God Løsladelse eller ej. Således fremgår det af fokusgruppeinterviewene, at det socialfaglige personale kan "fifle" med reglerne. Den ny-institutionelle analysemodel vil dermed forklare en eventuel manglende implementering med organisatoriske forhold, der udvikler "tommefingerregler" hos socialarbejderne, hvorved individuelle forhold ikke er afgørende. Der kan således drages paralleller mellem den ny-institutionelle analysemodel og Luhmanns systemteori, idet de begge redegør for, at rutiner er medvirkende til reproduktion af institutionen/systemet (Goli, 2012: 239-240). I forlængelse heraf kunne det dermed være interessant i en ny undersøgelse at inddrage den ny-institutionelle analysemodel som supplement til nærværende undersøgelses resultater.

Udover implementering som årsag til det manglende samarbejde, fremkommer det i fokusgruppeinterviewene, at det manglende samarbejde kan imødekommes ved bl.a. at have mindre og specialiserede enheder i kommunerne såvel som i fængslerne, der udelukkende beskæftiger sig med løsladelse. Endvidere foreslås det, at en kommunal konsulent i fængslerne ville kunne skabe et bedre samarbejde, samt at et generelt kendskab til hinanden både i forhold til opgavefordeling og et personligt kendskab til det socialfaglige personale, vil kunne skabe et bedre samarbejde.

Under fokusgruppeinterviewene er et af kritikpunkterne af God Løsladelse, at Køreplanen er for generel, da den omfatter alle grupper af løsladte. Således påpeges det, at der er store individuelle forskelle på løsladte, hvorved de ikke kan kategoriseres igennem Køreplanen. I forlængelse heraf redegør SJ for, at Køreplanen desuden er for omfattende for flere af de indsatte, da det for dem er urealistisk at inddrage alle parter i alle sager. Således er det kun i de større og komplicerede løsladelsessager relevant og ressourcemæssigt forsvarligt at udføre alle punkterne i Køreplanen.

Der kan desuden reflekteres over, hvorvidt recidiv kan begrundes med et brud i misbrugsbehandlingen fra fængslet til kommunen. Således vil der under en løsladelse af en indsat i behandling altid være brud i behandlingen, hvorved den manglende kontinuitet kan ses som en årsag til recidiv. Såfremt det er tilfældet, vil det være vanskeligt at nedbringe recidiv i det løsladelsessystem, der gør sig gældende på nuværende tidspunkt. I forlængelse heraf kunne

ambulant behandling af indsatte uden for fængslet være en løsning, idet behandlingen kunne fortsætte efter løsladelse.

Uanset hvilken teoretisk positionering nærværende undersøgelsen havde anlagt, forsvinder problemstillingen med det manglende samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne ikke. Således har undersøgelsen bekræftet alle tidligere udtalelser og rapporter på området, og iøvrigt skabt et mere nuanceret billede af problemstillingen igennem casestudiet. Dermed er det tydeliggjort, at SJ og RN i høj grad oplever samarbejdet om løsladelse af misbrugere markant forskelligt.

Både SJ og RN udtaler flere gange, at det manglende samarbejde har konsekvenser for de løsladte misbrugere. På nuværende tidspunkt tyder det således på, at de løsladte i nogen grad selv har ansvar for at tilrettelægge deres løsladelse, herunder misbrugsbehandling, hvorved deres retssikkerhed tilsidesættes. Et godt samarbejde mellem de to organisationer er således afgørende for de løsladtes fremtid.

Litteraturfortegnelse

Faglitteratur

Andersen, Niels Åkerstrøm: 2001, *Beslutningens ubesluttelighed*. Copenhagen Business School, København N

Andersen, Niels Åkerstrøm, 1999: *Diskursive analysestrategier*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København

Antoft, Rasmus et al., 2007: *Håndværk og Horisonter - traditioner og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag, Odense

Dinesen, Anne Marie, 2008: *Beslutningens anatomi I: Tække, Jesper og Paulsen, Michael: Luhmann og organisation*. Forlaget Unge Pædagoger, København Ø

Fjelland, Ragnar & Gjengedal, Eva, 1996: *Videnskab på egne præmisser – videnskabsteori og etik for sundhedspersonale*. Munksgaard, København

Flyvbjerg, Bent, 1991: *Rationalitet og magt. Bind I: Det konkrete videnskab*. Akademisk Forlag & Bent Flyvbjerg, Odense

Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch, 2003: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde Universitetsforlag

Gergen, Kenneth J., 2010: *En invitation til social konstruktion*. 2. udgave. Forlaget Mindspace, København

Gergen, Kenneth J. & Gergen, Mary, 2005: *Social konstruktion - ind i samtalen*. Dansk psykologisk Forlag, Århus

Goli, Marco, 2012: *Fra ord til handling - implementering som individuel og fælles fortælling*. I: Goli, Marco & Hansen, Louise: *Beskæftigelsespolitik og socialt arbejde - i teori og praksis*.

Forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København

Hagen, Roar, 2007: *Niklas Luhmann. I: Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo: Klassisk og moderne samfundsteori*. 4. udgave. Hans Reitzels Forlag, København

Jacobsen, Michael Hviid, et al., 2010: *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. Forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København

Kneer, George & Nassehi, Armin, 1997: *Niklas Luhmann - introduktion til teorier om sociale systemer*. Hans Reitzels Forlag, København

Knudsen, Morten, 2004: *Beslutningsprocesser i Frederiksborg Amts Sundhedsvæsen*.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, 2009: *Interview: Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag, København

la Cour, Anders et al., 2005: *Det systemteoretiske interview - interviewets meningsdannelse*. Copenhagen Business School, København N

Luhmann, Niklas, 2007: *Indføring i systemteorien*. Forlaget Unge Pædagoger, København

Luhmann, Niklas, 2000: *Sociale systemer - grundrids til en almen teori*. Hans Reitzels Forlag, København

Neergaard, Helle, 2007: *Udvælgelse af case i kvalitative undersøgelser*. 2. udgave. Forlaget Samfundslitteratur

Nissen, Maria Appel, 2007: *Magt og magtesløshed i socialt arbejde*. I: Nissen, Maria Appel & Pringle, Keith: *Magt og forandring i socialt arbejde*. Akademisk Forlag, København

Paulsen, Michael, 2008: *Følelser og organisation*. I: Tække, Jesper & Paulsen, Michael: *Luhmann og organisation*. Forlaget Unge Pædagoger, København Ø

Pécseli, Benedicta, et al., 2003: *Idéhistorie - for pædagogiske fag*. Gyldens Boghandel, Nordisk Forlag, København

Schuldt, Christian, 2006: *Luhmann for begyndere*. Forfatterne og Forlaget Unge Pædagoger, København

Thagaard, Tove, 2008: *Systematik og indlevelse*. 1. udgave. Akademisk Forlag, København

Wadskjær, Hans, 2011: *Helhedssyn i det postmoderne samfund*. I: Harder, Margit og Nissen, Maria Appel, red.: *Helhedssyn i socialt arbejde*. Akademisk Forlag, København

Publikationer

Almlund, Pernille, 2007: *Miljøkommunikation i virksomheder - praksis i kontekstens blinde plet*. Roskilde Universitetscenter

Christensen, Peer Brehm, 2006: *Mortality among danish drug users released from prison*. Journal of prisoner health

Dahler-Larsen, Anne-Marie & Dahler-Larsen, Peter, 1999: *Fokusgrupper i teori og praksis*. Politologisk Skrifter, 2/1999

Damm, Jens, 2007: *Behandling indenfor murerne*. Stof nr. 8

Fabricius, Nina et al., 2005: *Fra hjemløshed til fast bolig, samarbejde og metoder i arbejdet med hjemløse*. Socialforskningsinstituttet, København

Forlaget Grifo, 2008: *Samfundsøkonomiske udgifter på grund af stofmisbrug*

Københavns Kommune, 2011: *Indblik i Socialforvaltningen 2011*

Leavens, Anja, cand.psych.aut., 2007: *Fra afsoner til borger - en praksisbaseret beskrivelse af afsoningskonsekvenser*

Olsen, Henning, 2003: *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*. I: Sociologisk Forskning nr. 1

Rigsrevisionen, 2011: *Beretning til Statsrevisorerne om Kriminalforsorgens initiativer til forebyggelse af dømtes tilbagefald til kriminalitet*

Servicestyrelsen, 2009: *Projekt God Løsladelse - erfaringer - metode og anbefalinger*

Sundhedsstyrelsen, 2011: *Narkotikasituationen i Danmark 2011*

Ulnits, Jeanette, 2011: *Løsladt uden foranstaltninger*. I: Socialrådgiveren nr. 11

Websider

Den 01.02.2012

<http://kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=1309>

Den 02.02.2012

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=268>

Den 05.02.2012

<http://kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=8>

Den 05.02.2012

<http://www.justitsministeriet.dk/kriminalforsorgen.html>

Den 16.02.2012

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=148>

Den 16.02.2012

<http://www.sfjyderup.dk/index.php?id=132>

Den 26.03.2012

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=76>

Den 01.05.2012

<http://www.noegletal.dk/noegletal/servlet/nctrlman.aReqManager>

Den 01.05.2012

<http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/SelectOut/PxSort.asp?file=20125112539106384014SUIK51&PLanguage=0&MainTable=SUIK51&MainTablePretext=Stofmisbrug,%20udgifter%20og%20effekt,&potsize=294>

Den 01.05.2012

<http://kk.dk/FaktaOmKommunen/Forvaltninger/Socialforvaltningen/Organisation.aspx>

Den 31.05.2012

<http://www.kk.dk/Borger/DetSocialeOmraade/Misbrug/Stofafhaengighed/RaadgivningscenterKoebenhavn.aspx>

Den 04.07.2012

<http://www.justitsministeriet.dk/ministeriet.html>

Den 11.07.2012

<http://www.sfyderup.dk/index.php?id=13>

Den 18.07.2012

<http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/Opgavefordelingen-paa-det-sociale-omr%C3%A5de/Sider/Start.aspx>

Den 18.07.2012

<http://kl.dk/Om-KL/>

Den 24.07.2012

<http://www.annewinther.com/9062/>

Lovgivning

Cirkulære om udarbejdelse af handleplaner efter straffuldbyrdelsesloven m.v. CIR nr. 53 af 28.06.2010

Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. LBK nr. 1162 af 05.10.2010

Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. LBK nr. 656 af 15.06.2011

Bekendtgørelse om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper, herunder stofmisbrugere. BEK nr. 642 af 15.06.2006

Lov om Det Centrale Personregister. LBK nr. 878 af 14.09.2009

Lov om social service. LBK nr. 904 af 18.08.2011